

નીતિ માર્ગતુસારીના

૩૫ ખોલ

અથવા

માણુસાથે જોડેલે શુ ?

લેખક

પૂજ્યપદ્મ શ્રીશ્રી શ્રી નરસિંહજી સ્વામીનાથ શિખ
મુનિ રતનચંદ્રજી

પ્રકાશક

જીન વિધ્યાન સમાજી વતી
શ્રીક નગીનદાગ ગિરધરલાલ

રમજ લેખિગટન ચા
લિપિસાન, મુંબઈ ૮ ૭

ક્રિ મત-ચાચન અને સદુપયોગ
 ટપાવ ખર્ચના બે આના પ્રકાશકને મોકલવાથી
 આ પુસ્તક ભેટ મોકલવામાં આવશે.

વીર સવત ૨૪૭૭
 વિક્રમ સ ૨૦૦૭
 અનુભવે ૧૯૫૧

આવૃત્તિ ૧ લી.
 પ્રત ૫૦૦૦

મુદ્રક

ફરેદુન ફસ્તગણ મલેતા,
 "સાજ વાંધાન પ્રેસ
 એપેલો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ-૧

સમર્પણ

પૂજ્યપાદ આચાર્ય ગુરુદેવ શ્રીનાનકદાસ સ્વામીએ મને ભાગરતી
 દીધા આપીને જેમને સેવિયા એવા સદ્ગત શ્રીમાન યોગનિષ્ઠ
 શ્રી ત્રિલોકચંદ્રજી મહારાજ જેમણે ઘણાં વર્ષો સુધી પોતાની સાથે
 રાખી મને સાધુપદાના સદ્ગુણોથી કેળવી રસ્તે બતાવ્યો, અનેક
 સ્થળે વિચરી જનજીનેતર જનતામાં જેમણે પોતાના આવાર,
 વિચાર અને સદુપદેશથી પ્રકાશ પાળ્યો, પરોપકારનાં
 કાર્ય કરી જેમણે પણ મેળવ્યો, યોગ માટે મુમુક્ષુ
 ઓને ચાલવવાનું પોતે આદરેલ કાર્ય અવધાર્યું
 અમૂલ્ય મૂકી જેઓ સ્વર્ગચાલી થયા, જેમના
 ઉપકારનો બે જોવાનવા લું કોઈ રીતે સમર્થ
 નથી, એવા એ દિવ્ય આત્માને
 (વત્કિચિત્-જ્ઞાનમુક્ત થવા) નીતિ
 માર્ગાગ્રસારીના ૩૫ નિયમોના
 વિવેચન રૂપ પુષ્પોથી ગુંથા
 એવી આ પુસ્તક રૂપ
 માગ્ય અર્પ્ય રૂપે
 સમર્પણ કરી લું
 કૃતકૃત્ય થાઉં
 છું
 ઐ શાંતિ!

આ ભા ૨

આ પુસ્તક સંવત ૧૯૯૯ની સાવધી ભાવના રૂપે ૮૮૧માં પ્રગટ્યું
સં. ૨૦૦૦ની સાવધી ખરડા (મયા લગાવ) રૂપે દ્રશ્યમાન થયું. ધોત
શાસ્ત્ર, ધર્મશાસ્ત્ર કર્તાવ્યક કલ્પ વિગેરે પુસ્તકો વાંચી કંઈક સુધારો વધારો
કરાયો.

કેટલીક લેખન સંશોધન વિગેરે આવશ્યક પ્રવૃત્તિને લઈને આ પુસ્તકનું
પાકું લખાણ થને લાગે વળે સં. ૨૦૦૬ થીત્ર માસમાં પૂર્ણ કરી શકાયું.

આ પુસ્તકમાં સંગ્રહક અનેકા ઉપરોક્ત પુસ્તકોના કર્તાઓનો આભાર
માનવામાં આવે છે.

હવે વખતે પણ આ પુસ્તક પૂર્ણ થતાં સુધી અન્ન દરેક કાર્યમાં સહાયક
બનેલા તપસ્વી સેવાભારી મહાસત્ત્વ શ્રીકૃષ્ણજી સ્વામીનો મહાન ઉપકાર
કોઈ રીતે ભૂલાવ નેમ નથી.

જૈન-જૈનેશ્વર, શ્રી પુરુષો નાના-મોટા દરેક વર્ગને અતિ ઉપયોગી
એવું આ નવત્વ પુસ્તક વાચકો વાંચી સગ શકાય કરી શકે એવું પણ
અ. મ. મા ઉદારથે, આભારે સુધારથે તે લેખકના લેખનની સફળતા
અને પ્રકાશકના દ્રવ્યનો સુપરોજ થયો ગયાથે.

સુલેષુ કિ મહુન્દા! ઓં શાંતિ!!!

પૂજ્યપાદ અધ્યક્ષ શ્રીનાગચંદ્રજી સ્વામીના શિષ્ય
મુનિ રત્નાચંદ્રજી કથ્ય દેવ.

આ પુસ્તકના પ્રકાશનમાં સહાય

આપનારના મુખ્યારક
નામો.

આ પુસ્તક છપાવી પ્રસિદ્ધ કરવામાં નીચેના ધર્મપ્રેમી મુદ્રણક સંઘ
મૂલસભાએ સહાય કરી છે. આ પુસ્તકોની કુલ પાંચ હજાર નકલ છાપવામાં
આવી છે અને તેના વિના મૂળ પ્રચાર કરવા માટે નીચેના સંસ્થાઓના
નામની સામે લખેલ રકમો તેઓશ્રીઓએ આપેલી છે.

૧ ૧૫૦૦ શાહ વીરજી શીવજી કુન્ડોડી, કચ્છ

૨ ૬૦૦ શ્રી વીરજી દેવન છેગ, ભવાનજી દેવન છેગ તથા પારશ્વી
દેવન છેગ તેમના સ્વર્ગસ્થ પિતાશ્રી દેવન મુરન છેગના
સ્મરણાર્થે વાંચી કચ્છ

૩ ૬૦૦ ચામજી કુરપાલ શાહ, તેમના પિતાશ્રી કુરપાલ જોસંજ
શાહના સ્મરણાર્થે કાપડરા કચ્છ

૪ ૩૦૦ શાહ નાગસી હીરજી લાખાપુર, કચ્છ (તાલ નાગપુર)

૫ ૩૦૦ શ્રી મુંડરલાલ વેલચ, શાહ, પાનેરા તેમના સ્વર્ગસ્થ
પિતાશ્રી વેલચ, હરિમંડળના સ્મરણાર્થે

આ પુસ્તક છપાવવાના ખર્ચ માટે ઉપર પ્રમાણે સહાય આપનાર આ
સર્વે સંસ્થાઓના આજ્ઞાત માનવામાં આવે છે.

જીન મુનિ રત્નચંદ્રજી

પ્રસ્તાવના

નીતિ ધાર્મિકાનુચારી એટલે નીતિના માર્ગને અનુસરનાર એટલેકે માણસાધ્યના એવા મ જુલપાના આચારવાનો માણસ.

શ્રી હરિભદ્રસૂરીએ ગુલસ્થના સામાન્ય ધર્મ ને અનુસરવા માટે જે બોલ નિયમો લખ્યા છે તે લગભગ ૪૪ છે જ્યારે એના ઉપરથી ૩૦ જેમ મંદ્રાચારે પાંત્રીશની સંખ્યા નિશ્ચય કરેલી છે એ પાંત્રીશ બોલ જુદા જુદા દેશો પ્રચાર પામ્યા છે તેમાં દરેકે એક સરખા એ બોલ સંચાલ્ય નથી પરંતુ તેમાં સ્વમતિ અનુસાર મોટા ફેરફારો મૂક અને વિવેચનમાં કર્યા જતાય છે.

આ પુસ્તકમાં શ્રી. હેમચંદ્રાચાર્યના મોટા ચાતુર્યમાં અપેક્ષા શ્લોકો લઈ તે ઉપર વિવેચન કરેલ છે.

પ્રથમ જ્યાં મૂળ જ ન હોય ત્યાં સાખા, પ્રતિસાખા કર્યાથી હોઈ ન જ હોય તેજ પ્રમાણે મનુષ્ય જન્મ તે મર્યાદા પણ માલસાઈ કે મનુષ્ય પશુના ગુણો, લક્ષણો કે આચારજ ન હોય ત્યાં નીતિ ન હોય. જ્યાં નીતિ ન હોય ત્યાં ગુલસ્થામની ફરજે બચતર પાળી શકાયજ નહિ.

જ્યાંસુધી માલસાઈ કે સંપૂર્ણ નીતિ માલસમાં ન આવે ત્યાંસુધી સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ ન હોય. સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ સિવાય કાલક કુળમાં કે જન કુળમાં અચરેલ હોવાથી ફક્ત નામનોજ જીન કે કાલક કહેવાય.

ભાષ્યચરણી સાધુ દેખાતા મનુષ્યમાં માણસાઈ નીતિ કે સાધુતા ન હોય અને આવક કહેવાતા આ-આઓમાં આવકપણ નહોતો તે તે નામ નિષ્ફળ છે

માટે નીતિમાનનાનુસારીના અથવા માણસાઈના આ ઉપ પાંત્રીય ભાવને—નિષ્ક્રમેને, લીતરાજતા, મુક્તતા, સાધુતા, આવકપણ, સમ્પત્તિ અને ગૃહસ્થાશ્રમોપાદૃ વિગેરે કમિક ઉચ્ચ સ્થાન પ્રાપ્તિના પ્રથમ મત્રવિષય રૂપ ગણવા એજ ઉચિત છે

ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહેલા, સત્ય વસ્તુસ્થિતિને સમજીને સમ્પત્તિને ન પામેલા એવા મનુષ્ય માત્રને હમેશને માટે આ પાંત્રીય ભાષ્ય, નિષ્ક્રમેને સમજીને પાળવાની આવશ્યકતા છે

નીતિ માર્ગાનુસારીના ૩૫ ખોલ અનુક્રમણિકા

	પૃષ્ઠ		પૃષ્ઠ
પ્રાસ્તાવિક	૧	ભોલ સત્તરમો	૬૮
યોગદાસના સ્વોમો	૪	ભોલ અગરમો	૭૧
સંજ્ઞાદ.	૬	ભોલ આગમીસમો	૮૦
ભોલ પહેલો	૧૧	ભોલ વીસમો	૮૧
ભોલ બીજો	૨૫	ભોલ એકવીસમો	૮૨
ભોલ ત્રીજો	૨૮	ભોલ બારીસમો	૮૪
ભોલ ચોથો	૩૨	ભોલ ત્રેસીસમો	૮૭
ભોલ પાંચમો	૩૫	ભોલ ચોવીસમો	૮૮
ભોલ છઠો	૩૮	ભોલ પચ્ચીસમો	૮૧
ભોલ સાતમો	૪૧	ભોલ છ-વીસમો	૮૨
ભોલ આઠમો	૪૫	ભોલ સત્તાવીસમો	૮૩
ભોલ નવમો	૪૭	ભોલ અઠાવીસમો	૮૬
ભોલ દશમો	૫૧	ભોલ ઓગમત્રીસમો	૮૮
ભોલ અગ્રીવારમો	૫૨	ભોલ ત્રીસમો	૧૦૧
ભોલ બારમો	૫૪	ભોલ એકત્રીસમો	૧૦૪
ભોલ તેરમો	૫૮	ભોલ બત્રીસમો	૧૦૬
ભોલ ચૌદમો	૫૯	ભોલ તેત્રીસમો	૧૦૮
ભોલ પંદરમો	૬૫	ભોલ ચૌત્રીસમો	૧૧૨
ભોલ સોળમો	૬૬	ભોલ પાત્રીસમો	૧૨૩

નીતિ માગોનુસારીના

પાત્રીસ બોલ

નીતિ એટલે સદ્વૃત્તિ, યાચી વૃત્તિ, સ પાત્રી ની વર્તેલા અસાની
ખાવણ સામ. ૧ થીને બીજને નુકસાન પડે વર્જી દે ૧ તે પછ તેથી પાનાને
નરુપર પાને તે ૧ તે તેજુ કામ તેજુ કામ ૧ કામ ૧ કામ ૧ રડ છે અચી
અનન્ય નચી વનચી મનુષ્ય મા એક બીજ સ રે કનેડા માત્ર ઉ પાન
ચા છે તપી અચીર ઉપ છે અને કંઈ નરુપા પાવર પે ૭ આનુ
વર્તન અચીર નરુપ છે

દાંત અને મુખ દરક માવરને પ્રિય તેવ છે સત્તા બર ઘર સાંતિ
પૂરા અને મુખપૂરક તેજ સાચી થકે કે જે મનુષ્યે અચીર છેડે નીનને
બરુર રાખે. અમુક નરુપાને નીનને કાને દોષાને માં સાત્ર
કાવમે પાત્રીસ મોર, નિરુપા પ થા છે તેને નાજરુપી માવસ નીનને
માને કાવમે નરુપ છે, તેથી તેને મમનુ કાન થા છે અને પામવર કંઈ
ચાને છે

નુખ સાને પ્રિય છે. ૧ મુખ્યત્વે જ્યાં સુખને વિચાર કરે છે ત્યાં તેઓ આ સત્તા મા મળતા મુખ્યત્વે વિચાર કરે છે. પરંતુ સત્તાના સરમુખે શમિક છે. નાશન છે. તેથી વખતજ સુખ આપનાર છે. પછી તે ખમાજ પામ્યા છે.

સત્તા ના મર સુખ ખ મ્માધીન છે. ખડ સાવત સુખ બા કમોષો છૂંવાયીજ મને છે. યુવાયુજ સર કમોમાથી મુક્તિ મેળવવાયીજ સાનુ નુખ પ્રાપ્ત થાય છે. જ્યાં ૫ મ સુખ જ્યાં પામ મુક્તિ મનુષ્ય ભવમાજ મળી શકાય. તથા સાનીજાએ મનુષ્ય ભવને દર્શન કરેલ છે. જન જાણા માજ મનુષ્ય ભવ મુખ્ય યોનિન બીજી યોનિના કરતા ઉત્તમ કહેલ છે.

સવ ૧ મી નીમક ભજવાન મ્મ મુક્તિ લેવાના, મેળ પ્રાપ્ત કરવાના વાગ અંગે—સારનો મતાનો છે—

(૧) મુખ્ય ૧ મુખ્યપાત્ર

(૨) મુક્તિ વિધિન સાજી સાજી

(૩) કામ્ય, સરસાતીકે ભજવાનના વચનો ઉપર પૂજા, ભજવાસ જાને

(૪) હાં જાતમજ મનન વલક વા રૂપ સમય ને વિષ પગકમ-ઉદ્યમ ફા વગા

જા જા નામના કાજ છે. જન મુખ્ય મને જા ૫ મ જા છે (જુઓ ઉત્ત ૧૫૧ ન ૩-૧)

મુખ્યપાત્ર ૧ ની મામસા માલસ બીજી માલસો સાવેના પ્રતિ કર વનનમા ૧ મથી જાણા ખ્યા ૧ જા ક સામા માલસ એવુજ વર્તન મા ૧ સામે જા તે મને મુખ્ય મને જા ખ્યા ૧ સાવેનું વર્તન તેજ માલ સા ૧ જા ખ્યા ૧થી વનન ક સામા જાવ તે ક ૧ જા વનન થઇ શકેજ નહિ

આપણે વર્તનથી માપસૂ બીજા બધા માપસૂને પોતાના જેવાજ ગણ્યા
છીએ. જામપત્ત મૂલ્યુ જેવી ભાવના તેનામાં પ્રગટ
થાય છે. એક માપસૂને તે પોતાના જાતના જેવાજ ગણ્યા લાગે છે.

ઉપર જણાવેલી ચાર દુષ્ણ વસ્તુઓમાં કોઈ પોતે દુષ્ણ વસ્તુ
માપતાંને ગણાવે છે. આવી માપસૂ પ્રાપ્ત થતા સંસ્કારમાંની ઉચ્છ્રા
ઉત્પન્ન થાય છે. સંસ્કારમાંથી હાથ દબાવતી રીતે જે પોતે થાય છે
હાથમાંથી ચાલસારનું જ્ઞાન થાય છે અને વસ્તુનું સ્વરૂપ સમજાય છે
એ તે બીજી ધર્મ દર્શન વસ્તુ પ્રાપ્ત થાય છે.

જમવાનોગ, આદરવાનો વ અને છે. સૂચન વસ્તુઓનું સ્વરૂપ
સ્વરૂપ સમજવાથી જિનવચન ઉપર માન્ય-વિષયક ઉત્પન્ન થાય છે એ
પ્રમાણે ત્રીજી દુષ્ણ વસ્તુ પ્રગટે છે.

દેવ, ગુરુ અને ધર્મ પ્રત્યે આર્થ, સંપાદન સમર્થિત સ્થિતિ પ્રત્યક્ષ,
તપ ન્યાય વિગેરે ધર્મકારણી કાવ્યામાં પુરુષાર્થ-ઉદ્ધાર કાવ્યા જેવાંને યોગ્ય
ધોયુ બને છે. આ ચારજ દુર્બલ અને ઉત્તમ એવા પ્રાપ્ત થતા સ્વરૂપ કાવ્યામાં
આમાં મુક્તિ પ્રાપ્ત કરે છે.

આ પ્રમાણે મનુષ્યપણ, માપસૂ બીજા બધા માપસૂને પોતાના જેવાજ ગણ્યા
પ્રાપ્ત કરાય છે. પાંચીસ પ્રકારના નિષેધ થયેને, પાંચીસ પ્રકારના મુક્તિ
માપસૂ કાળે નીતિમાં નિ અસુસરથી સુખમાં અત્યંત મહત્ત્વાર્થ પ્રગટ
થાય છે. એ પાંચીસ ભાવ ભાવના નિષેધથી હમયસ્થિત તેમના પોત-
સાક્ષમાં વર્ણવેલા છે. તેને નીતિધર્મનું નામ પાડેલું છે. આમાં
આવે છે. તેનું વર્ણન કરતા ગણ્યો નીચે પ્રમાણે.

नीतिभागानुसारीना पात्रीश ज्ञेयना
योगशास्त्रभा भावेला
श्लोके

- ध्यायसम्पन्नाविभक्त णिष्टाचारप्रसक्त ।
कुलशीलसमे सार्धं कृडाद्वाहोऽवगात्रजे ॥ १ ॥
- पापमरि प्रभिदं च देशाचारं समाचरन् ।
अवगवाही न कयापि, राजादिषु विनोपत ॥ २ ॥
- अनतिव्यक्तगुप्त च स्थाने सुप्रतिवेशिमके ।
अनेकनिगम द्वार विवर्जित निःस्तव ॥ ३ ॥
- कृतसग सदाचारै माता पित्रोश्च पूजक ।
त्यजदुष्कृत स्थान सप्रवृत्तश्च गर्हिते ॥ ४ ॥
- व्ययमाया चित कृण्व वेध रिचानुसारत ।
अष्टभि र्धर्गुणै युक्त , शृण्वानो धममन्यहम् ॥ ५ ॥
- अर्त्रीर्णे भोजनयागी, काले भोक्ता च सत्सम्यत ।
अन्योऽन्याप्रतिबधेन प्रियगमपि साधयेत् ॥ ६ ॥
- यथानदतियौ साधौ दाने च प्रतिपत्तिक्त् ।
सदाऽन भिनिविष्टश्च पम्पराती गुणेषु च ॥ ७ ॥
- अदेशाकालयावर्था त्यजन् ज्ञानं बलाघलम् ।
वृत्तस्थज्ञानवृद्धानां, पूजक पोष्यपोषक ॥ ८ ॥

શીષદર્શી વિશેષતઃ, કૃતજ્ઞો લોકવણ્મઃ ।

સહજ સદય સૌમ્ય, પરોપકૃતિકર્મઃ ॥ ૧ ॥

અન્તરંગારિપદ્ધત્યર્થ પરિહાર વરાયણ ।

ચતીકૃતેન્દ્રિયગ્રામો, ગૃહિ ધર્મીય કલ્યતે ॥ ૧૦ ॥

અર્થ

- ૧ ન્યાયથી મન ઉપાશ્રિત કરવું
- ૨ સારા પુરુષના આચારની પ્રશસા કરવી
- ૩ સમાન કુળ શીળવાળા પાત્ર અથવા યોગીની સાથે લગ્ન કરવું.
- ૪ પાપનો ડર રાખવો
- ૫ દેશના પ્રસિદ્ધ અધ્યાત્મી પાલન કરવું
- ૬ કોઈના અવર્તવાદ બોલવા નહિ તેમાં પણ આશ કરીને રાજની નિંદા તે કરવીજ નહિ
- ૭ અતિ ગુપ્ત તથા અતિ પ્રગટ નહિ તેવા તથા સારા પાત્રીયવાળા સ્થાનમાં જ્યાં જવા આવવા માટેના અન્નદ્વાર ન હોય તેવા ઘરમાં રહેવું.
- ૮ હમેશાં સારા આચારવાળા સાથે સંબંધ રાખવો.
- ૯ માતૃપિતાની સેવાભક્તિ કરવી.
- ૧૦ ઉપદ્રવવાળા સ્થાનનો ત્યાગ કરવો.
- ૧૧ નિહિત કાંઈમાં પ્રવૃત્તિ ન કરવી
- ૧૨ આવકની પ્રમાણમાં ખર્ચ કરવો.
- ૧૩ લક્ષ્મી (ધન)ના અનુસાર વેષ ધારણ કરવો.
- ૧૪ બુધ્ધિના અઘઠ ગુણો મેળવવા.
૧૫. નિરંતર ધર્મનું ઓળખ કરવું
- ૧૬ અજ્ઞાત હોય ત્યાં સુધી બેઠાન કરવું નહિ
- ૧૭ હમેશાં વખત પ્રમાણે પાત્રાચારનો વિચાર કરી બેઠાન કરવું
- ૧૮ પરપર વિશેષ ન આવે તેમ ધર્મ, આર્થ અને કામ એ ત્રણ વર્ગને સાધવું.

नीतिभार्यासूत्राणां पात्रोपशोभना
योगशास्त्रभाष्ये
१२०।६।

- प्रायश्चित्तप्रवृत्तिः, निष्ठाचारप्रवृत्तिः ।
कुलशीतसमे साधं कृताद्वाहाऽवगात्रये ॥ १ ॥
- पापभीष्टं प्रसिद्धं च देसाचार समाचारम् ।
अवगात्रये न क्वापि, रात्रादिषु विस्तृतम् ॥ २ ॥
- जनतिभ्यश्चतुष्टे च स्थाने सुप्रतिवेदिमहे ।
अनेकनिर्गमं द्वारं त्रिवर्गितं निवेदनम् ॥ ३ ॥
- कृतसंगं सदाचारं माता पित्रोश्च पूजकम् ।
त्यजन्तं पण्डितं स्थानं ममवृत्तम् मतिम् ॥ ४ ॥
- अथयमाया चित्तं कुर्यात् वेप विज्ञानुसारतः ।
अष्टभिर्घोर्गुणैः युक्तं, शुष्कानो धर्ममन्त्रहम् ॥ ५ ॥
- अर्जुनो भोजनत्यागी, कालं भोक्ता च सात्वतः ।
अन्योऽन्याप्रतिबधनं त्रिवर्गमपि साधयेत् ॥ ६ ॥
- यथाप्रदत्तयो साधौ दाने च प्रतिपत्तिम् ।
सदाऽनं भिनिविष्टं पञ्चपाटी गुणेषु च ॥ ७ ॥
- मदशाकालयोधर्मा, त्यागं जानन् बलाबलम् ।
वृत्तस्थानानुदाना, पूजकं पोष्यपापकम् ॥ ८ ॥

૧. જોઈ જાણ સારી

જાતીસે બોલ કમ વાર જા સતી થકે કાન્ય હ મેશા
હમેશા થાદ કરી થકવ

૨. જાણ સારી

૩. જાણ સારી

૪. જાણ સારી

૧૪૫૫. આચાર્ય ગુરુદેવ શ્રી નાનમજી સ્વામીએ
જન્મથી છે તે હોય જીભાસુ જાને મોકે કરવા જેવી
ની ■

આધવજી સંચો કોયે સ્થાપને)

૧. જાણ સારી

૨. જાણ સારી

૩. જાણ સારી

૪. જાણ સારી

૫. જાણ સારી

૬. જાણ સારી

૭. જાણ સારી

૮. જાણ સારી

૯. જાણ સારી

૧૦. જાણ સારી

૧૧. જાણ સારી

૧૨. જાણ સારી

૧૩. જાણ સારી

૧૪. જાણ સારી

૧૫. જાણ સારી

૧૬. જાણ સારી

૧૭. જાણ સારી

૧૮. જાણ સારી

૧૯. જાણ સારી

૨૦. જાણ સારી

૧૫૮૧ કાગુ ના
કરવી નિ ૧ થે
૧૫૮૨ કરનુ નિ
તા માર્ગે લાન થે
૧૫૮૩ ગુમને પાગથે—૧ ૩ ૧

પ્રમાણ વસતુ
જોઈ ન બોલવા મુખ થે,
નિ દુગ્ધુ સ્થાન વર્જનુ
વસતા થાયે સુખ થે—૫ ૨

પ્રામતથા વસતુ સત,
કરી કરવી સેવ થે,
૧૫૮૪ કાગુ વસતુ નિ
તજવી માટી દેવ
કો અર્થ કાગુ થકે
પરવા સાહે વેથ થે
જિયા ઉરથા
બોજન

- ૧૮ અતિથિ, દીન પુરુષોનો શોગળ પ્રમાણે સન્કાર કરવો.
- ૨૦ કૌર્ણવ પ્રવાસમાં કદાચ્છ કરવો નહિ
- ૨૧ ગુણીજનોને પાપપાત કરવો.
- ૨૨ દેશ તથા કાચ વિદ્યુત્ત આચારનો ત્યાગ કરવો.
- ૨૩ કર્પના પ્રારભમાં પોતાના ભાગ્યભજને જામવું
- ૨૪ વ્રત અને શાન વગેરે મોટા હોય એવા પુરુષોની સેવા કરવી
- ૨૫ પિતૃપ્ર કરવા શોગળ જાનોનું પાપપ્ર કરવું
- ૨૬ લીધેલો જવું દરેક કર્પમાં પૂર્વાપર વિચાર કરવો
- ૨૭ કૃત્યાકૃત્યના તદ્દાવતના વિષે પ્રારંભ સાન જવું
- ૨૮ કરવા ગુણને (ઉપકારને) જામવો, કૃતમ જવું
- ૨૯ લોકની પ્રીતિ મેળવવી
- ૩૦ લજ્જાશન મેળવું
- ૩૧ ન્યાય સખચી
- ૩૨ શાત સ્વભાવવાળા જવું
- ૩૩ પરોપકાર કરવામાં તત્પર રહેવું
- ૩૪ કામ, ક્રોધ આદિ છ આત્મસ્ત્રુઓને કાતવા
- ૩૫ ઉદ્વિગ્ધને વશ સખચી

નીતિ માર્ગાનુસારીના

પાત્રીશ બોલની

સજ્જાચ

પાત્રીશ બોલ એમને એમ શાં સખચી કહીને પહેલાં સામાન્ય રીતે
 જામવેને પાત્રીશ બોલ કમવાર શાં સહી થકે નહિ પણ તે બોલોને જે કાનમાં
 હોય તે તેવું કાલ જાણી શા સહી થકે કાલ આનંદથી ગાઈ શકાય

- ૧૯ અતિથિ, દીન પુરુષોનો ચોગ્ગચ પ્રમાણે સન્કાર કરવો
- ૨૦ કોઈપણ વાતમાં કદાચના કરવો નહિ
- ૨૧ ગુમીજનોનો પક્ષપાત કરવો.
- ૨૨ દેશ તથા કાજ વિરુદ્ધ અધ્યક્ષરનો ત્યાગ કરવો
- ૨૩ કર્મના પ્રારભમાં પોતાના મજામજાને જાણવું
- ૨૪ કૃત અને જાન વડે મોટા હોય એવા પુરુષોની સેવા કરવી
- ૨૫ પોષણ કરવા ચોગ્ગ જાણવું પોષણ કરવું
- ૨૬ લીર્ષ્યથી થતું દરેક કર્મમાં પૂર્વપર વિચાર કરવો.
- ૨૭ કૃત્ત્યકૃત્તેના તક્ષરતના વિશેષ પ્રકારે જાણ થવું
- ૨૮ કોઈના ગુણને (ઉપકારને) જાણવા, કૃતશ થવું
- ૨૯ લોકની પ્રીતિ મેજવવી.
- ૩૦ લગ્નજાન મહેલું
- ૩૧ દયા રાખવી
- ૩૨ જાત સ્વભાવવાળા થવું
- ૩૩ પરોપકાર કરવામાં તત્પર રહેવું
- ૩૪ કામ, ક્રોધ આદિ છ આતરણગુણોને છૂટવા.
- ૩૫ ઉદ્ધિષ્ટોને વશ રાખવી

નીતિ માર્ગાનુસારીના

પાત્રીશ બોલની

સંજગ્રાહ

પાત્રીશ બોલ એમને એમ જાત રાખવા કહીન થકે સામ્મન્ય રીતે
માનસને પાત્રીશ બોલ કમચાર થા સહી થકે નહિ પણ તે બોલોને જે કાવ્યમાં
હોય તે તેવું કાવ્ય જાણી થા. સહી થકે કાવ્ય આનંદથી ગાઈ થકાય

અને તેથી આ : ની સાથે પાત્રીશ બોલ કમ વાર થા. ગી થક કમ ઉમેશ
ગ્રામથી પાત્રીશ બોલને ઉમેશ થા. કી થકય

એટલા માટે પૂજ્યપા આચાર્ય ગુરુદેવ શ્રી નાનમદ્રજ સ્વામીએ
પાત્રીશ બોલની સમગ્રતા બતાવી છે તે હેઠે જીજ્ઞાસુ જને મોકલે કરવા જેવી
છે તેવી તે અત્રે આપેલી છે

(૧૧—આપવજ સંધ્યા કહેવે સ્થાપને)

ન્યાય થકી ધન સપા ન મળુ મે,
સિખાવાર પ્રથસા કંથી નિત્ય તે
સ્વમેળની સાથે સગપણ કરુ નહિ
પાપથીકે થઈ વત્તા માર્ગે સત્ય જે
માગ્ય નુસાગીના ગુણને ધારણે—અ દેક ૧

પ્રસિદ્ધ દેશાદ્ય પ્રમાણે વત્તવુ
કોઈના અર્થાર્થવા ન મોલવા મુખ જે,
અર્થ ગુપ્ત નહિ દ્રુગુ સ્થાનકે વજવુ
શુભ પદ્ધતિમા વસતા થાયે શુભ જે—માગ્ય ૦ ૨

સારા જનની સોમતમા વસવુ સદા,
વિનયે માતૃપિતાની કરવી સેવ જે,
ભવવાગ્ય સ્થાનકમા કાં વસવુ નહિ,
નિહિત કાર્પની તજવી માઠી દેવ જે—માગ્ય ૦ ૩

આવકને અનુસારે અર્થ કાવો થયે,
સ્વચ્છતાપૂર્વકે ધરણે સાદે વેવ જે,
આઠ ગુણે બુદ્ધિના ઉરમા ધારવા,
અજરણે નહિ ભેજવ કરવુ વિશેષ જે—માગ્ય ૦ ૪

સાત્ત્વિક કૃતિ અનુસારે મન આયેનુ
અભાષિત ત્રણ વર્ગો સાધવા પૂર્ણ જે,
ગુણિજનની ભક્તિ કરવો રહી પરે,
અસત કદાપ્રધને તજવો કરી મૂર્ખ જે—માર્ગ ૦ ૫

યાપાત સૌજન્ય તમો કરવા મને,
નિષિદ્ધ દેશે નિષિ કરવો વિચાર જે,
કાર્યરત સ્વશક્તિ અનુસારે કરો,
અભ્યુત્થાન કરવું જાનીનું ઉદાર જે—માર્ગ ૦ ૬

પરિજનનું ચેષ્ઠ કરવું પ્રેમે કરી,
વિશાળ દ્રષ્ટિએ પૂર્વપર વિચાર જે,
સ્વ પર કૃત્યાકૃત્યનું અંતર જાણવું
ભૂલવો નહિ અને જનનો કૃત ઉપકાર જે—માર્ગ ૦ ૭

જન વલણ સાવાના સદગુણ આરો,
લજ્જાવંત બને મતિનંત સુસંત જે,
દયાળત થઈ આર્થ કાર્ય કરવા સંઘ,
સૌમ્ય પ્રકૃતિ રાખવી કદને અનંત જે—માર્ગ ૦ ૮

પર ઉપકારમાં સત્ત્વર અંતર જેનું
અંતરજ ■ જગુ કરવા દૂર જે,
વિલ્લ મેલવા ઈન્દ્રિય ઉપર સર્વદા,
ટેજગ્રતી સાવાના ગુણ એ ધૂર જે—માર્ગ ૦ ૯

મહો અણગ્રતી આ ઉત્તમ વિદ્યા અનુસરે,
ગુણ આચારે ધર્મ વૃદ્ધિજત થાવ જે,
વ્યોમ જાવિ નીચ સોમ સાડે અણુનપુરે,
નાત્રયદ્ર કહે સદગુરુને સુપસાધ સુપસાધ જે—માર્ગ ૦ ૧૦

બોલ પડેલો

ન્યાયથી ધન ઉપાર્જન કરવું

“ન્યાય ચક્રી ધન સંપાદન કરવું સદા”

સંસારમાં રહેનાર દરેક માણસને ધનનું ઉપાર્જન કરવાની જરૂર રહે છે કારણ સંસારનો સમગ્રો વ્યવહાર ધનથી, પૈસાઓના ચાલે છે એટલે સંસારમાં દરેક માણસને પોતાનો જીવનનિર્વાહ ચલાવવા માટે ધન કમાવાની જરૂર પડે છે

ધન કમાવાના અનેક રસ્તા છે—વેપાર, હુન્નર—ઉદ્યોગ, ખેતીપાટી, બેંકની વગેરે કમાવા માટે જ્યાં તે રસ્તો પસંદ કરી શકાય તે અથવા અન્યથા કરી શકાય છે પણ તે રસ્તે જાવતાં ન્યાયનીતિને ડુંગરો ન ચોંટાડે.

વેપાર

કૂડ ત્યા પૂર ના વાક્ય લખમાં ચાલી નીતિ, ન્યાય ને સત્યતા પૂવક વ્યાપાર કરવો એ વ્યાપારનીતિ ગણાય છે

અનાજ રસકસ, કાપ મરી મસાચા, લાકડુ ઔષધિ અને કંટાળેથી પ્રમુખ અનેક ચીજોના વ્યાપાર કરાય છે

વ્યાપારી કેવો હોય ?

વેવચા વેપાર વસ્તુનો વ્યાજમી અને એકજ ભાવ ।મે ને માવ લેવા ખતાવે તેવો અને તેજ આપે લેજસામેજ ન કે જાણુ આપે નહિ અને વધાર લે નહિ એજ માપસ વિચારસે કરી વરુ વેવાની લેવા આવે તેની પાસેથી પ્રમાણથી વધારે પેસા ન લે.

નરીમ માપસોને માત્ર આવના વિશેઃ લાજ મેજવવાની રૂઝ ન કે સત્તે ભાવ ખરીદા માવના ભાવ દુકાનના તમય મરુજ નીરીને વધાર ન લ કાઢાયા ચા રાખે

ઉપાર અદાતા બમણા ત્રમગણા લમ ચોપડે ન વડાવે બીજા વ્યાપારીઓના ગ્રાહકો તાની તેમને આ ન આવે પોતાના ભાની રતને છેતરી ખાનગી વ્યાપાર કી ધન મેજવે નહિ ધમાદાની ગમ પનાચી પા નહિ.

માપસોડી કડે નહિ સ લા ધાન્ય, વેજુદેમક વિજેરે મનાવટી પ ।મે લોભદ્રિટી વિશેષ લાખની હમજાથી ખરીદીને વેરે નહિ ચોરીના માવને ઉત્તેજન આપે નહિ ચોરીના માવ જાણીમૂજને ખરી નહિ

નરીમ માપસોઅ બધુ મરુજને તેજાર કરેલ માવ લેતા તેની કિમત બદરભાવ કરતાં કસીકસીને તલન ઓછી ન આપે નેમતા પાસેથી અનિર્ધારિત હલ ઉપચાર કામ લઈને પગાર ઓછી આપે નહિ.

જેની પાસેથી માલ ખરીદે તેના પૈસા તરત આપી દે ઈત્યાદિક નીતિ, ન્યાય અને સંવત્સરપૂર્વક વતે તેજ વ્યાપારી માલસાઈવાળો અને માની વ્યાપારનીતિ વાળો ગણાય.

નોકરી કરનાર કેવો હોય ?

નોકરી કરનાર નોકર છેકની નોકરી—સેવા બરાબર બજાવે એ છેક કંટાળા ન હોય તો તેની નોકરી છોડી દે પરંતુ અનીતિ અન્યાય ઉતરપિડી ચોરી કે કંઈક કરી ધનન બ ન રાખે પોતાના ધનું કામ જેવી કાગજથી કરે તેવીજ કાગજથી છેડના નોકરી બજાવે.

છેકને ખૂબ વગર છેડના પૈસાથી પોતાનો ખાનગી વ્યાપાર ચલાવે નહિ પોતાના તાબામાં રહેલા છેડના વગર ૧૨ નોકરો પાસેથી પોતાના ખાનગી ધરના કામ કરાવે નહિ છેકને વનુકડા—વ્યાજ થવા માટે ગ્રાહકોને છેડતે નહિ.

છેક અનીતિવાળો હોય કૂડ—કપટ કરનાર હોય અને તેજ પ્રમાણે વર્તવા શીખવેલો હોય તો તેના છેકની નોકરી ન કરવી અધિક વગર મેળવવાની લાલચથી કે છેકને સજી રાખવાની ઈચ્છાથી ગ્રાહકોને છેતરી કૂડ—કપટ કે અનીતિથી વર્તવા જતા પરિણામે ખાઈ ગયે જમાઈ અને કટાઈ ગયે કદોલ આવા બેઝાદ થવા પામે.

પોતાના ધર્મની દેડ (નિત્ય નિયમ) સાવચેતિ છેકની નોકરી કપટ વેગિને પણ બરાબર બજાવવી અગત્ય હસથી ન થયું.

વ્યસનોમાં ફસાઈ ખેડા ખવા ન કરવા આચાર્ય જાળવી જીભ ઉપર ખાવામાં તથા બેઠવામાં કબૂ રાખી છેકની ધાજરી કે જેરધાજરીમાં નિયમિત પ્રમાણિકતાથી નોકરી બજાવવી.

કાચા સોના ઉપર બેસાડે એટલે કે છેકની જમે તેટલી મોટી રકમ પોતાના હાથમાં હોય, જેનું જમે નેટલું જોખમ—ધન વિનંતે સાવચતા પણ તેમાં ન કંઈપણ ઉત્થાપન કરવા જેવી વૃત્તિ બસાડે નહિ ધાનન

બદ તો ચેટી અંધ' દાનત સારૂ તો ગુના માફ આવી રીતે નોકરી કરી
ધન મેળવે તે જ સ્થળે સેવક અને માપસાઈવાળો ગણાય.

ધીરધાર કરનાર કેવો હોય ?

માપસને જ્યારે આપત્તિ આવે કે અવગત્ય અભાવે, વ્યાપારમા
ગુફાની થવાથી કે લૂંટફાટ, અગ્નિ વિજેર કારણે મુકેલીમાં આવી
જતા કુટુંબ નિર્વાહ કરવા કે આખરૂં સાચવવા માટે સ્થાવર મિલકત
બેતર, વાડી, જગ્યા, ધરોભા વિજેરે અદાલતે—ધીરવી મુકવાની જરૂર પડે
■ આવે પ્રસન્ન ધનવાન કે ધીરધારને ધધિ કરનારને યશ્ન જનું પડે છે

આવે વખતે તેવા માપસને કઈ પણ સ્થાવર મિલકત લીધા કે
રાખ્યા વગર મિલકતવાળા દયામુખિથી જેઈતી રકમની જે કાઢાવતા
કરે તેની તો બિડલા છે પરંતુ તેટલી ઉદારતા ન હોય તો ઉગર
કઈ પણ સ્થાવર મિલકત રાખીને કે વગર આધારે વ્યાજે નાખ્યાં આપી
સામા માપસની આખરૂં સાચવવામાં સાધારણ અને તે પણ ભયે માપસ
ગણાય.

આવે વખતે ધીરધાર કરનાર કે ધનપતિ ગૃહસ્થે આદ્યતમાં આવી
પડેલા સ્થાવર મિલકતવાળા માપસને પણ વ્યાજે ધન આપતાં અધિક
વ્યાજ ન લેવું જોઈએ. તદન નિરાધાર ગરીબ માપસ પાસેથી અધિક
વ્યાજ લેવું એ તો તેનું લેણી મૂસવા મરખર છે

કોઈ વિશ્વાસુ માપસ સ્થળે માપસ જાણી વિશ્વાસે કઈ કિંમતી
વસ્તુ વગર સાચીએ કે વગર વખાણે થાપણ રાખી ગયો અને પાછી
લેવા આવે ત્યારે નાર્મજુર થવું તે વસ્તુ પચાવી પાડવી, અગર તે
માપસ મરી ગયો (તેના વારસદારને ખબર હોય કે ન હોય) તેની વસ્તુ
પોતાની કરી રાખવી તે વિશ્વાસપાત્ર અને અનીતિ ગણાય છે

ભલા વિશ્વાસુ મિત્રોને ઠગી, તેની ગુપ્ત વાતો પ્રગટ કરી, તેને
ગુફાન કરી, દુઝો પ્રર્પણ કરી તેની પાસેથી કઈ લઈ લેવું તે પણ

અનીતિ ગણ્ય. અજ પ્રસન્ન નીતિ, સમ્માર્થ અને દયાને જે માન્ય વિધર્મ રાખે છે તે માન્યસાધવાઓ ગણ્યા છે

હુન્નર-ઉદ્યોગ કરનાર કેવો હોય ?

ધન મેજરવા માટે લોકો વિવિધ પ્રકારના હુન્નર-ઉદ્યોગ કરી રાખે છે. ચર્ઈ, મુનાર, સોની, કસ્ટોર, કંદોઈ, મલિયાર, જુહાર, ગજાર, ચિત્રકાર, ઝવેરી વિગેરે અનેક કસીંગરો હુન્નર-ઉદ્યોગ દ્વારા વિધવિધ વસ્તુઓ બનાવે છે તેમાં પામ થવા કસીંગરો કૂડ કરે છે

હવડી વસ્તુ ઉપર ઓપ ચડાવી વગડતી અને આકર્ષક બનાવી મોઘા મૂલ્યે વેચે છે ઉંચા માલના લેખક લગાડી અંર હવડો અને અધૂરો માલ ભરે છે હોયને બદલે ઈમીટેશન [મનાવડી] વાપરે છે વસ્તુ બનાવવાની વરથી આવી જનારનો સાચો માલ છૂપાવી હવડો વાપરે. કદાચ સાચો માલ વાપરે [સાચો માલ વાપરી વસ્તુ બનાવે] તે પૂરપૂરો પાછો ન આવે

આવી રીતે કૂ. કરનારને થાપનો થતો કૂટો એટલે રાજ્યના ધેખા બનાવનાર કંદોઈની માફક વેકવું પડે છે આ પ્રમાણે કૂડ ન કરતા નીતિપૂર્વક વસ્તુ બનાવી, જથ્થા [જાતીઓ] રીતે વેચીને ધન કમાવ તે માન્ય માન્યસાધવાઓ કસીંગર ગણ્યા

વેદ-ડોક્ટર કેવો હોય ?

આજ કાલ વેદો, [આલ કરીને ખેડયો] ન્યાય-નીતિ ને દયાન દેવવટો આવી ધન પેદા કરે છે ધનવાન દર્દીની ચિકિત્સા ધ્યાન પૂર્વક કરે, ગરીબ તરફ બેચકારી રાખે. ધનવાનને ઉંચી દવા આપે અને ગરીબને હવડી વધ આપે. ધનવાનને તપાસવા માટે અધારી રાત્રે ચાલ્યા જાય ગરીબ દર્દી તરફથી તેડુ આવે તો 'સમજા નહિ અગત્ય સવારમાં આવશે' આમ દુર્લભ આપાય

તપાસવા જવાની ફી લાંબી થાય તો લઈ લે પ્રથમ જય સારી દવા આપી કઈક ફાયદો જણાય અને દર્દીને વિશ્વાસ આવે એટલે પાછી લવા બ લાવી દર્દ લખાય તેમ કરી દર્દી પાસેથી વધારે પૈસા કસાવે

જાણ કાલ તો ઇન્જેક્શનનો [રિસીઓ બચાવવાનો] વા વાપો છે એકદમ પાસ ખાસ કરીને જાડી જાડામ વચાની લાગ્ય આપી રસીઓ ભગવચાનીજ સચાલ આપે છે કારણ કે એ રસતે કમાણી ખૂબ થાય ■ આર આત્મની રસીના મે ચાર રૂપિયા પેટ કરે પોતાનું પ્રીતિક્રિયાન [દવાની ચિટ્ટી] બીજા એકદરને બતાવવા ન આપે કારણ પોતાની પોલ પાધરી થઈ જાય ઇન્જેક્શન બનીતો માને થત પેટ કરનાર એકદર માણસાઈ વગરના જમાન

જ્યાર કેટલાક માણસાઈવાળા એકદરે લગાડુ નીતિવાળા, પડે પડાવી લેવાળાથી વિશેષ લેખ ન રાખનારા સતિષ વૃત્તિવાળા પાસ હોય ■ પરંતુ તેવા તો ગળાગળાક વિરત જ હોય છે

જુગારી,

મટોડીયા અને ચોરી કરનાર

જુગાર નો ધર્મ અધમમાં અધમ જમાન છે લગ્ન તરફથી જુગાર રમવાની બાપી હોય જુગાર રમનાર લપાઈ દુપાઈને રમે છે કારણ રાજાના ભય થા છે લાંબી બીકે છુપી રીતે ધર્મ અને નીતિ વિરત્ત કરી થત કમાવા હાલે છે

જુગારી લગીયા ખલન સોખતને લઈ ચોરી તરી ને બાબત જમાન વિગેર કુલસનો લખત થાય છે અપકીર્તિ થાય છે અનેક પ્રકારના કષ્ટ વેગવા પે છે જુગારી પા વે અને નજ થાલ વિગેરે મહાન પુણ્યની જુગાર રમવાથી થી દસા થઈ જુગારથી થત પ્રાપ્તિ તો કોઈકનેજ થાય

છાવો જુગી બમણ રમે આ રીતે મૂગી પૂજા બોધને કરજ-
તા અને છે લેખક માત્રા આવે એટલે કપાક જાની છૂટજુ પે છે
લાવો ભોગવતો પે છે જીદની બગાડ થાય છે ધર્મ કર્મ કે નીતિથી
ભ્રષ્ટ થયા ॥ અને છેવટ દુર્ગતિનાં દુઃખ ભોગવવા પે છે

સટ્ટો અને છટ્ટો પંચે એ તે સાધુકારો જુગાર છે ધર્મમા
જ ધર્મપતિ અને ધર્મકમા કમપધિપતિ (ભિખારી) બની જાય. હાલમા
માયે જૂની પેઢીઓ જે વેપાર કરતા હતા હાલો કમાની તેમે સટ્ટા
કે છટ્ટા પામ્યાં ઉતરીને દેવાના કમ્યા અને તેમજુ નામનિયાન વ ન જુ

વતી ધણ વ્યાપારીઓ—દુકાન તા વ્યાપાર કરી પેતાના કુટુંબજુ
મુખેથી પાપમ કરતા અને કટલાક લોકો તે પેતાની પાસે પૂરતી મૂડે
થતા ધર્મ બધે ની દેશમા બેસી રહેતા પરંતુ જે ધર્મકામીમા વિત્ત
ન ચો પુ—સોંપા ન રાખી છાકા અને પાછા સટ્ટામાં—છટ્ટા પતમ
ઉતરા તે મૂગીની પૂજા બો, અને કરજદાર બન્યા વતી પાછો પુ પ
નવન્યામા પગેય બે ચે પ વે. અવા અનેક હાલજા મળી શક છે
માટે ન પમ ધર્મ મામસાડ વગરનો છે

ચોડી તા ખાનડન તાડ મામમ ન જ રે. સિંહને તેા ધામ
થાય છતા ધાસ મ ન જ આવ તેમ કુડીન મામસ ખાવા ન મને
તેા પેટે પાન બધે પમ નમડકની પા મી વસ્તુ લેવાની—જા વગ
ચોડી લવાની—પડવો લેવાની કે પવાવો પાવાની હમ્મ તગમી પમ
ન ન બગાડ—ન ખાવા મોગ ન આવ અમેષ—ન પીવા મામ
ન પીમ

પા મી વસ્તુ પડવો લતા વસ્તુના માડેકની જ નાત ૧ દુખાર
એ મોટી દિવા નમાય ॥ તેમા પમ અમજા લીજો નાન ૧૧મ
મમમેજુ કઈ પમ હસમની વૃત્તિથી પડવો પા મે તેમના નીલાના
લતા ન પૂ પૂડ પામમાડીની નિલાની છે

‘તુડસો છાવ ગીમકી, કમુ ન ખાડી જાય,
મુએ ટોકે ચામસે લેણ બત્મ તો જાય’ ૧

એવું સમજી માવસાઈવાશે માવસ વ્યાપાર્યદિ પ્રસંગે કે અન્ય પ્રસંગે અપાકની વસ્તુ માવસની રજા વગર છેતરવડી કરી લેવાની દાનત ન થાશે કાજા બજાર ન કરે.

અનીતિ, અન્યાય કે કૂડ કરવા કરી ઘટ ઉપર્યંત નહીં મેજરો કે લાખી એકડી કરવી એ સડુમણી ચોરી જગત, આવી રીતે ધન સંચય કરી બનેલા કોમનિની હોનર, લુચ્છ, વાવાઝે... કે અનિવૃત્તિ વિરોધે પ્રસંગે કેવી પણ માણી થઈ અને વાજ છે તે જગમજગર છે મોટી ચોરીના જે પરિણામો—માર્ગ કૂજો કરે છે તે તે સડુ કોઈ જગે છે માટે માવસ, ડેવાશે માવસ મોટી ચોરી કે સાડુમણી ચોરી પણ ન કરે દાનત મ તે શેરી અ'ડ' 'દાનત સાફ તે ગુલા માફ'

રાજી

રાજ એ પ્રજાનો નાશ પુનઃપુનઃ પુનઃ રાજને પ્રજાને બાંધે અને પ્રજાને રાજનો કાદર છે રાજની સહજે તે ગણ પ્રજાના મુખે મુખી અને પ્રજાના દુખે દુખી તે રાજ પ્રજા રાહીને પે સારી રાજની બાગમબા પોંડે પામે તે રાજ પોતના મનને નોકરો દ્વારા પ્રજાની રક્ષા કરે સેવા બજાવે તે રાજ.

પેનના વજની ઘટક વિચાર અનીતિ અન્યાય કરી કર મારાડ વધારી ચેરજીવમ કરી પ્રજાને થીડે નડિ તે રાજ, જોપ્રાપ્ત પ્રતિપાત રાજ, નોકારાનો આજાર રાજ, પ્રજાનો પોષાર સજાવે તે રાજ, પ્રજાને ભૂટી બેજ થોખ ન કરે તે રાજ, કોઈના ધમને અડે ન કરે તે રાજ.

અપર્યયે તેના અપર્ય ઉપર્યંત વિગ્રહ પાની વિગ્રહ ન કરે તે રાજ, નિરપર્યયી માન પ્રવિઝેનુ રક્ષા કરે બાજર ન કરે તે રાજ.

નોકરને પૂરતા પગાર અપે અમર રિ વાસીન અનીતિ અન્યાય કે ચેરજીવમ કરી લા. રક્ષા વર્ધે કનડગ કરના હોજ તે તેની તપાત રાખે નેમ ન કરવા દે તે રાજ ઈ ચિંતિ ગુરુકુર, ન્યાય નીતિપૂ ક પ્રજાને મુખી

ગુણો જે બાજુ ભરે-સુખ ભોગવે તે માપસાધવાએ પણ મળ્યા બધી
ઉંચલા વર્તનવાળા ગુણેશ્વરી તે નરકેશ્વરી કમ્બે છે

અમલદાર વર્ગ

ટીચન ફેમદાર, પોલીસ કમિશ્નર, પોલીસ ઈન્સ્પેક્ટર, ન્યાયાધીશ
વલિવત્તાર, નાયક પ્રુ (વિધેયીકરકૂન) અને પોલીસ સીપાઈ વિગેરે ગળ્ય
કમચાલી-વજનો પગાર ખાનાર, વજ અને પ્રજના સલાહ-સેવા બજાવનાર
મુગ્ધાવ દાગનાર ગળ્યા છે

તેઓ અને આપો સરખી રાખે વજનુ તેમ પ્રજનુ બાજુ છે અને
કો પારકુ બાજુ ક્રતા પોતાનુ પાર બાજુ વાય, એવુ સમજી બનીતિ અન્યાય
કે જોગુદમ ન કો લોકોને ભય બનાવી વાચક આપી કે ગળ્યના કાયદાને
માડને વૃદ્ધિ નહિ પોતાના હોય તેને વાળ કડી આપી કે વાળ અપાવી બીજનુ
[વાચ ન આપનાનુ કે વિરોધીનુ] નુકસાન ન કરે

પન લુગાની ઈશ્વરી કેસ કમવે નહિ, આ ૧ ઇન્સાફ કડી તરત
પનાવે રાજનો પગાર વઈ પ્રજની સેવા બજાવનાની પોતાની ફજ ભૂલે
નહિ વાય કવન વડી સંપિયા કામમાથી અનીતિ કરી પેસા પનાવનાની
દાનત ન રાખે. જો લુગા, વડુ નાને કુકર્મો કરવામા ટંગે ન માપે તેમના
ફૂન ફૂત્યોની બચામર તપાત કડી જોગ્ય ઈન્સાફ કડી

નતા મેજરીને સત્તાના મદમા ન તપાતા જોગ્ય નીનિયમ પૂવ
ધન સપાન કરી દાનપુણ્ય પરોપકારના કામ કરી જે સ્વ પરનુ હિત સાધે
રાજ પ્રજની સેવા બજાર તેજ માપસાઈવાયા સાના અમલ રો-રાગ્ય
કમચાલી કહેવાય

કન્યાવિકૃત કરનાર

માતા પિતાને પુત્ર કે પુત્રી ઉપર સમાન પ્રીતિ હોવી જોઈએ છતા
કડીની બલિહારી છે કોડક સ્થળે તે વરવિકૃત [બ્રહ્મચર અને ચરેત્તર

ગુજરાતના પાટોડામાં કન્યાના બાપને પૈસા આવવા પડે વળે બાપ પૈસા લે તે] થાય છે જ્યારે હિંદુઓની ધાર્મિક નીતિમાં કન્યાવિક્રય [કન્યાનો બાપ કન્યાના બ લામા પૈસા લે તે] ચાલે છે

બાપક કે બાપકને વેચીને પૈસા લેવો એ અનીતિ, દુષ્ક્રમ, શાસ્ત્રોમાં તો કન્યા ભૂ કહેલ છે ચોરનું ઉઘર અને પૂણ લાવકાતવાળા [ગંગામાં તનુગર હો] વળે કન્યા ભૂ કરાવ પરમ્પરાવ અને પોતાની શક્તિ—મજા પ્રમાણે દાવળે [કીમ્બાર] અપાવ, એ નીતિ ■

કન્યા વિક્રય એ કંઈ નાનનો કારતો નથી કાઝ કન્યા વિક્રય ન કરે તો તે કંઈ નાનનો ગુણેજાઝ છતો નથી કન્યા વિક્રય કરનાર સુખી ન થાય

કન્યાની વિશેષ ઉપતિ વચાથી કેરીકે જે ગણીયાના બાપ આપ્યા માની તેમના માવિત્રો હર્ષ પામે છે એ કન્યાનો પૈસા આવવો દેખાય છે પણ ઘરમાંથી ક્યારે કયા અને કેવી નિવાસ થાય છે? તેનો વિચાર ભાગ્યેજ કોઈ યજ્ઞુ હશે માટે કન્યા વિક્રય [તેમજ વા વિક્રય] સર્વ અનર્થ કારણ બની તેવો પૈસો ય મા ન સંગ્રહે તે માલસ માલસાદવાએ ધ્યાય છે

વકીલ

સહજ-નજીવા મ મે પોતાનો હક્ક મેળવવા કે પારમ હક્ક મેળવવા કે પારકા હક્ક ઉપર તગણ મારવા સહનથી નાના અભાવે કે પૂન રીતે હર્ષ મમ્મે રી માલસો પરસ્પર લ છે વકીલો પાલ જાય છે

મામીના મૂલ્યાંકને વકીલ ડિંગ બાપાવ મૂકે રાજા કે અર્ગ ભાર થો ઇ' આપમે તને બરાબર બનાવી લશુ તમે બાતર હિમ્મતમાં સહેલે અપાવીજ કનાઝ થયા આ પ્રમાણે અસીકને વાતી પ્રપર મી ખોજા લખાવો કી કલ ર અસીક પાલેરી થયા કાવે

વાડી પ્રતિષ્ઠાની વકીલો એક બીજામાં અને ઘણીંયો સાથે મળેલા હેતુ એટલે કેસનો વૃક્ષો નજર કરે કેસ જેમ લખાય તેમ વકીલોને ટકાવાળા અને વકીલોની મેળવેલ ધન એ પણ અનીતિ અન્યાયનુજ નવાય

જે નીતિ ન્યાયપૂનક કોઈ પણ જનની લાઠી-સાથે વચર અસીકોને સ્થાવી સલાહ આપી તેને નીતિના માત્રે હોય છે. કહ્યું છે કે મન મેજવે તેજ માપસા, વાગે સાચો વકીલ ન્યાય.

કસાઈ, ધીવર, રખાડી, વેશ્યા વિગેરે

નિ પરાધી નુસરણ પશુઓની માસબાજી માટે કે ધન કમાવા માટે કતલ કરનારા કસાઈ, ધીવર-મચ્છીબાજ [ઉપરાકત ભાવનાથી નિર્વિજ્ઞાનર જનુઓને જનમા દસાવી માન્યાગ] રખાડી [ધન મેજવવા કસાઈવાડે પશુઓને વેવના.] અને વેશ્યાઓ [વિવવરૂપ કીચડા માપસાને દસાવી ધન મેજવના.] વિગેરે આ જાતે અનાચારોથી, ધન મેજવી મોજબાજ કરનારા અગ માપનાડ વગરના ન્યાય છે તેમજ એવાના સ્થાને છેતી-તીનો પશિયપ રાખના. અને એમનો પ્રકોષ્ઠાના પાપ પાત્રુ વઈ ઉવટ નીતિ ધમ વગરના બની હા પામે છે.

ખેતી-વાડી ઝાનાડ

ખેતીવાડી પણ ધન કમાવાનું ઉત્તમ સાધન છે. હરેક જાતના વ્યવસાયમાં જનના વ્યાપાર પુ ના-ઉમેરો કરતા ખેતીના પધાને કોઈ નબેડ છે કારણકે એ પધામા કૂંડા નાવનું નથી છતાં એ પધામા પણ ઉત્પાદન, સવનથીવતા અને વ્યવસાય તો ખાતલ જરૂર છે.

ખેતીના કામમા અગ ની તેમજ સાચો (માપસા) વિગેરેની પણ જરૂર પડે છે. અગ નો કે ગાડી વિગેરેનો આત્મા ન્યાયમા આત્મા જેવોજ છે. એને યાત આપવી માત્ર સુખ ગમે છે. બની પાસેથી હા ઉપરાકત કામ લેવામા આવે તો તે બનીત ગમા. એની ખાવા પીવા વિગેરેની બેરમારી રાખા, અગ માવજત ન થાય તો તેને સુખ થાય.

મામસાઈવાળા દયાળુ મામસે જેની સહાયતાથી પોતાના કાપની ચિલ્દિ થાય તેના તરફ બેઠરકારી નજ રાખવી જોઈએ, પરંતુ પોતાના સંપત્તિની તેમજ પોતાના સૌ પુત્રાદિકની જેવી માનજત અને સભાજ રખાય તેના કરતાં અધિક સભાજ પોતાના આશરે રહેલા મામસાં કે પશુઓ વિગેરેની તબવી જોઈએ. તેમને ખવડાવવા પીવડાવવા સિવાય પોને ખાવું પીવું ન જોઈએ પોતે કષ્ટ વેદીને પામ તેની બજાર ટાળવી જોઈએ એમાજ મામસાઈ છે અને એજ સુખનો રસ્તો છે. કારણ કે 'પ્રાણીઓની સેવા એજ મહાવીરની સેવા'

ત્યાર પછી જમીન ખેડતા કીડી મકોડા વિગેરે સુખ જ તુઓના નાનકા તેમજ સાપ વીંછૂ વિગેરે સ્થૂંચ-મોટા જીવો નજ ને તે તે જીવો ક્યારના નહિ તેવી સભાજ રાખવી જોઈએ. આવા બાર ભના કામે કરવા છતાં પામ કોણમા દયા ધોય અને આવા જીવોને બચાવી લે તદ્દયપર્મી કહેવાય છે.

તેમજ ખેતર કે વાડીમા પૂરતો જાપો રાખવા છતાં પશુ કે પક્ષીઓ ધાન વિગેરે ખાઈ જાય તો તેમના ઉપર ગુસ્સો ન કરવો તેમજ તેમને એવો માર ન મારવો કે જેથી તેમને તખત ઈજ થાય કે પ્રાણ જાય. પશુ પક્ષીઓ જે ખાઈ જાય ધોય તે ધાન વિગેરે ખાટું તો નજ મને.

આપણા ભાગ્યનું હશે તે અને તેજુજ આપણને મળવા વિશેષ નહિજ મને. દરેક વસ્તુના અનેક ભાગીદાર ધોય છે. જેનો જેમા ભાગ ધોય તે જમે તે રીતે લીધા વગર નજ રહે. આપણી વસ્તુના આપણેજ માલિક છીએ, બીજે કોઈ પામ નજ ખાઈ (ભાગવી) શકે એવી માન્યતા ભૂલભાગેલી છે. આપણી ઈચ્છાથી આપણે કલ્પ ન જાપી શકીએ. પરંતુ તે તે વસ્તુના ભાગીદાર જમે તે રીતે ભાગ લેવાનાજ આવ વખતે ક્યા મામસે ઉદારતા, સહનશીલતા અને દયા રાખવી જોઈએ.

જેની ઉત્તમ ગમેડ છે તેનું કારણ, મનુષ્ય અને પશુપક્ષીઆના જીવનને આધારભૂત ધાન અને ચારની જેનાથી ઉપજત થાય છે. કઈક જીવો સંતોષાય છે અને આરબ થવા છતાં જેમા કૂક કપાને મિ કુડ સ્થાન નથી માટે ઉદારતા, સહનશીલતા અને દયા સહિત ખેતીનો ધંધો કરનાર મામસાં મહાન પુણ્ય ઉપાર્જન કરે છે અને તે મામસાઈવાળો ગણાય છે.

એવું જાણી સુખના ઈચ્છક માત્રે ઉપરોક્ત કોઈ પણ જાતનો વ્યવસ્થા કરતા અનીતિ અન્યાય, કૃત્રિમ અને અનાયાર વિરોધે છે. નીતિ, ન્યાય અને ઉત્તરતા, સહનશીલતા, દયા અને સંપ્રચારપૂર્વક ધન મેળવી, દાન પુણ્ય પગથાપના કામ કરી માત્રસાઈવાજા બનીને જીતી સદૃશ બનાવવી એજ મનુષ્યજી દર્શીનો સાર છે.

ન્યાય થકી ધન સંપાદન કરવા એ માર્ગાનુભવીના ઉપ ગુણોમાંથી આ પ્રથમ બોલવું સ્પષ્ટીકરણ છે.

પોતાને ઉચિત વ્યાપાર પણ મેં અન્યાયથી કરવો નહિ. જે મનુષ્ય કેવળ ધનની આશાથીજ નહિ પણ પોતે મેળવેજુ ધન નરીત તથા અન્યાય મનુષ્યોને ઉપયોગી થશે, તેમજ પોતાને પણ ધર્મ માર્ગમાં લાવવાથી થશે એવું ધારી ધન પ્રાપ્ત કરવા ન્યાયપૂર્વક પ્રયત્ન કરે છે તે ગૃહસ્થ ધર્મને શ્રેયઃ આનુષ્ઠાન કહે છે એમાં સંદેહ નથી.

તેથી ઉલટું જે ગૃહસ્થ ધન મેળવવા ઉદ્યમ કરતા નથી અને નિરાશ થઈ મીઠા ઉપર આધાર રાખે છે તેનું વિત્ત મિથ્ય રહતું નથી, પરથી નિરાશી તેને બોલ પ્રકારની ચિંતાઓ અગૃહ થાય છે અને ધર્મકર્મોને માત્ર ભેઈંટા ધન વિના તે અધર્માનુષ્ઠાનજ કરે છે.

માટે જ્યાં સુધી ગૃહસ્થાકામીપણ છે ત્યાં સુધી તેને ધન મેળવ્યા સિવાય નજ ચાલી શકે કારણ કે આર્જવિમનો નાથ થવાથી ગૃહસ્થની સર્વ ધાર્મિક ક્રિયાઓ શિથિલ થઈ જાય. જેને આર્જવિમની જરૂર નથી તેને તો સંપૂર્ણ નવમ એજ શ્રેયઃ છે. માટે આર્જવિમની જરૂરીયાતવાળો ગૃહસ્થ ન્યાય પૂર્વકજ ધન પેદા કરે.

ન્યાયપૂર્વક પેદા કરેલા ધનથી આ લોક અને પ એકમા સુખ મળે છે. અગત્યનિર્ણયપરે તેને ઉતાર ભાવે પરમાર્થ કાર્યોમાં સદુપયોગ કરવાની ભાવના થાય છે. જ્યારે અન્યાયથી ધન પેદા કરીને તે દ્રવ્યમાંથી ભગવાં બંધાવે, આપી ઘેાડી રાખે, મોટરની મોજ કરે કે નાટક સીનેમાં જુએ તો તે માત્રસને જેઈ લોકો શક કહે અને કો કે 'આ ભગવાં તો લોકો પાસેથી જુએ ધનનો

છે અમુક પાસેથી લાય લઈને બધાવડો ■ અનર આ મામસ ડરામનું અવાત ચોરી જુ ધન ભેગુ કરી મોજશોખ કર છે વિજેરે શકાઓ કરવાનો લોકોને અવકાશ મળે

૧ તી તે મામસનું ચિત્ત પામ અસ્થિર રહ્યા કરે, પોતાના મનમાજ શકાઓ ઘાષ કે મહારી આ અન્યાયની વાત કોઈ જાણસે તો મ્હારા વિષે શું કહેશે? આમ રાત દિવસ આત્મધ્યાન તથા હેતુધ્યાનમાં તેનો સમય પસાર ઘાષ છે

ધન પાસે હોવા છતાં તેનો છૂં । હાથથી પોતે ઉપ મોન કરી શકતો નથી તેમજ જેલે અનીતિ અન્યાયથીજ ધન મેળુ કરે જુ હોય તેનો મામસ લોભનૃત્તિને લઈનેજ દાનદાઈક સ કાર્યોમા પણ તે વાપરી શકે નહિ અન્યાયથી પેદા કરેલા ધનથી અદિતજ ઘાષ છે ક દ્વિત પાપાનુભવી પુણ્યના ધોતથી કોડોક વખત તે ધન સ્થિર રહે તો પણ સવચનું નથી

કેટલાક અમાન મનુષ્યો મીજામાને અન્યાયથી ધન પે । કરતા જેઈ લવચાઈ જાય છે અને લોભ વશ થઈ તે પ્રમાણે આચરવાને દોરાય છે તેમને ખરેખર કર્મના કાષ્ઠાની ગમ નથી કા મ કે કર્મનો નિયમ અવગ અને સનાતન છે તે આપમને જાણવે છે કે ક સો તેવું પામયો કલાય છનો ગુન્હો કરી રાજદુષ્ઠી મવી જવાસે પગુ કામ થી નહિજ બચાય માટે અન્યાયથી વેગળા રહી ન્યાયી બનજુ

મ જુષ ન્યાયી થયો એટલે શુભ કર્મ ઉપાજન કરે શુભ કર્મ ઉપાજનું એટલે ધન તો પોતાની મેલેજ આવીને ભરાવાનું પૂર્વ પાપના ઉદયે કલાય અહિં ધન ન પણ મળે તેથી મેા અધર્મી મ જુષ તે મેળવવાને અનીતિ અન્યાય કરે છતાં પણ ધન ન મળે એટલુજ નહિ પણ ભવિષ્યમા પણ તે અન્યાય આચરણ રૂપ પાપ થકી તે ધન મેળવવા શક્તિમાન થઈ શકતો નથી માટે તે મેળવવાને પ્રથમ પાપ મ જુષે છે અને પાત્ર બનવાનો તે ન્યાય ચરણ સિવાય બીજો કોઈ ઉપાય-માર્ગ નથી

મ જુષ કસોતીમાંથીજ આત્મામાં રહેતા ગુણો પ્રગટ કરી શકે છે અને લોભની જાગમાથી પચાટ થજુ એ કઈ નાની કસોતી નથી છતાં જોઓ

લોખને વશ નથી થતા અને હું બહુ આપવા છતાં ન્યાયનેજ વળગી રહે છે તેઓને ગુપ્તમાં રાખેલી લશ્મી પોતાની મેંજે મળે છે જેમકે સમુદ્ર જાગતી ધાતના કરતો નથી છતાં જગ વડે ભરણ છે માટે આત્માને પાત્ર બનાવવો જોઈએ ' હઝા મ્હા તે પહેલા તે મેજવવા પાત્ર બનો ' કાગલ કે સાપના પાત્ર મુખ્ય તરફ રવત. આકર્ષણ છે

કર્મ એ સૂચક આત્માના પ્રકાશને ઠાન્યાર વા મરુપ છે જેમ સૂચ ઉદ્ધારે પ્રકાશે એટલે વા જા પોતાની મેંજે વિખલઈ જાય છે તેજ રીતે જપાદે આત્મા (જિનો સ્વભાવ સદા અને ન્યાયી છે તે) પોતાના પાત્રી સ્વરૂપમાં પ્રવર્તે મરુકે કમરુપ વા જા નાશ પામવાનાજ

આ રીતે ન્યાયનરમણી લાભાત્મક રૂપ કમ નાશ પામવાથી ધન સ્વાભાવિક રીતે પ્રાપ્ત થાય છે તેનાથી બન્ય રીતે પ્રનુસિ ક વાથી-અન્યાય મુક્ત ન્યાયરમણી આગાજા તે વિક પે થાય છે [ધન પ્રાપ્તિ થાય પા ન પામ થાય] કલ્પિત-પૂનપુખ્તના ઉ થથી તેને [બ વાથી વર્નન છતાં] ધન પ્રાપ્તિ થાય પામ ખી જાનુ તેથી આર્ન માનવાનો નથી કારણ કે તે કાર્યથી તે] પૂનનું પુખ્ત નાશ પામ્યુ અને જે અશુભ કર્મ અન્યાયા રમણી ઉપાજા તે] અકિતમી કમ તો અવશ્ય આ ભવ કે પર ભરમા ભા રવનુજ પ થે માટે કર્મના નિયમમાં પ્રતીતિ રાખી અન્યાયી ધનરમણી વે રાજા રાણુ

અર્થમ પુત્ર રાજા કના ભાગી, મધ્યમ પુત્ર પગલેકના ભાગી અને ઉત્તમ પુત્ર તો સ્વાભાવિકજ પાપકર્મ કરતો નથી જે ઉત્તમ પુત્રો છે તેમનો તો સ્વભાવજ તેમને ન્યાય તરફ દોરે છે તેઓ તો સચ આત્માઓ સત્તાઓ એકસરખા છે એ અચળ સિદ્ધાંતને બુજાવનારા છે જ્યાં આત્મા અધા એક સરખા છે તો પછી બીજા આત્માને છેતરવામાં શુ આપણે આપણી જાતનેજ નથી છેતરતા?

વળી અન્યાયી આચરણથી વિવાદાસક્ત થાય છે તથા બન્ય જીવને હું બ થાય છે પોતે તેથી સ્થિતિમાં હોય તો પોતાને કેટલું હું બ થાય? તેનો વિચાર કરી જેથી બીજા પ્રાપ્તિને અશાન્તિ થાય ઉદ્દેશ એક થાય તેનું અશુભ

કાચ ઉત્તમ પુરોહિત જ નહિ આપ મંથ વિચારે તેમના જ્ઞાનમાં સ્ત્રી સ્થા
લોષ છે તેથી પાપાવરણ તે તેમના સ્વભાવનેજ ખરે વિરુદ્ધ થાય છે અને
તેમની પ્રવૃત્તિ ઇમેશાં પલ્લવકામ્ય ન્યાયાવરણ તરફજ વાય છે

જે મધ્યમ વર્ણના મુખ્ય છે તેઓને સ્વભાવ હજુ ન્યાયમય બનેલો
નથી હોતો. હોય અને ન્યાય બુદ્ધિ વચ્ચે તેમના સ્પર્શમાં ભાંગુલ વાય છે એમ
તેમને તાત્કાલિક લાભ દેખાડી અન્યાયી વર્તન તરફ ઠેર છે જ્યાં ન્યાય
બુદ્ધિ ભવિષ્યમાં તેથી નિષ્ફળતા અનિષ્ટ પરિણામ તરફ તેઓનું ધ્યાન ટાંચી
અશુભ કર્મ કરતા અટકાવે છે

આ મુદ્દામાં કામચાલ લોભવૃત્તિ વિજયી નિવડે છે તે સમચાર ન્યાયબુદ્ધિ
પોતાનું સંજ્ઞ સ્થાપન કરે છે પણ છેવટે અનુભવદ્વારા તેમજ ઉપદેશદ્વારા
મેજવેલા બોધથી, પાલોકના ભવથી ાને ન્યાયમાર્ગ પાજ તેઓ ચાલે છે

ત્રીજા વર્ણના સામાન્ય માનસે તેઓ નાંધમ ત હિ રાજ્ય છે તેના
તે કુતર સજાદ કના ભવથી નવચ લોકોમાં આપડ જઈ તેવા ભવથીજ અન્યાય
માર્ગથી દૂર પડે છે

જ્યાં સુધી ઉત્તમ ન્યાયથી અન્યાયનો ત્યાગ વાય ન્યાયુધી તે સાર
પણ તે ન વાય તે પણ છેવટ સજાદ જેવા કનિષ્ઠ કારણનો પણ આશય
લઈ અન્યાયમુક્ત આવરણનો ત્યાગ કરવો એ પણ સાર ॥

ધન તે આત્માની વસ્તુ નથી, તે આવે છે ને જાય છે પણ આત્મગુણ
જે મલીન વાય છે તે સુધરતા અને જાયે ચા-ચ જાય છે માટે આત્મ
કન્યાપાથીએ ન્યાયમુક્ત જીવે ચાલવું એમ પુન પુન શાસ્ત્રકારો-શાસ્ત્રી
પુરોહિત દર્શાવે છે ટુકામાં મામસાઈ પ્રખર કરવા ન્યાયસત્ય ન વિભવ
[ન્યાયપૂર્ક ધન મેજવવું] એ ગુણ પ્રગટાવવાની જરૂર છે

બોલ બીજે

શિષ્ટાચારની પ્રશંસા કરવી

“શિષ્ટાચાર પ્રશંસા કરવી નિત્ય બે”

શિષ્ટ-આચાર પુરુષોની તથા તેમના અધ્યયાર-નીતિમાર્ગની ઉમેશા પ્રશંસા કરવી અર્થાત દયા, સત્ય, શુદ્ધ ધર્મતા, પરિત્રવૃત્તિ, સતોષ, સહનશીલતા, નમ્રતા, ઉદારતા અને સમતા વિગેરે સંયુક્તરૂપ નીતિમાર્ગ કોષ્ટ-ઉત્તમ છે આ રવા ચોગ્ય ॥ તેમજ સુખલાયક છે માટે તેની પ્રશંસા કરવી

તમને જ્ઞાન અને સત્ક્રિયા વડે ઉત્તમ અધ્યયનવાળા મનુષ્યોના આચાર તે શિષ્ટાચાર કહેવાય. તેમાં લોક વિચલ કર્યો નજ લોઈ શકે જેવાં કે પશ્ચી-જમન, વેશ્યા-જમન જુગારની રમત, શિકાર કરવો, ચોરી કરવી અતિ કાર્યક્રિયાવાળા વ્યાપારો કરવા, કોઈને મારવા કે આપ નુકસાન થાય અજર કોઈને જીવ જાય તેવું જુદું બોલવું પાસ-મલિસત્તા વગેરે અભિપ્રયનું બતાવ કરવું કન્યાવિક્રય કરવો ઈત્યાદિક સજ્જ અને લોકો નિંદે તેવું વર્તન કરવું તે અશિષ્ટાચાર કહેવાય

તેવા આવાજાની પણ ઇચ્છા નિ દા કે ચાલીયૂજી, મલ્લોડ
વિજેરે ન કરવી, પણ તેમને સુધારવા માટે વિતેશ્ચુ થઈને કોઈપણ કાંઈ
અજર પ્રભુ તેમને સંતુષ્ટિ આપે એવી પ્રાર્થના કરી મોન ધારણ કરવું

ઉપરાંત દુષ્ટાવાદ છોડનાર કે પ્રથમથી જ સિદ્ધાંત નીતિ, ન્યાય,
સત્ય અને સંચાર પાળનાર માનસાઈવાગ્ય પુરુષોની તેમજ તેવા સંદર્ભાર
નીતિમાર્ગની નિત્ય પ્રશસા કરવી તે માગાનુસારીપણ નીતિ અને ધર્મના
માર્ગને અનુસરવાપણ છે અર્થાત્ જે માનસ દુષ્ટાવાદ છોડી સંવર્તન
પૂર્વક નીતિ ન્યાય, સત્ય તથા સંદર્ભાર પ્રખુબ સંગુપ્તિ અને સંગુપ્તધારક
મહાપુરુષોની પ્રશસા કરે તે માર્ગનુસારી ગણાય

શિષ્ટાચાર પ્રશ માનુ

અપહીકરણ

શિષ્ટ એટલે સાધુ પુરુષોની શ્રદ્ધા પ્રશસા કરનાર પરંતુ પોતાની
પ્રશસા પોતે નહિ કરનાર તેમજ બીજા પાસેથી પણ સામગ્રી ન ઈચ્છનાર,
કોઈની પણ નિ દા નહિ કરનાર અને પોતાની નિ દા સામગ્રી ગુસ્સો કે બે
નહિ કરનાર, આર્થિકતા પ્રસંગે ટીનપાડ ન કરનાર અને સર્પિતિનક તમપે
પણ નહિ છોડી નમ્રતા રાખનાર, સલાહ લેવા આવનારને શ્રેય સાચી સલાહ
આપનાર, કોઈની સામે પણ વિ ૧૧ શ્રેય ક્રોધ નહિ કરનાર, શ્રેય અનીકાર
કરેલ કાર્યને પાર પડાવનાર, શ્રેયાર કે કુશાર પ્રમાણે વર્તી સંચાર
પાળનાર, નીતિ-ન્યાય અને સત્યવાનો ધન પે ૧ કરનાર અને તેમજ દુષ્ટો
સં માટે સદુપદેશ, કરનાર શાન ને કિષ્કપૂરક ધમનુ આચાર્ય કરનાર,
ઉત્તમ નીતિધર્મ કે પલેપકાગ્ય કારકરવાનો આચાર્ય રાખનાર, દુષ્ટ મારી
તરફ પ્રવૃત્તિ નહિ કરનાર ધર્મને બાધ ન આવે તેવી રીતે લૌકિક વ્યવહારના
કાર્યો કરનાર, પ્રમા ને છોડી સ્વાચ્છંદિત પામે જગેએને મલ્લ કરનાર, કંઠ
ઉપકારનો મ જો વાળવાનું ન ભૂલી જનાર, નિત્ય વસપકાર કરનાર અને
સ્વાર્થનો ત્યાગ કરી સર્વ જીવ હરનાર પુરુષ શિષ્ટ પુરુ ૧ ગણા

અથવા પોતાથી અધિક ગુણવાન પુરુષને ઉત્તમ ગણી તેના પ્રિય પોતામાં પ્રગટ કરવા જેમ જેમ ગુણવાન થતા જવાશે તેમ તેમ અધિક જાનિત ગુણવાન ઓળખાતા જશે અને છેવટ સર્વ ગુણસંપન્ન મહાપુરુષના આગામી સર્વ ગુણો પોતામાં પ્રગટશે આ પ્રમાણે કમે કમે અધિક અધિક ગુણી પુરુષોના સમાગમથી સનગુણસંપન્ન ન થઈ શકાય છે

શિષ્ટ પુરુષોની પ્રશસા કરવાથી તેમને સારી કામો કરવાનો મનમો ઉત્સાહ વધે છે અથવા શિષ્ટ પુરુષોની પ્રશસા સાંભળી બીજા સામાન્ય મનુષ્યોને પણ તેવા થવાની [ચગપકાળના કાર્યો કરવાની] ભાવના થાય કે આપણે તેવા શિષ્ટ પરોપકારી પુરુષોના ઉપકારને ભલે ન વાળી શકીએ તો પણ તેમની પ્રશસા કરવાથી કૃત ત્રા દાખવી જણાય તથા તેથી આપણ પન ઉત્તરિત થવાનો સાથે તેવા પુરુષોનો ઉત્સાહ વધે

તેમજ ગુણવાન ઉપર પ્રીતિ ગમનનાર, ગુણોનું અનુમોદન કરનાર અને સન સ્થળે ગુણ જોનાર મનુષ્ય જરૂરજ ગુણવાન બને છે 'જેવી દ્રષ્ટિ તેવી સૃષ્ટિ' વ્યાપારની દ્રષ્ટિવાળો વ્યાપારી કવિત્વની દ્રષ્ટિવાળો કવિ ભોનની દ્રષ્ટિવાળો ભોની અને યોગની દ્રષ્ટિવાળો યોગી બને છે તેમજ નન સ્થળે ગુણની દ્રષ્ટિ ગમનાર માણસ ગુણી બને છે પોતે જેની પ્રશસા કરે તોય તેના જેવી શક્તિ પોતે પણ ધરાવી શકે છે આજ સ ગુણ પ્રગટ્યે થકે વીત ૧ । માર્ગમાં પ્રવેશ ક ૧વી વીત ૧૨૪ પણ બનાવે છે આટ ઉત્તમ પુરુષોની અને તેમના આચાર વિ યાની પ્રશસા કરવાની દેવ સખરી

બોલ ત્રીજો

મમાન કુળ શીળ વાળા
અન્ય ગોત્રીની માથે
લગ્ન કરવું

૨૧ જાતી સાથે સમબલ કરવું નહિ

સવલા બ્રાહ્મણ પાત્રવુ એ કાષ્ટ છે અનાદિ કાળથી કામ વિકાર
વડ તરબોળ જીવાત્માઓ બેકલમ વૃત્તિઓને ન ચેકી શકે એટલે ગૃહસ્થાશ્રમમાં
સહી મર્યાદા બ્રાહ્મણ પાત્રવા પરસીતો ત્યાગ કરી સ્વસ્ત્રીમાં કે સ્વપતિમાં
સ્ત્રીય ચામલા લગ્ન સમબલો બેઢા છે

લગ્ન સમબલો બેઢાના સીપુરે મોડે મોડે વિકારોને છતી નિર્વિકારી
બનવાનું છે પણ વાપર વિશેષ વિકારી મનવાનું નથી. એ લગ્ન સમાન કુળ,
શીલ, વધુ, વિદ્યા અને ચોગ્યતા બેઠ પરજોડ્યા કરવાનું નીતિકાર કરે છે

આ સમબલો જોન સિદ્ધાત શાસિકના તંત્રી શેઠ નગીનદાસ
જિગ્મવાડનો અભિપ્રાય નીચે પ્રમાણે છે —

ગોત્ર જોવાનું કારણ શું ?

જેવું સપૂર્ણ સંજ્ઞાથી થઈ શકતા નથી તેમને માટે લગ્ન જાનિયાપ છે તે તેમણે લગ્ન તો કરવું જોઈએ નવથ તેમને લગ્ન તો કરવું જોઈએ અને લગ્નનું સ્વભાવિક ફળ સંતાન છે તો લગ્ન એવી જાતનું વધુ જોઈએ કે તેથી સારામાં સારું સંતાન ઉત્પન્ન થાય.

મેં જુદા જુદા ગોત્રીય સ્ત્રીપુરુષ જોડાય એટલે મેં જોડાતા સંતુષ્ટિ મેં જોડાય થઈ એકમ થઈ બાળકમાં ઉતરે. તેથી બાળક મામાપ કુળ થઈ જાય છે. એટલે ઉત્તરોત્તર પ્રજા ઉત્તમ બનતી જાય.

આથ તેનુંથી મેં જુદાજુદા ગોત્રીયનું જોડાય થવું જોઈએ એવું મન પાવમા આથમા નંબાવું કારણ કે મામાસોની બુદ્ધિશક્તિ એકથી બધી હકીકત થઈ જઈ થતી જાય છે કે તેઓ સારાસારની પરીમા કરવાને અશક્ત છે નથી આથ નિર્મલ-અધન ન હોય તો પ્રજા એકદમ હકીકત બનતી જાય.

આથન થઈ જાય આથન નંબાવું કારણ તેની જાત નંબાવી કારણ કે મામાસો બુદ્ધિશક્તિ—પ્રજા બુદ્ધિશક્તિ હતા મામાસના ગુણગ્રેય પાત્ર થઈ એકમ હતા એટલે સંયોગી હોય તો પણ સાદા સંતુષ્ટિ, ઉચ્ચ મને બિજાથી અને મલમૂલ મનવાળા સ્ત્રીપુરુષોનાથ જોડાય થતા તેથી તેમની પ્રજા નિર્મલ થતી નહિ પણ શક્તિશાનજ નોપજતી નીચતી.

કારણ વાત્સાવન, ઝીતમ, કાન્થાવન, વાસિષ્ઠ વિગેરે અને જોડો વાત્સાવન, કારણ, ઝીતમ, વાસિષ્ઠ વિગેરે અનેક માથિંઆ પુત્ર કાળમા થયા છે તેમના વચ્ચે તે તે જોડ વાથા ગણાય છે એકજ જોડ વાથા પ ૨૫૨ કુટુમ્બી ભાઈઓ : કાથા. જોડે ભાઈ ભાઈની કન્થા કે જોડને પ મેં બે લામરિષ્ઠ ગણાય માટે કર્મભૂમિમા આર્ય પ્રજા માટે સ્વયંચિત્ર સાથે સતપત્ન-લગ્નસમય કરવાનું વર્ણ છે નીતિ વિરુદ્ધ છે તેમજ લાલચ મેં કાળે કાળે પણ પુત્રા કરી આપે છે કે એકજ જોડમા જોડાય લગ્નસમયથી ઉત્પન્ન થતાં પુત્ર પુત્રી સૃષ્ટિ અશક્ત અને નિર્મલ થાય છે તે.

અસિ [તત્ત્વપ્રમુખ યજ્ઞો વડે શુદ્ધતાથી સ્વ પરનું સ્થાપ કરવા રૂપ કર્મ] મયી [યજ્ઞી દ્વારા લખાણનું કાર્ય છે મુખ્ય જેમાં એવા વિવિધ વ્યાપારો રૂપ કર્મ] અને કૃષિ [ખેતીવાડી જે કરવા રૂપ કર્મ] એ ત્રણ પ્રકારના કર્મ ઉલ્લેખ કરી પોતાની આજીવિકા ચલાવનાર કમભૂમિના મુખ્ય કહેવાય. આ ત્રણ પ્રકારના કર્મ ક્રિત દેવાધિષ્ઠિત કે પશુઓ જેમની ઇચ્છાઓ માત્ર પૂર્ણ રહે છે તેવા મુખ્યો તે ધૌર્ગિક-મુગ્ધવિદ્યા [જે કે જ મ લેનાર] અકમ ભૂમિના જાણાય છે.

ધૌર્ગિક મુખ્યો પોતાની જાદગીમાં એકજ જોડુ-ભાગક ભાગિકા રૂપ પ્રત્યે ૪૯ ૬૪ કે ૭૨ [વસ ભાગક ભાગિમને ઉછેરે પ્રતિપાદન કરે. એમને છોકરને એમને મગાસુ આવે અને મુનવના માતા પિતા એક સાથે આગુખ પૂર્ણ ૨૧ સ્વર્ગમાં દેવપદે ઉત્પન્ન થાય.

પાડળ રહેલ જે ભાગક ભાગિકા ભાગ્યદેવ તે પતિ પત્ની મને. એડે ત્યા મ. મકી દા. ૧ લી, પોત પોતી મામા-મામી, નાના-નાની ફોઈ ફૂળા, માની માસા અને સાસુ-સસરા વિગેરે કોડે પામ જાનના સમધિ ઉત્પ ન થતા નથી.

જ્યા રાત કે પ્રજનો સમધ નથી જ્યા કોઈ જાતના પર્વ સંમધો ના. સવા થતા નથી તે મુનવો કોના નજરે છે? તેનું નિર્માણ નથી જેમ નામા વડે નથી સગા અને ભાતિક સ્વભાવો હોઈ જેમનામાં કળા કુશળતા કે મગ પ્રાપ્તિ ગૃહવ્યવહારો નથી જ્ઞાતા, પોતા કે પછેરવા કે રહેવાની ઇચ્છા થાય તે તે સાધનો કે પૂજા વેળા પૂરા પાડે છે અથવા સ્થિતિમાં જે જુગદ પામે જ મેન ભાઈ અને બહેન હોય તે પતિ અને પત્ની મને છે એડે ત્યા વગન સમધ જે ચામા વણ કે અવક જેવાની તેમને જરૂર રહેતી નથી.

મુખ્યમિપાત્ર પ્રવર્ત્તા પત્રીજ ચાર વર્ષની સ્થાપના થઈ બ્રાત્રય પામે અને યાસાનું અધ્યાપન [ભાગ્યુ] અધ્યાપન [ભાગ્યવર્તુ] કરે તે બ્રાત્રય થતી થાત કરે અને નિર્ધાર નિર્ભજનું સ્થાપ કર તે રાત્રીય વિવિધ જાતના વ્યાપાર કરે તે વસિક વૈશ્ય તથા ખેતી કર કે ઉપગત ત્રણ વર્ષની સેવા કરે તે શુદ્ધ.

પૂ. કાળમાં બાવી રીતે કર્તવ્ય અનુસાર વર્ષ ગણાતા ૫૨ તુ કાળકમે તે વર્ષો તે તે શાંતિરૂપે ગણવા લાગ્યા તે એક એક શાંતિમાથી પ્રમત કાળ વચ્ચે અનેક દુઃખ નીકળ્યા આજકાલ જગતમાં અનેક શાંતિવે ગણાય છે તો પૈતૃપૈતાની શાંતિમાજ બેડે વ્યવસાર-લગનસમય કે છે

પાંચ રોજના ઉપરથી પણ મામતો કુટુંબ ઓળખાય છે જેમ- મહેના દેસાઈ ભાવશાળી ફોફરીયા, સવચી, વોડ, પટેલ, ગાંધી વિગેરે ૫૨ તુ તેમાં બધા ભાઈઓ એકજ વચના છે એવુ પ્રાચીન નથી અવટ કે એક પણ વચ જુદા હોય છે જે કુટુંબ પોતાના પૂર્વે વધેલા સમર્થ વડાના નામથી ઓળખાય [જેમ કે કાનાણી વેડાણી ભાગણી હેમાણી પાડાણી માડાણી વિગેરે] તે એકજ અવટ કવાયા બાબતે ગણાય છે

અવટ કે એટલે ઓળખાય તે તેનામ વાગ્યા કે તે તે સંતાથી પ્રતિજિ પામેલ તમા પૂનજ કે આદિ પુનથી ઓળખાયુ તે અવટ કે જે નવચ કો ઘણા

બાપા જોત્રે ચારે વડની શાંતિઓમાં હોય છે અને પૈતૃપૈતાના જોડવચમાં આપ મુખે લગન સમય જોડા નથી જોડ કે વચ તપાસી બન્ય જોડવાયા સાથે લગન સમય જે વો અ વિવેક છે અને વિવેક છે ત્યાં મામતાઈ છે

તેમજ અન્ય ધર્મવાગાએ સાથે ઉચ્ચ કુળવાગાએ નીચ કાળ વાગા સાથે, ત નાલી તે પાલી સાથે, ન મિધનવાન સાથે, મોડી ઉમાનાળ નાલી ઉમરવાયા સાથે ગુણીએ અરગુણી સાથે વિદ્વાને મૂર્ખ સાથે સી પુણે પગરપર લગનગમ્યા જે ચાથી ઘણી વખતે ધરમાં કજીયા કલેશ કુસપ વધે છે અને ધારી ને લે લેકામાં અપકીર્તિ અને કર્મખન થાય છે

નિશ્ચિત તપમે ધમ ય ત્રી કે પોષકા વિગેરેના શુભ કાવો બની શકે તે માં અન્ય જોડ તમાન કુચ, સોડ, સંઘુલ, વચ અને સમાન ધમવાગા સાથે લગનસમય જોડાનો વિવેક સખસે કે જેથી સપન્નુવેલ અને શાંતિમય જીવન પળાવાય. બ મામસાને [માર્શનુસારીના] ત્રીતે ગુણ ગણાય છે

બોલ ચોથો

પાપનો ૬૨ રાખવો

પાપભીરુ થઈ વર્તો માજે સત્ય નો

પાપથી ૨૨ તે પાપભીરુ કહેવાય. અતઃમા મનીનતા રાખી જે કામ કર્યુ તે પાપ છોડોને પ્રાપ્તિમાત્રને મારવા કે જનથી મારી નાખવા તે પાપ જુદું બોલ્યુ તે પાપ અપાત્રીથી કોઈ પણ વસ્તુ-વીજ અપાત્રકની ધણીયાની કે મિત્રધણીયાની રજા વગર લેવી તે પાપ.

મીઠું સેરનું કે કામ ચેષ્ટા કુચેપ્તા કરવી તે પાપ પરત્વી કે વેરવાનમન કર્યુ તે પાપ આસક્તિપૂર્વક [લોભથી] ધનાઢિક પદાર્થોનો સંગ્રહ કરવો તે પાપ

કાંધ કરવા, માન [અઠ કાર ગવ-અભિમાન] કર્યુ માયા [કપા દન નાજા-ઉતરધિ ડી] કરવી અને લોભ એ ચાક કપાથો સેવવા તે પાપ

છબા કે નિંદા [પર પુઠ પારકા અવગુણ ગાવા રુપ] કરવી તે પાપ. કજીયા કલેશ, હેર-વેર કરવા તે પાપ ચતુર્દેશ અને રીતે અરતિ કરવા તે પાપ કોઈ ઉપર [કપાક-આજ ચડવવું ચડીમૂસલી કરવી તે પાપ

મેઢની આજીવિકા તો.વી તે પાપ ઓછ આપનુ વધા લેનુ તે પાપ
સદ ઉપચાર વાજ લેનુ તે પાપ કોઈની શાપસ ઓજરવી પચાવી પાડવી તે
પાપ વિશ્વાસપાત કરવો તે પાપ.

નહ બીડે, ભાંજ, દાઝ શામ વિજેરે નકામ વ્યસનો સેવવા તે પાપ
શિક્ષા કરવો તે પાપ

પાપના કામેશ્વર ઉત્તેજન આપનુ કે તેના કામેશ્વરી પ્રસાસ કરવી તે પાપ

લાલી-મરકટી કરવી કે કોઈને બીજવનુ તે પાપ ગાળે-ભા વી અપ
શા. મોવવા તે પાપ ગરીબોની આતરડી દુખવવી કે તેમને મનની મ
ન કરવી તે પાપ મગતા કે દુખથી રીમાતા કોઈ પાપ પ્રાપ્તિ-જીવને પા
લાવી મચાવવા નહિ કે દુખથી ન મુકવવા તે પાપ

મકરા, પાડ કે વાછરડા પ્રમુખ પ્રાપ્તિઓને દુધ પૂડ કે ત ન આપનુ
સ્વાર્થવશ તેમના તરફ મે.રકાની રાખી તેમના નીચાસ લેવા તે પાપ નાટક
સીનેમા જેવા, ગમતગમત કાવી કે મોજશોખ કરવા તે પાપ જુગાર રમવો
તે પાપ.

આમ પાપની વાજ્યા મમજી તે તે પાપથી વનવા ગેવા કોશિય કરવી
પાપકર્મ કનાર નિ ને પાત્ર બને છે

સુખી વચની ઉંચાવાના મનુષ્યે બીજ પ્રાપ્તિને દુખ ન આપનુ
દુ ખ આપવાથી દુખ અને સુખ આપવાથી સુખ મગયો પોનાર્ન ભુ
ઉંચના બીજનું ભુ કરનુ આપવને કોઈ ગામ આપે તે ન ગમે તો આપવે
બીજને નાગ આપીએ તે તેને કેમ ગમે? આપવને કોઈ મારે તો તે ન ગમે
તો આપવે બીજને માસીએ તે તેને કેમ ગમે? બીજની આજીવિકા તો.નારે
પ્રથમ પોનાર્ન કોઈ આજીવિકા તોડે તો પોનાર્ન કેનું લાને? તેના વિચાર
કરવો જેઈએ અચાત આપવને જે મામત ન ગમે તેનુ વત્તન આપવે બીજ
તરફ ન કરનુ

કગ્ગો તેવુ પાપયો 'વાવયો તેવુ લપ્પયો' આ ભવમા કરેલા પાપના કન આ ભવમાં પણ ભોગવવા પડ છે કેટલાંક પાપો પર ભવમાજ ફળે છે જ્યારે કેટલાક પાપોના ફળ આ ભવ, પર ભવ અને ભવોભવ પણ ભોગવવા પડે છે માટે પાપથી કરીને નાકે—વતે તે સુખી થાય છે

મનીન વાસનાથી, સ્વાર્થનુત્તિથી પૂર્વકર્મની પ્રેરણાથી કોઈ સત્તાધારી વ્યક્તિની પ્રેરણાથી કે દમ્ભાસથી મમત્વ ભાવથી, અસાનતાથી કે અશુભ કર્મના પ લા મંધને લઈ આત્મા પાપકર્મ કરવા પ્રેરત છે પાપ—કર્મ કરતી વખતે વિગત વિગતી આત્માનાને ભાન હોય છે ભોભાનપણથી ભાષેલા પાપ કર્મ ઉદયમા આવે અને જ્યારે દુ ખ કે આધર્ષિતથી ઘેરાય છે ત્યારે સારે પા છે મુનય અને તે દુ ખથી છૂટવા આકાશ પાતાળ એક કે છે તે પછી ઈલાપૂર્વક જાણીજેછને કરેલા કુકર્મોનાં કરવા-માઝ ફળ ભોગવવા પડ તેમા થી નવાઈ?

અવુ તમી લોક આત્માએ પાપના પરિણામ વિચારી પાપકર્મ બાધવાથી પાછા ઘટતુ પેતાને અને પરને દુ ખકારી એવા વ્યસનો સેવવામા અને પાપકર્મ બાધવામા શુભ ન થતુ પરતુ પૂર્વના પાપકર્મો તોડવામા શૂરવીર થતુ હયા, સત્ય, પવિત્રતા, સહનશીલતા, નમ્રતા, પરોપકાર અને સરળતા વિનેગ ગુણો [પાપભીરૂ થઈ] પ્રતગતરવામા પ્રવલ્ન કરેલા

ન છટકે કુટુમ્બી નિર્વાહના કાર્યે કોઈ પાપ કરવુ પડ તે પાપ તે પાપને પાપ રૂપે સમજી નિ વતનાર અને નીતિ તેમજ દયામય જીવન ગાળ ના મનુષ્ય પાપભીરૂ ગણાય છે એ પ્રમાણે પાપભીરૂ મની નીતિ અને દયામય, સત્ય અને સંતોષમય [ન્યાયિક સ ગુણમય] શુભ માત્રે આવતુ-વર્તવુ તે માર્ગાસા કે માપસાઈનો ચોથો ગુણ ગણાય.

૧ સંવ બાવનાથી અને સત્ય સંત વતવવાથી પ્રમાણીકતા આવ છે અને અસત્ય બાવવાથી કૂડીપાપણની છાપ પડે છે કોઈ પણ કૂડીવાનો વિચળાસ ન મટે માટે કીર્તિ અને સુખનુ કારણ એવુ હતુ પ્રાપ્ત થતાં પણ માપસે ન છેડવું જોઈએ સત્યની કષ્ટમત કષ્ટીતમાથી પસાર થનાર સત્ય હરિશ દ્રની પેઠે સુખી થાય છે

બોલ પાયબો,

દેશના પ્રસિદ્ધ આચારોનું
પાલન કરવું

‘પ્રસિદ્ધ દેશાચાર પ્રમાણે વર્તવું’

પોતાના દેશમાં રહી પ્રમાણે ચાલવો અને ઉત્તમ જીવોને આનંદ આપવાને પોતાક વિજેરેના આચાર-ચીતરિયાવટો તે પ્રસિદ્ધ દેશાચાર કહેવાય એ દેશાચાર તથા કુળાચાર [કુળનો નીતિ તથા ધર્મ સંજ્ઞિત એ આચાર તે] પ્રમાણે વર્તવું તે માર્ગ પ્રસારીને ખુબ છે

પુરુષોપનિષદ ઈગ્નેષ મુસલમાન, પેશ, પાસી, માલગી, પંજાબી કસબી અને મિઝી વિજેરે લોકો પોતાના દેશ, દાર્મિક દૃષ્ટિને અનુસરે અને આને આનંદ, પોતાક વિજેરે ચીતરિયાવટ, સમે છે જ્યારે હાલ કેટલાક લોકો કચ્છી, કાઠિયાવાડી ગુજરાતી વિજેરે તથા જામના કને કહેવાય જાયે પરદેશ વસ્તી, કે ઈક પશ્ચિમની કેળવણી લેઈ અને મન

વિશેષ પરિચય થયો અને પોતાનો દેશાચાર કે કુળાચાર છોડી મામસાઈના ગુણ ખોઈ બેઠા. અન્ય દેશના જાનપાન, પોશાક અને પરદેસી ચીજો ચા, ચિતારેટ દવાઓ, ખાંડ-સાકર વિગેરેના વપરાશથી દેશભ્રષ્ટ, દેહભ્રષ્ટ, સ્થાનભ્રષ્ટ, ચિત્તભ્રષ્ટ અને કૃષ્ણ તેમજ ધર્મ ભ્રષ્ટ પણ થયા.

પૂર્વકાળમાં એમનાજ વડિલો દેશમાં જ રહી ઉદ્યમ કરતા અને સર્વેત અનુભવતા. સાધુ ખાતા, જીવુ પાંચેરતાં, ખૂબ અંગમહેનત કરતા અને કંઈને કંઈ ઉદ્યમમાં સ્થાપના સહેતા-નવરા ન બેસતા. તેથી તેમને રોજ ઓછા થતા. તેઓમાં કંઠપાકલેષ ઓછા હતા. તેઓ ંચા, દાન, નમ્રતા, લજ્જા મર્થાદિ, સંપ, સાદાઈ અને પાત્રજુપણ વિગેરે મામસાઈના ઉંચા ગુણો ધરાવતા અને દેવ, ગુરૂની સાચી ભક્તિપૂર્વક સ્થાપા ધર્મનિષ્ટ હતા. એ મધ્ય પ્રતાપ દેશાચાર કે કુળાચારનો છે.

વર્તમાનકાળે પણ ગોપીજી જેવા મહાપુરુષો મુલેષ વિગેરેની મુસાફરીમાં કે મુચાપિયન વિગેરે લોકોની મુચાક્ષતમાં પણ પોતાનો દેશાચાર કે સિધ્ધાચાર પોતે છોડતા ન હતા, તેમજ બીજાઓને દેશાચાર પ્રમાણે સાદાઈથી વર્તવાનો ઉપદેશ આપતા. પોતે આત્મ અનુભવતા અને બીજાઓને સુખી બનાવતા.

ત્યારે આજ કાલ લોકોએ દેશાચાર ને કુળાચાર છોડયો. પરદેશ ખેડયો. ભાગ્ય અનુસાર મેં પૈસા મેળવ્યા. બચા વ્યવસાયે વધાર્યા. ખોટા ભા' બનવા, દેખાડેખી, તાક વધારવા, ખોટું રસતે, મિતબરૂરી, ધામધૂમ કરી ખૂબ પૈસા વાપરતા થયા. જા તું લજ્જા-મર્થાદિ, સંપ, સાદાઈ વિવેક વિનય-નમ્રતા, ગુણદાન, દયા અને પરોપકાર વિગેરે મામસાઈને લગતા ગુણો ગુમાવ્યા.

આજે વ્યસનો વધ્યા. સરોરની ટાપટોપ વધી વિચારસિતા અને ચપાનીટ ભપકો વધ્યો. સને વધ્યા. હુસાનુચી—અભિમાન, તોછડાઈ કંઠપાકલેષ, વેગરે, કૂકપા અને હાથવેળ વિગેરે દુગુણો વધ્યા. જેના પરિણામે લગાઈ અને તેને લઈને મોડચારી અને મોઘચારીને લઈને ભૂખમ ૧ વધ્યો. ધર્મ, નીતિ કે ન્યાય વિગેરે સુખના માર્ગોને દેશવટો અપાયો. આ મધ્ય પ્રતાપ દેશાચાર અને કુળાચાર છોડવાનો છે.

જે દેશચાર કે કુળચાર [જ્ઞાન, ધાન, પોશાક, કન્યા વિક્રય, શ્રાવણ, વૃદ્ધ લગ્ન અને સેવાકૃત્યવાન્ય રિવાજો વિગેરે] પોતાને કે પરને અહિત કરતા-હાનિ કરતા હોય તેનો જરૂર ત્યાગ કરવો. પરંતુ જેનાથી પોતાને કે પરને કોઈ જાતનું નુકસાન ન હોય ત્યાં પરિવારે ક્ષણે હોય તેવા દેશચાર કે કુળચારને માન આપવું એ વિરેક જાણ્યો છે. તમજ વિચારી સમજી ને વર્તવું. દેશચાર કે કુળચાર પ્રમાણે વર્તવાથી લોકચાતુર્ય મેળવી પારેલાં કાર્યો પાર પાડી શકાય છે. માટે સુખી થવું હોય તો દેશચાર અને કુળચાર પ્રમાણે વર્તવાની જરૂર છે. દેશચાર તથા કુળચાર પ્રમાણે વર્તવું એ માનસાઈનું શીર્ષમેળુ ગુણ છે.

બોલ છંદો

કોઈના અવર્ણવાદ બોલવા નહિ. તેમા ખાસ
કરીને રાજાની નિ દા તો નજ કરવી

‘કોઈના અવર્ણવાદ ન બોલવા મુખ બે’

જો વસ્તુ જેવી હોય તેનું વર્ણન—બાળબી વર્ણન કરવું તે અત્યર ગુણે
કહી દેખાડવા તે વર્ણવાદ અને વસ્તુમાં કે કોઈ પણ પ્રાણીમા સહેલા ગુણે
કહી દઈને છતાં કે અછતા અવગુણે બીજા પાસે પ્રચર કરવા તે અવર્ણવાદ
કે નિ દા કહેવાય. માનસાઈવાને માનસ કોઈની પણ નિ દા ન કરે. પારકી
નિ દા કરવાથી ચોત્રાને અને સામજીનારને નુકસાનજ થાય છે

પોતા કરતાં બીજે કોઈ વધારે સુખી હોય મનવાન હોય, ગુણવાન હોય,
વિદ્વાન હોય અને તેની એકે વિશેષ પ્રશંસા કરતા હોય તે બેઈ કે સામાજીને
હિંમત મળતરા થાય, તેના તરફ આગ્રમો થાય તે અભિમાન થા હિંમત કહેવાય.
એ હિંમત જ્યારે હિંમત ન સમાય ત્યારે તેને ઉભંગે [દૂધના ઉભરાની પેઠા]
વચન રુપે બહાર નીકળે તેનું નામ અવર્ણવાદ કે નિ દા કહેવાય.

એ નિદાને શીઘ્ર (લવણ)ની ઉપમા આપેલ છે. શીઘ્ર જે ઠામમા વધારે વખત રહે તે ઠામને ખાઈ જાય છે તેમ નિદા પણ જે મનુષ્યના હૃદયમા પેટી તેના પુણ્યનો ખજાનો જ તો ખૂટી પડે છે અને પુણ્ય ખજાસ વધા એટલે ફુલના વાળ ત નિદા કરનારને ઘેરી વળે છે. આંખમા આમુ રે ચાનો વખત આવે છે અને પાવમાલ થઈ જાય છે.

શાસ્ત્રમાં કલ્પ મુજબ સાધુપણ વધાર્ય પાત્રના સાધુ પણ જે પારકી નિદા કળા માટે છે તો તે સાધુપણથી ભ્રષ્ટ થાય છે. તો પત્રી બીજે કોણ બરી થકે? માટે બીજના દોષો નિરખવા કરતા પોતાના હાથે તપાસવા અવગુણગ્રાહી ન થતા શીકૃષ્ણે જેમ કુતંગની બડીથી વખાણી [ગુણ લીધા] તેમ ગુણગ્રાહી બન્યું.

નિં : કરનાર માપસનો વિશ્વાસ કોઈ પણ ક નહિ જેની નિંદા કરે હોય તે માપસ જે સાબરે તો કહ્યો કરે અને વેરઝેર વધે સાનુ સતની નિંદા કરતા ચીકણા કર્મ બંધાય તેમજ સદા વિનેરે સત્તાધારીની નિંદા કરતા દ. વિનેરે યિ ॥ ભોજવથી પડે લોકમા અપકીર્તિ થાય કહેલ તપ જપ વિનેરે ધર્મકરણી નિષ્ફળ જાય.

અવગુણ ગ્રાહ્ય કરનાર અવગુણી બને છે અને ગુણ ગ્રહણ કરના સ ગુણી બને છે. પારકી નિંદા કરનાર પોતે પણ નિંદાપાત્ર બને છે અને પ ભવમા નીચ કુળમા જ મ લેવો પડે છે. પોતાની પ્રથમા પારકી નિંદા ગુણી પુરુષોની હર્ષ અને રાગધ વિના જેમ તેમ લથાય કરવાથી મ ગુણ પોતે પોતાના પાપે હેડે પડે છે.

કુર્જન અકુર્જિ (હવડા કુજસાગા) અને એટલી બુદ્ધિવાળાનેજ પારકી નિંદા કરવી ગમે છે. જ્યારે સજાજન માણસો જેનો હો હોય તેને ખુલાસા હોમા રૂમર કહી આપે છે પણ પુક પાડતી બીજ પાસે તેનું વાકુ ભોલતા નથી. પોતાના અવગુણ સોધે છે અને બીજમાંથી અવગુણ છોડી ગુણ ગ્રહણ કરે છે કે જેથી પોતે સ ગુણી બની અ મલકના કરી શકે છે. માટે સુખની હમ્મજ કરનાર માણસે નિંદા ન કરવી.

કેડમા પણ દોષ-અવગુણ દેખાવ તો હિતેચ્છુ વર્ષ એકાતમા મેલાડી
 તેના અવગુણ ટાળવા તેને સભ્યતાથી સમજાવવાનો ઉદ્દેશ કરવો. કદાચ
 ન સમજે તો દયા સખવી, પ્રભુ એને સદ્બુદ્ધિ આપે એવી ભાવના ભાવવી.
 પરંતુ પરપુંઠે-પુઠ પાછળ િલા ન કરવી. દરેકમાથી ગુણ ગ્રહણ કરવો-ગુણ-
 ગ્રાહી બનવું એ માર્ગનુસારીનો છટ્ટો ગુણ જાણવો.

બોલ સાતમે

અતિ ગુપ્ત તથા અતિ પ્રગટ નહિ તેવા અને જવા
આપવા માટેના અનેક ધાર ન હોય તેવા
ધરમા રહેવું

અતિ ગુપ્ત અતિ વારંતુ સ્થાનક વર્ણવું

માણસ માનને શેષ માટે મક્કનની જરૂર પડે છે. જાનુ પોતપોતાના
મજા પ્રમાણે મુખ્ય કે બીજા બાંધી-બાંધીને તેમા સોંપા કરે છે. પરંતુ
તે મક્કનો કેવા અને કેવે સ્વભાવે હોવા જોઈએ? તે જાણવાની દ્રષ્ટિ મનુષ્યને
જરૂર છે.

સ્થાનક એટલે રોકાણ સ્થાન ધર. જે ઘર તત્ત્વ એકાનમાં, કોઈ સેરી
કે વગર પ્રમુખમાં, ખૂબ ખર્ચે-મુલ્ય ઉપરમાં હોય, જ્યાં હવા અને પ્રકાશને
અભાવ હોય કે બેચી હાલની ઉપરિતિ થાય અને જેની નજીકમાં બીજા ધર
ન હોય તેવા ધરમા રહેવું નહિ. તેવા ધરમા એવા સાધુ સંન કે મોઈ પાવ ધરકને

દાન દેવાનો પ્રસંગ ઓછો આવે તેમજ લૂંટફાટ કે આન-લાય પ્રકાર વિશે ભવના પ્રસંગે મોઠું સાળવાનાર કે મલ્ જાર ન મજવાથી જનમાત્ર બવારવા મુશ્કેલ થઈ પે તેવા ધ મા રહેવું નહિ.

વળી ધમ્મા માં ભારમાં વાગ્ય, ચાર માણુ ત ન ખુ યા કે જરૂર રત્તા ઉપર રહેલા મકાનમા પાવ વસવાટ કરવો ન જોઈએ કારણ કે તેવા ધમ્મા રત્તા રત્તા ઉપર ધમ્મા માણસોની આવજ થતી હોવાથી ધ મા ભોલ સ્ત્રીઓની લાજ મથાલ ન સચવાય સ્ત્રીઓની વૃત્તિ નપત્ર બને ધમ્મા ભરમા હોવાથી ચોર, લુચ્ચ, લક જા વિશેરે ખગમ માણસોને ધરમા પેસવું સુવબ થાય અને ધર આ ૧૪ ધમ્મી જગમડ થતી હોઈ સિવાય જિતે કોઈ કામ થઈ શકતું નથી

વળી વિશેષમા રહેવાનું મકાન કોતરકામ વડગનું સાદુ અને પોતાના કુટુંબનું સુખેથી પોષણ થઈ શકે તે જ તેનું હોવું એ લાભ હવે છે સાદુ અને પૂરતું હોય તે તે મકાન ધમેલા વપરાતું હોવાથી સાફસુક થઈ શકે અથવા મલી શકે બનાવતી વખતે પૈસા અને વખતનો પણ બચાવ થાય. કોતરકામ વાગુ કે અતિ વિલાસ હોય તે તે મકાન સાફસુક ન થવાથી રજ-જગા વિશે કંચરો જામે અને અનેક જ નુકસાન થઈ શકે છે જ્યારે સાફ કરવાનો વખત આવે ત્યારે અનેક જ નુકસાનો ધર બાજે અને જીરોની ડિસા થવા પામે

વળી જે ભૂમિ અશુદ્ધ હોય—લાકડા, મંદિરના દટાવેલાં હોય કે મજા મૂજ જગ્યા પ તા હોય તેવી જમીન ઉપર પત્ર ધર બનાવવા ન જોઈએ તેમજ ધરમા કે આગલામા પેલામ, સે ૧, લોટ, મજાના કે પાણી વિશેરે નાખી કીલ કરી ગલકી કરવી નહિ ધર દરક રીતે સ્વચ્છ રહેવાથી જીવજ નુકસાનો ઉપદ્રવ થવા ન પામે, કિસ ન થાય અને સચાઈક થી ૧ થવા ન પામે તેમજ ચિત્ત નુત્તિ યાત અને સિવાય રહેવા પામે વળી ધન અને જીવની સમીક્ષામત રહે બનાવાયથી બની જગ્યા અને ધર્મમા અખ્ય પ્રાપ્તિ સેવી થકાવ ઇત્યાદિક અનેક ફાયદા થાય માટે ધર સમર્થ ઉપર બનાવેલ મામનોનો વિવેક રાખનાર માર્ગનુસારી નભાય ■ એ માણસોનો સાતમો બોલ કયો

મારા પડોશવાળા સ્થાનમા રહેવું

‘શુભ પડોશમા વસતા ચાએ શુભ બે’

જીવે નિમિત્ત વાસી છે એક પોપટના બે બચ્ચાં એક ભીંડોના સડ ચાસમાં રહ્યું અને બીજુ તાપસોના આઠાપમા રહ્યું ભીંડોના પરિવરમા રહેનારને કુસસ્કારો થ વા આવતા જતા માણસોન બેઈ મારો, પકડો, ભૂટો વિગેરે શબ્દો બોલે. જ્યારે તાપસોના સડવાસમા રહેનારે વેંસૂત્રો ક કસ્ય કર્મ, સારા સંસ્કારો મેળવ્યા અને આવતા જતા જનોને ‘આરો, પધારો, બેસો વગેરે બોલવાનું શિખર અને શુભ મેળવ્યું એજ પ્રમાણે માણસ વુઝ્યા લૂંચા જુઝારી ચોર વિગેરેની નોખત કરે તો તેથી કુટવ પ’ તેમજ નીતિ માન, સદાચારી એવા સાધુસતનો સંજ કરે તો સ બુદ્ધિ આવે અને ઉંચા સસ્કાર પડે

માટે આજુબાજુમા વસતા પાડોશી પ્રમાણિક નીતિચાળા, સલાવાડી નમ્ર વિવેકી અને ધર્મનિષ્ઠ હોય તેવે દેઝામે રહેવાથી વિચાર, ઉચ્ચાર અને આચાર સારા રહે થા સારા થવા પામે, તથા શુભી જીવન વીતાવી શકવ. મન્ના, શાન્તિમદ્ર અને કવચના સેકના જીવે પૂર્વ ભરે સારા પ યામા રહેતા, જેથી સુખાતે દાન દેવાનો અવસર આવે અને ભાગ્યશાલી બન્યા.

શુભ પડોશ એટલે શુભ વાતાવરણ. વાતાવરણ અનેક જતનું હોય છે મરનું વાતાવરણ ઘરમા વસતા માણસો માન્ય, પિત્ર, સ્ત્રી ભાઈ ભોજઈ વિગેરે કુટુંબીજનોના જેવા સ્વભાવ ને વર્તન હોય તેની અસર સારી કે નરસી આવે રહેનારને થાય છે

એજ રીતે પોતનું વાતાવરણ જામનું જામીનનું વાતાવરણ જે સ્વયં મુલ્ય જાણે છે, હાડકાં કે માંસ દટાઈ જાય અથવા મૃત્યુ બાજવામાં આવેલા હોય તેવી જામીનનો સ્પર્શ થતા માટી અસર થાય છે

છા ત—માનવ પિતાને તીવ્ર કરાવી પાછા વળતા પિતૃવંશક-વિનીત મવન કપિશ્વર અમુક એક પ્રલેપમાં આજનાં કાલ નીચે ઉતારીને માવિત્રોને કહ્યું કે ઉપા વાની મજૂરી આપે તો આજનું લઈ જાઉં' માવિત્રો સમજ્યા કે આવો પિતૃભક્ત પુત્ર આવી માંગણી કરી પણ ન કરે, પરંતુ આ જામીનજ અમુલ્ય છે તેની અસર પુત્રને થઈ એટલેજ આમ બોલે છે એમ માત્રી 'આવીથી નાજળ થાય એટલે તને મજૂરી આપશું' એમ સાબળી કાવડ ઉપાડી એ ભૂમિકા એજ ની આજન થા-થો શુદ્ધ ભૂમિમાં પ્રવેશ કરનાંજ મવસના વિચારો બાંધ્યા. આમાં જે અવિનીતે માવિત્રો પાસે મજૂરી માગી પિત્રાર છે થશે' અમ બેઠા કરી માવિત્રોના પગમાં પડી અવિનય બમાવ્યો.

એમજ જામ દેશ અને દુનિયાનું વાતાવરણ જામમાં વસતા બેચક-કિસક પ્રનુત્તિથીજ આજીવિકા કરનાર-વાધેર મમળેપાર વિત્રેરેની માટી અસર થવા સ્વાધી પ્રમાણિક નીતિવાજાની ચારી અસર થવા પામે છે દેશ કે દુનિયામાં થાવતા મુલ્ય દુષ્કાળ કે શેઠચામે વિત્રેરેની ચાવતી હાડમારીની અસર ચિતારાયે થવા પામે છે

આ રીતે અમુલ્ય પોતે કે વાતાવરણથી નિત અસ્થિર થાય, ચિત્તા ઉપજે અને આત્મિક કાવિત થાય છે માટે અમુલ્ય પોતે કે વાતાવરણ ટાળી છકાવ અગર તેનાથી દૂર રહી છકાવ તેમ હોય તો તેને ટાળી [દૂર જઈ] શુભ પોતે કે શુભ વાતાવરણમાં વસ-વસવા બનતી કોશિષ કરવી એ આત્માને સુખકારી છે વિવેકીજનેએ આ બાબતનું પુરું લક્ષ્ય રાખવું જોઈએ સ્વપરને ગુણકારી માનસાર્થના આ સત્યમે ગુણ માર્ગનુચારી માણસે અવરણ આસપવા ઉદ્યમવાન થવું જોઈએ.

બોલ આઠમે

હમેશા સારા આચરણવાળા માથે
સ બ ધ રાખવો

સારા જનની સોજવમા વસવુ સદા'

શુભ પોસ કે શુભ વાતવચનમાં સહેવા છતાં જે નકારાત્મક માનસની સેવક હોય તે તની માથે અલગ વચ પામે છે. ચેર, જુગાર, પરચીનપટ વ્યભિચાર, ઘિસક અસત્યવાદી કપટી, દાડીયા ઉપદ્રા મોજદોષમાં રાતતા અને નિહાળ વિજેરે દુષ્ટ માનસની સેવક કરવાથી ધર્મ, ત્યાગી કે સત્જનન સંગુપ્તી પુરુષને પણ ધમે ભાગે તેમજ સેવ લાગી જાય છે.

સત્સંજીવિ-સારા માનસની સેવક કરવાથી સારી બુધ્ધિ આવે છે. જ્ઞાન દૂર થાય છે. કુસંગત આવે છે. છદ્મી સુખમય અને છે. વચકીર્તિ ફેલાય છે. દુર્ગુણ દૂર થાય છે. અતિ મોખમાર્ગ પ્રાપ્ત થાય છે. ન્યાય અનેક લાભો સત્સંજીવિથી થાય છે. જેમ મહાત્માના ચરમસ્પર્શથી પવિત્ર થવેલ ધૂળ

જેવી સામાન્ય ગણતરી વસ્તુને પણ રાજ-મહારાજઓ મસ્તકે ચડાવે છે તેમજ સામાન્ય મનુષ્ય સત્સમાજમના પ્રભાવથી ઉચ્ચ દશાને પ્રાપ્ત કરે છે

સત્પુરુષોની વાણી, તેમના મનાવેલ પુસ્તકોનું વાંચન, તેમના ગુણોની પ્રશંસા વિગેરેથી પણ સારી અસર થવા પામે છે તે પછી તેમના દર્શન અને નિત્ય સમાગમ કરતા મહાન લાભ થાય તેમાં શી નવાઈ છે? સારીનરસી સોમતની અસર પરુઓ અને વનસ્પતિને પણ થાય છે ચંદન વૃક્ષને પડખે ઉઠેલા વિમલના ઝામાં ચ નની સુગંધ આવે છે અને ચ નના બાવે વેચાય છે જ્યારે વિમલના વૃક્ષને સિવેનું મીઠું પાણી પણ કડચાટ મારણ કરે છે નદીઓનું પાણી દરિયામાં ભળવાથી ખારૂ થઈ જાય છે વિગેરે સોમત તેવી અસર માટે ષષ્ટ કીર્તિ, સુખ-સમૃદ્ધિ અને સદગતિની ઈચ્છાવાળા માણસે હમેશા સત-સાધુ સંભારી, સત્ગુણી કે પરોપકારી પર્માત્મા પુરુષોનીજ સોમત કરવી એ માર્ગાનુસારી-માણસાઈનો આઠમો ગુણ જાણવો

બોલ નવમો

માતા-પિતાની સેવાભક્તિ કરવી

વિનયે માત પિતાની કરવી સેવ ને ,

વિનય-વિશેષે નમ્રતા તાબની એ મહાન ગુણ છે જેનું ॥ ૧ અંટી-પુ. ૧ તર] સરળ અને સીધું હોય તેનામા નમ્રતા હોય વિવેક-સારસાગની સમજણપૂર્વકની જે નમ્રતા તેજ સાચો વિનય ગણાય. નમ્ર થવું-નમવું તે વિનય થા તું નમવા નમવામા ફેર છે

નમે નમે મે ફેર હું મંજેત નમે ના ના,
ગવઆજ દૂન્ય નમે વિત્તા ચેર કમાન

સામા માનસને છોત વા, હૂટવા કે માગવા માટે ચેર, વિત્તા અત ધૂળ કામકુ વજેરે ખૂબ નમીને પોતા] કાર્ય સાધે છે એવે એવી થીતે બીજને છેતવા હૂટવા પોતાનો સ્વાર્થ સાધવા કે ધાર કરવા નમ્ર થવું લાવા ટાવા કરવા કે મોટું મોટું મોડવું એ તેા અવગુણપોષક આત્માને અધિગતિમા લઈ જનાર અવિનય છે જ્યારે નિરસ્વાર્થતા, સરળતા અને વિવેકપૂર્વક નમવું એજ

આત્માને ઉન્નત બનાવનાર વિનય નામનો ઉત્તમ ગુણ છે એવો વિનય ત્યાંથી કે ગૃહસ્થ દરેકમાં એકસરખો હોવો જોઈએ વિનય એ ધર્મનું મૂળ છે તેમજ પુ જગ સંભળી આત્મા સંભળી સુખને ઉત્પન્ન કરનાર છે

સુટેવ અને સ ગુરુને નમવું તે ધાર્મિક વિનય અને માતા પિતા વિનેરે વર્તિએને નમવું તેમની સેવા ભક્તિ કરવી એ વ્યવહારિક વિનય છે જ્ઞાન અને ક્રિયા એ જેમ મોક્ષનો માર્ગ છે તેમ વ્યવહાર-નીતિ અને ધર્મ એ પણ મોક્ષનો માર્ગ છે ધર્મ હોય ત્યાં નીતિ તો હોયજ પરંતુ નીતિ હોય ત્યાં ધર્મ હોય જ ન પણ હોય ધર્મને ઉત્પન્ન કરનાર નીતિ છે એટલે વ્યવહારિક વિનય માતા-પિતા વિનેરનો તો પ્રથમ હોવોજ જોઈએ. માતા પિતા વિને વર્તિઓના સેવા-ભક્તિ વિનય કરનાર દેવ-ગુરુની પણ સેવા-ભક્તિ કરી શકે છે પ્રથમ ઉપકારી એવા માતા પિતાના જેવો સેવા-ભક્તિ વિનય ન ક્યા હોય તે દેવ ગુરુની પણ સેવા ભક્તિનો લાભ લઈ શકતો નથી.

માતાપિતાની સેવા કરવાની મનુષ્ય માનવી દરજ્જા છે કારણ કે તેઓ તીર્થસ્વરૂપ અને ઉપકારી છે તેઓ પોતાના માર્ગને માર્ગે જાળવવા હોય ત્યારથી માટેને અનેક સંકેતો સજ્જ કરી છેવટ સુધી તેમનું સાચા કરવાની પૂજની કાળજી રાખે ■ માગકોના શરીર, મન અને દેહ કેજવરા માર્ગે તન, મન અને ધનનો પણ ભેદજ આવે છે તેમજ ઉચ્ચ સંસ્કાર રેડી ઉચ્ચ જીવન બનાવવામા માવિત્રોનો પુરવો હોય છે

માતા વાત્સલ્યનામે માગકના દેહમા જે ઉચ્ચ જીવન સાધન-સિદ્ધિ રેડી શકે છે તે હજાર સિદ્ધિઓ પણ નથી રેડી શકતા જેટલો કેજવણી માતાની જો મા બે વર્ષમા મજે ■ તેટલી કેજવણી આખી જીવનમા કોઈ પણ પ્રકારે મળવી મુશ્કેલ છે એક ઉત્તમ માતા તો સિદ્ધિઓની ભસમ છે મહાવસા-માતાએ પોતાના પુત્રને પાવસામા હૃદયતા તત્વસાની બનાવેલ સતી સીતાએ હવ કુશને કેજવ્યા નેપોલીયન જેવો વીર પણ માતાની ઉત્તમ સિદ્ધિગ્રાપ પ્રમાદીયોજ ઉચ્ચ શક્તિ મેજવો શક્યો

પ્રભુ મહાવીર માતા ત્રિશક્તીની કુશિમાં હતા ત્યારે 'મહારાણાચાર્ય-
ચારણી માતાજીને ૪૫ વર્ષ હતો એમ ધારી કાળને સંકોચી વિચર રહ્યા
'મહારાજ નર્મ જગી જયો શા કોઈ હતો જયો એવી આશાથી માતાજી ૪૫ વર્ષ
ફટન કર્યા લાગ્યા પોતા ઉપર માતાજીને અધાર મોડ છે આજુ ધારી
પ્રભુએ કાલ ચક્રાવી કે માતાજી ખુબી થયા આ વખતે નર્મમા રહ્યા થતી
પ્રભુજીએ અભિગ્રહ લીધો કે માતા પિતા જીવના મારે લીધા ન હશે' વીર
પ્રભુએ પોતે જાતે આવા પિતૃભક્ત બની જીવનના લેહોન પોતાના જ દાખ
લાઈને માવિમેલે વિનવ કરવાનો પાઠ લીખ્યો. માવિમેલે સ્વતે સીધાના
પત્રી લીધા લેવા તેજાર થયેલા મહાવીરે વડિક બંધુ નંદીવર્જનના આગ્રહથી
તેમને દાપિત પમાડ્યા તેમજ વચન માન્ય રાખી બે વર્ષ દીશ મોડી લીધી

કાવ્ય કવિશ્વરે અખત માતા પિતાને કાવ્ય-મા બેસાડી ૬૭ તીર્થ કરાયા
રામચંદ્રજીએ આગમાન ચાતાના વનની ખાતર અને પિતા દશરથની મુંઝવણ
ટાળવા વનવાસ સ્વીકાર્યો માતમ- પવનમ્મર નાની વયમા વૃદ્ધ માતાની
વિદ્યોબન સેવા મળતી માતાને આશિર્વાદ એકસી વાણીર-મડોગ પીર પ્રભુ
વશા આવા તે અનેક મહાપુરુષો વશ કે જેમને માતા-પિતા વિનેર વાં જોનો
વિનવ-સેવા ભક્તિ કરી પાતા । નામ અમર કર્યું છે

આજી સમજી માવિતોની અલ્પ પાત્રથી સચારમા ઉઠી તેમને પગ લાગુ તેમને જમાડીને જમનુ તેમની દરેક ઇચ્છાઓ પૂર્ણ કરવી પરદેશ જતી વખતે તેમને રો લાગી આશ્ચર્યદ લેશે. માવિતો કઈ કંડે તો તેમના ઉપર ક્રોધ ન કરશે. કડા વચન ન ડરેલા તેમના સામા ન થનુ તમનું કોઈ પણ અધોગચ કાર્ય જ્વેઈ વિનય અને વિરેકપૂર્વક તેમને સમજવચા.

આપણી બા-૧ અવસ્થામાં આપણા મનમૂજ સૂત્ર લા ૩ વગર ધ્યાન છે પાતાના મનમાં એનાદિથી પાતાના બેડ બાબતે તરત, ઉજ્જવલ વેડી તેમને આરામ કરવા મનમાં ઉપાયો કરે છે. બહુ કંઈ વેડી ટિપ્પણી સેવા મળે છે આપણે પરદેશ પોઈએ ત્યાર આપણી આખા ૧ ઈર છે તેમની

વૃદ્ધ અવસ્થા કે બિમારીના પ્રસંગે ખાન પાન નોંધધાઈ ઉપચાર વિગેરે સારવાર પૂર્વક યથાશક્તિ મનતી સેવા ભણવવી જોઈએ.

આ રીતે તમના અણન ઉપકારનો મદલો જાન પકારના સુખ આપતા કે પોતાના શરીરની ચામડી વગર મોજી બનાવી પહેરાવવા છતાં વળતો નથી, પરંતુ તેમને ધર્મના માન ચડાવો કે ધર્મ કાવ કરતા તેમને સહાયતા આપી સંતોષિતગામી બનાવીએ તોજ કંઈક અંશે તેમના જીવમાથી મુક્ત થઈ શકીએ.

ધર્મથી ભ્રષ્ટ થયેલા ગુરુઓનો ત્યાગ કરવો પણ અસાધ્ય ભ્રષ્ટ થયેલા માતાનો ક્યારે પણ ત્યાગ ન કરવો, કેમકે મહા ધામ્ય અને ચોપલ કરવા વડે ગુરુ કરતા પણ કોઈક અપેક્ષાએ માતા અધિક ઉપમરી છે. પાંચ વર્ષ પૂર્વેની અવસ્થાએ ભાગ્યકાને અનેક સંતોષો સુવિદ્યા અને કૃત્ય પ્રાપ્ત કરાવનાર પ્રાપ્ત પિતા છે. માટે માતાપિતા બનેનો પુત્ર જીવંતી પર્યંતનો જીવંતી છે તેથી તેમની જીવનવાત્રા સુખમય પગલુ ચાર ને આસ વસામા રાખવું જોઈએ એવું જીવંતી માતા પિતાનાં વર્ષે એ અને ૬૫ગુરુની સેવા [વિનય] કરનાર માણસ માનસાદવાનો જન્મ છે. એ માતા પ્રસારેનો નવમો ગુણ સમજવો.

બોલ દશમે

ઉપવનના સ્થાનનો ત્યાગ કરવો

‘ભવનારા સ્થાનકમા કદિ વસતુ નહિ

સ્થાનક એટલે ઘર અથવા જમત જ્યાં થોડે કે ઘણા વખત રહે
છે તેથી જ્યાં તેણે પ્રવેશ કે તેનું સ્થાન જ્યાં સાપ વીંટી, વાઘ, ચિત્તા,
ચોર થરા સ્વરાજ્ય કે ધગજળ પ્લેમ, મરમી કોરેમ પ્રમુખ એવી રાજ,
લગઈ, લાપ્ત પુરો વિજેનો અચરનચા ભન-ઉપદ્રવ રહ્યા કા તેથી જ્યાં
કે તેણે પ્રેક્ષા સેવાથી અધારિત વિસતી અસ્થિતતા થયા પામે. વિસતી
અસ્થિતતા થવાથી કોઈ પણ કાલમા વિસત થોડે નહિ.

બેનિત્તા મનથી એટલે બેધ્યાનપણે સ્થાનક મર્ષ બનવા પામે છે
પારો કોઈ પણ મર્ષ સિદ્ધ ન થવાથી અધર્મધ્યાન વિતા ઉપર લોડી
છોડાવ અને કર્મબંધન થાય માટે ભવનારુ દકાણ છે. નિર્ભય સ્થાને
[જ્યાં સંપુર્ણનો અચરનચા સમાવેશ થાય ત્યાં] સેવા માટે બનતી કોશિય
કરવી કે જેથી જ્યાં માને શાંતિ પ્રાપ્ત થાય અને ધર્મિકથા વિજેરે નિર્વિઘ્ને થઈ
થોડે-ધર્મ અર્થ ને કામ-સત કામે કરવાની સુવચતા થાય આ પ્રમાણે ભવનારા
સ્થાનકમા કદિ ન વસતુ એ માત્રસાગ્રને માર્ગે જુસારીને દશમે ગુપ્ત બતાવ્યો.

બોલ અગીઆરમે

નિહિત કાર્યોમા પ્રવૃત્તિ ન કરવી

નિહિત કામની તજવી માઠી ટવ બે

જે કાર્ય લોક વિષ્ણુ હાથ કે જોનાથી લોકો નિદે, રાજ દેડે અને આ લોક
તમા પરલોકમા દુઃખ પ્રાપ્ત થાય તેવા કાર્ય ન કરવાં. દાડ પીવે, માસ બાળું
ચિકાર કરવો જીવેલી વનર અ રાધિ ઘાત મરવી ચોરી કરવી પરસી કે વેરવા
સાથે જમન કરવું [મેલુન સેવનુ] અને જુગાડ રમત કરવી અન્યાયપૂર્વક
હિસામય વ્યાપાર કરવા, પગિસાયે અનિષ્ટ કૃત્ય આપનારુ ધ પડનું જુકુ મોડવું
દાખચોરી વિગેર ગજલ વિરુદ્ધ મપ કરવા, ભાગડગન કે વૃદ્ધ લગન કરવાં, વિશ્વા
સંપત કરવે તેમજ પારકી નિ ૧ કરવી, વિગેરે કાપો-અકાવો મામસાઈવાળો
મામસ ન કરે તેમજ જે જે દેલ, જાતિ કે કુળવર્મની અપેક્ષાએ જે જે કાર્યો
નિહિત ગણાતા હોય તે તે દેલ, જાતિ કે કુળવર્મ વાળાએ તે તે કાર્યો ન કરવાં

દણ મલિય કે તાલી વિજેરે માલક પીવાં નિર તર પીવાથી બુધિ મલ બુદ્ધિ થય છે મા ૪ પદાર્થના કેદથી માલસ બેભાન બની જાય ૩ કપડા પાંદર વાની શુધિ રહેતી નથી બોલવાનું ભાન ગટે ૪ નથી એકદેવ જેમ આવે તેમ બકવા કરે છે લાચારીયા આઈ જ્યાં ત્યા પી જાય છે ખીસામા રહેવ પેસામ માસ માલસો લઈ લે છે આમ પેમાની નુકસાની થાય છે ધરીરના બેઠાડ થાય છે દાડીયા તરીકેની ખરાબ છાપ પે છે આ ભરમા અપકીર્તિ અને દુ ખ થાય તથા પરભરમા દુગતિના દુ ખ ભેજવવા પડે

માસ ભમામ કરવાથી વૃત્તિઓ તાપસી બને છે કુરતા નિવૃત્તા વધે છે ક્રોધ વધે છે કજવાડેય વધે છે જે જીવેનુ માલસ માંસ ખાય તે જીવેસાથે વૈર બંધન થાય છે વિશ્વરાજના વધે છે ન્યામ અનીતિ-અનાચાર વધતા બને ભય બને ૩

નિર્વિ જીવેને શિક્ષા-વધ કરવાથી વેગની પરપરા વધે છે નારકી નિર્વિય પશુ પાત્ર વિજેરે દુગતિમા ધમ્મો કાજ સુધી રહીને વિવિધ દુખો સહન કરવા પડે છે

ચોરી, દાગી અને જુગારકર્મ કરવાથી ઘેર, લપટ અને જુગારી તરીકે લોકો ઓળખે છે રાજ દંડે છે સખત મજૂરી સાથે જેલ વિજેરેની શિખા ભોગવવી પડે છે ધન અને તતની હાનિ થાય છે દુનિયામા અપકીર્તિ થાય, આર્ત-નોદ્ધાન થાય-મરવાનો પ્રસાદ આવે કર્મ બંધાય અને દુગતિમળનુ પડે ઇત્યાદિક મામ કામોના માઠા પરિણામ દેજ જાયો તેવા નિર્દોષ કાર્યોની માટી દેવ તજવી એ માલસા નિંદા ૧૧ મેઘ ગુપ્ત જાવવો

બોલ બારમો

આવકનો પ્રમાણમાં ખર્ચ કરવો

‘આવકને અન્યત્રે ખર્ચ કરતો વટે’

લેટલી પનની આવક-એ તો લોચ તેના પ્રમાણમાં ખર્ચ લખવો ઘટ દુનિયામાં મિત્ર વચ્ચેના વધારવા માટે દેખાતી દમાવથી કે કોઈએ એ આવકની કાંઈક નિમૂનું જન કરવાથી લગનાટિ પ્રસંગે જમણ કરવાથી, વાગમોની લામી કે તથા ઉપચાર લાન દેવાથી અને નાટક-સીનેમાં પ્રમુખ મોજવાખમાં પન વાપરવાથી પાછા સીદારું પડે

તેમજ છતી ચકિતએ કે જુઆને લઈ સુધા ન કરવા કે ઉચિત-વાજાથી દાનપુણ્ય પરમાન્યા મહેનક ચાલે પણ અયોગ્ય છે [નિર્મને પાત્રે] સિવતિ નમની લોચ તો લાન કરનારની અગ્રી ના પ્રથમ કરવી અગર દાન કરવા માટે દલાવી કરવી-ઉપદેશ આપવો.

પ્રમેશ પોતાની પાસે ઘણા દ્રવ્ય લોચ કે ઘણી પૈ ભૂ લોચ તે તેના ચાર ભાગ કરવા પાડ્યા. જમીન, વ્યાપાર ધર્મચર્ચા અને દાન પુણ્ય માટે જમીનમાં ઘણી રાખેલું ધન જરૂરી પ્રસંગે ઉપયોગમાં આવી શકે એવું રીતે રોકેલું. દ્રવ્ય ભગવંતું નથી કે ચોરાઈક વહેનારું પામવું નથી. વ્યાપારમાં ચોરાવું ધન મૂલ પ્રમાણે નીતિપૂર્વક વ્યાપાર કરતા ભાગ્ય અનુસાર વધવું શકે. જ્યારે ઉદારતાથી, આલોચ કે પાલોચની લાડમાં વચર, ચોગ્ય સ્થળે, વ્યાપારિક કાર્યવું દાન આ ભવ અને પર ભવમાં વ્યાપાર લાભ પ્રાપ્ત નીચે છે.

આ પ્રમાણે આવક અનુસાર વ્યાપારિક દાનલોક સુખકાર્યમાં ધનનો સુરુપયોગ કરવા, પરંતુ બોગ ભરવામાં કરજ કરી ધનનો દુરુપયોગ ન કરવો એ નીતિમાર્ગનુસારીનો ભાગ્યો ભોગ કલો.

બાલ તેરમે

લક્ષ્મી (ધન)ના અનુસારે વેપ
ધારણુ કરવો

સ્વચ્છતાપૂર્વક ધત્વો સાદો વધ જો

ગંદકી ન્યાં મંદગી શરીર કપડા અને ઘર વિગેરે ગંદા રાખવાં એ રોગ અને હિસા હાસ છે તેમજ સ્નેહાર માણસને દુર્ગંજ કે નિંદા કરવાનું નિમિત્ત મળે છે માટે શરીર કપડાં અને ઘર વિગેરે હમેશા સ્વચ્છ રાખવા

શરીરસ્વચ્છતા ન્યાવાથી થાય છે ન્યાપું એ ગુણસ્થાનો આચાર છે તદન સ્નાન ન કરવાથી ધર્મની ઉલ્લંઘના થાય તેમ ઘણ પાત્રી રેવાથી હિસા, ગંદકી અને તાજની ઉત્પત્તિ થાય માટે સ્નાન વિગેરેમાં ગમેલા અને જરૂરિયાત પૂરતા પાત્રીનો ઉપયોગ કરી સ્વચ્છતા જાળવવી એ વિવેકી માણસનું કામ છે ન્યાપું એ ધર્મ નથી, પરંતુ સ્વચ્છતા જાળવવાથી ગંદકી અને રોગાદિ ન થતાં પરિણામે દયા પામે છે ચિત્ત નિર્ભય રહે છે

એક વસ્તુ સ્વચ્છ બનાવતી તેમજ ઉપચોર અને સંજાળપૂર્વક રાખતી
મનને કસરત મળે છે. કસરતથી જઠરાગ્નિ તેજ બને છે. ૯૪૨ સતેજ
સેવાથી આર્ધિ પચી જાય છે. આર્ધિ પાચન થવાથી જીવા જીવા રસ-યાનુરૂપે
દેહમાં પ્રસરે છે, જેથી શરીરમાં મજા, ક્રાંતિ ને સ્ફૂર્તિની વૃદ્ધિ થાય છે અને
મનમાં કામ પણ ઉચ્છા અનુસાર પાડી શકાય છે. આજે જીવ જા અને
અંગેગતતાનું કામ એવી સ્વચ્છતા રાખવી એ વિચેક છે.

ખીસા ખાલી ને જખડા ખાસી કેટલાક માણસોને એવા સ્વભાવ
છે કે માથે કાજ લોચ નહીં મના મનીયા લોચથી કમાણી-આવક ન લોચ
અને ખીજ પાસેથી પેસા ઉપાડી ગુજરાન ચલાવવાનું લોચ છતાં જાપ દુઝેટ
મની કે સી જાપનીય વસાનો ભભમે કરો માથે વેસેલા ડિન કે પોમે. પ્રમુખ
મુગથી તેજ નાખી આડી સિધવાગી મામડી ઓગીને, કાનમાં અત્તના
પૂમડા થાવી ફેન્ચ કટ અથવા મૂઠિ વળવેલી કોટ પાડી નૂન-જમીટ પડેરી,
મુગથી દુન દિવસ રૂમાડ, અઝાડાગું ધિયાજ અને ઈનીપેન ખીસામાં
ચખીને કે ધીઆજ કડિ ખાધી ઘોડામાં પાન બીડુ અને સિગારેટ નાખી,
સ્ટોકિંગ-મૂઝ-ચમચો મેચ-નેકટાઈડ કફ વિગેરે ધારણ કરી દર્પણમાં જોડુ
અનગીમાં ચીંટી, હાથમાં છત્રી કે મંગી પરીને આખે સોનેરી ફેમના વરમા
થાવી, ઉંચી નજર રાખી છાતી કાઢીને ચાકું આડી દોપડી કે કિમની સાફો
થાયા ઉપર પડેરી નાટક-નીનેમાં એવા કે લોજ-હોટેલમાં ના પામી નાસ્તા
કરવા લાગુ અને ધમ ધમ કરતા પૃથ્વી ઉપર પડ મૂકી ચાકું.

આવો ઉભા વેષ પડેરી ફૂનાલની દુનિવામાં અપકીર્તિ થાય છે એવા
માણસોને કોઈ વિશ્વાસ ન કરે. તથા તેવા માણસો ઉદ્ભવ, વ્યભિચારી, દિવા
ગીયા, નાવાજક મૂર્ખ, ચોર અને ચકાપાન જાણાય છે એવા ફેસી સી
પુરુષોની ત્યાગ તપ ન બને કોઈની સેવા ન મની થકે અને તેમનો આ ભવ કે
જા ભવ મારો. આજ સમજી સ્મિતિ સામાન્ય લોચ કે કમીનતાઈ લોચ છતાં
પ્રમાણિકતાપૂર્વક ખાન પાન, પોષાક અને મોલવા વિગેરેમાં સાદાઈ રાખવી

શાંતિ, સ્થિતિ, વચ, દેશ કે હોટો અને સાગ્રીઓના પ્રસારો વિગેરેનો વિચાર કરી વેષ ખાસ કરનાર વિવેની ગણાય છે

શીમતાઇ હોવા છતાં ગરીબ કે બીજારીની માફક મેઝા કે ફાટેલાં-નૂટેલાં કપડાં પહેરે તે લોકોમાં કે જૂઠાં તરીકે નિહાય. તેમ બહુજ ઉદભવે છે [ઉપર મતાબ્ધ મુજબ] રાખે તો પાપ નિહાને પાત્ર થાય માટે બન્નેથી જુદો ત્રીજો સા. ઇંનો માર્ગ બધાને ફેરવે અને પ્રસાદ પાત્ર છે જા. ૧૮ અને સાદા તેમજ સ્વદેશી અને વસ્ત્રો પડેરવાથી શરીરની મથાલ મરમર જગવા અને ખર્ચ ઘટવા સાથે સાદાઈ કહી શકાય. પણ અમદાવાદ કે માસ્તરો વિગેરે લોકોમાંની મામલો પેતાના મોળા પ્રમાણે વેષ ન રાખે તો તેની છાપ ન પડે. પેતાના દેશનો વેષ છોડે બીજા દેશનું અનુકરણ તો નિંદાપાત્ર બને.

સાદાઈ ત્યાં નમ્રતા-લગ્નતા આવે છે. લગ્નતા [નમ્રતા] તે પ્રભુતા [મોટાઇ] મિત્રે પ્રભુતાએ પ્રભુ ૨ તારે [ગ્રાંત નાત્ર તાગ પ્રમુખ] સમ ન્યારે રો, ગ્રાંતે થાગી ૨૧૨ સુર ૧ ચંદ્ર સૂર મોગ છે એટલે તેમને ગ્રાંત લા. ૫૬ છે તારા ગ્રાંત-નાત્ર ન ન્યાના છ તો તેમને પ્રભુ થઈ નથી માટે સ્વચ્છતા અને સાદાઈ રાખવી એ માર્ગાનુસારનો તે મો બોલ કહ્યો

બોલ ચૌદમો

બુદ્ધિના આઠ ગુણો મેળવવા

આઠ ગુણો બુદ્ધિના ઉત્તમા ધારવા

૧ શુભા, ૨ શાન્ત, ૩ પ્રશન, ૪ શ્રદ્ધા, ૫ ઈલા, ૬ અપોદા, ૭ પાત્તપ અને અનુબ્રાહ્મણ એ બુદ્ધિના આઠ ગુણો. ૮ સૂત્રમા મતા થા છે એ ગુણો ૯-૧૫મા ધારવા જોડે.

૧ શુભા—[સાબજવાની ઇચ્છા] ખાચ ઈન્દ્રિયસાગ્રા પ્રાપ્તી માત્રને સાબજવાને માન મળેલ છે એથી થયુ ખાસી, દેવ અને મનુષ્યો વિનેર સાબજી થકે છે અને સાબજવાની ઈચ્છા થમ બધાને થાય છે. પરંતુ શું સાબજી? શા માટે સાબજી? અને સાબજવાનું પરિણામ શું? એ બાબતનો વિચેક તો વિગ્ધાનાનેજ પોષ છે.

શુભા એટલે સાબજવાની ઈચ્છા. ગામે—અપશબ્દો, કજીશ-કરેયાના શબ્દો, કુનૂડન-લાસી મશરીના શબ્દો, રૂ નના શબ્દો, ગાનના વિનેર સં પીતના શબ્દો અને વિચાર પ્રમુખ મનગિક અપાતા પ્રસંગોમા રચાતા ઝીતોના શબ્દો સાબજવાની ઈચ્છા કે સાબજવામા રતિ-અસકિત હોવી એ

તે કર્મબંધનનું કારણ હોવાથી શુભૂષા ન કહેવાય.

મનુષ્ય ભવ કેવો છે? તેની કિંમત થી છે? આ ભવ કેમ મળ્યો છે? અને શા માટે મળ્યો છે? આ ભવમાં સહીને શુ કરવાનું છે? અને તે સફળ કેમ થાય? વિગેરે બાબતોનો નિર્ણય બતાવનારાં ચાલુ સિદ્ધાંતો, સત્યપુત્રોનો ઉપદેશ કે સજ્જન પુણ્યોની સુચિમા-સારી ચિખામણ સાંભળવાની છત્રા, એમાજ રૂચિ અને આસક્તિ હોવી એજ સાચી શુભૂષા કહેવાય એ ગુહિનો પહેલો ગુપ્ત છે.

૭ ધર્મગવત્-સાંભળવું] ચાલો] કાનમાં આવડવું તે પૂર્વેકિત અપદ્ધાદો જાગે વિગેરેનું સાંભળવું એ સત્ત્વેષુ મરણ હોવાની ખડ ગવણ ન કહેવાય પરંતુ જેનાથી આત્માની અવગત અને નમસાદ દગે, દુર્ગુણ દૂર થાય, સત્યમાર્ગ સમજાય અને જેથી ઈચ્છિત આત્મિક સુખ મળે, એવા ધર્મનું સ્વરૂપ સાંભળ] કે ધર્મનો બોધ સાંભળવાનો યોગ હોય તે દરમિયાન સાંભળવો.

ધર્મનો બોધ સાંભળવાથી સંસારની ઉપાધિથી કટાગેલા મજજને આગમ મળે છે વસ્તુસ્વરૂપ જાણી શકાય છે જાણવાયેગ્ય વસ્તુને જાણવા પછી તજવાયેગ્ય [વિષય કથાર્થ] તજવાની ભાવના ધાર અને આદરવા યોગ્ય [બાન, પ્યાન, તપ, ત્યાગ સમતા, સતોર વિગેર] આ રવાની ભાવના થાય આ રી શકાય. માટે ધર્મ] નિત્ય આવણ અવરણ કરવું જોઈએ.

સંસાર વ્યવહારનો સમય સર્પ અને નોગીયા જેવો છે નોગીયા જ્યાં નોરવેડ હોય ત્યાં વસે ॥ નોરવેડ સુંઘવાથી ઝેર ઉતરી જાય છે સર્પ સાથે નોગીયાને લડવાનો પ્રસન્ન આવે અને સાથ તેને ડખ મારે તેને ઝેર વડે કે તરતજ નોગીઓ નોરવેલ સુંઘે એટલે ઝેર ઉતરી જાય, પાછો લડે એમ કરતાં ઉપર નોરવેડની મદદથી સાથને મારવા માટે નોગીયા સમય થાય છે.

તેવીજ રીતે સંસારવ્યવહારમાં રહેલા મનુષ્યરૂપ નોગીયાને સંસાર વ્યવહારના પ્રર્પચરૂપ સર્પનું કામ, ક્રોધ, મદ્ય, મોહ, અસાધ્યારૂપ ઝેર થયે.

છે તે સદગુરુના ઉપદેશ મુજબ કપ નોગવેલ સુધવાથી કોષાદિરુપ છે ઉતરે છે સંમાર વ્યવહારના પ્રથમમાં સ્તેનારને કામકોષાદિરુપ છે વાગ વાર ચક્ર કરે છે જ્યારે નિગ તર-સમેશા ધર્મોપદેશ સાલગવાથી અને અનરમા ઉતાગવાથી કામકોષાદિરુપ એર કમે કમે ધગવા માડે છે અને અને જીવાત્મા નિવિધ બની [કર્મ લેપરહિત બની] નિર્ભય બને છે માટે ધર્મનું મવસ કરનુંજ ભેઈએ. આપુ સાલગનું એજ સાચુ મવસુ કહેવાય એ બુદ્ધિને ત્રીને ગુણ છે

૩ પ્રશ્ન [પૂછુ] સાંભળ્યા પછી શકાઓ ઉપલ્ભવાય. તે ઉપલ્ભ થયેલ શંકાઓને બુદ્ધિયો મેજવવા સમ્ભવતા, વિનય અને વિવેકપૂનક જીસાસા બુદ્ધિથી શાસ્ત્રના જ્ઞાપકાર ગુરુઆર્જીને પૂછવું અને મનની શકાઓનું સમાધાન કરવું જેમકે

પ્રશ્ન-ગુરુવૃંદા! આપ કહો છો કે ધર્મ કરવાથી સુખ મળે, પણ હાલ તો એથી ઉડટું દેખાય છે. અર્થાત ધર્મ કરનારા દુઃખી દેખાય છે અને અધર્મ પાપ કરનારા પાપી લોકો મોજ કરે છે તેનું કારણ શું?

ઉત્તર-ભાઈ! પાપી લોકોએ ગયા ભવમાં અસાન તપરુપ કષ્ટ વિત્રેરે કરી પુણ્ય ઉપાજ ન કરેલ છે તેથી આ ભવમાં તેના ધીમ ફળરુપ સુખ ભોગવ છે અને હાલ જે હિસા વિત્રેરે પાપ કરી રહ્યા છે તેનું કડનું ફળ આવતા જ મમાં દુઃખરુપે ભોગવતે. કર્મનો કાયદો નયજ છે તીર્થંકર વિત્રેરે મહાન પુણ્યોને પણ તેમમે કરેલા શુભાશુભ કર્મનાં ફળ ચાખવાં પડે છે

વળી જે ધર્મી લોકો દુઃખી દેખાય છે તેનું કારણ એક તો એ કે પૂર્વ ભવમાં ધર્મ કરવામાં ખામી ગની છે અર્થાત ધર્મના નિયમો લઈ ભરાભર પાળ્યા નહિ હોય દુઃખ લગાત્યા હશે અને આજ મમાં પણ ધર્મ મરતા વિવધ કષ્ટાણે સેવે છે મમત્વ, ઈર્ષ્યા નિંદા, વિક્રધા, વેર જેર અને અન્યગ્રો કહે છે તેમજ ગતાનુ-ગતિક ગા રોષા પ્રવાકની માફક લમજવા વગરની ધર્મ ક્રિયાઓ કર છે એટલે તેનું ફળ સુખરુપ કયાથી મળે? જો પૂન ભવની ખામીઓ ન હોય અને આ ભવમાં સરજતાથી, પાપખીરૂ થઈ જાનીઓએ બસવેલ ધાર્મિક ક્રિયાઓ ચથાર્ય સમજાસ સહિત, એકાત કર્મ નિર્ભય માટેજ વિધિપૂર્વક કરવામાં આવે

તો જરૂર ઈચ્છત મુખ મળી શકે આ પ્રમાણે સંકલ્પને પૂર્ણને સમાધાન કરવું તે બુદ્ધિનો શ્રીને ગુણ છે

૪ શ્રાવણ—કોઈપણ માણસ કે ઈપણ સારી વસ્તુ આપમેં લોય તે પ્રેમ પૂર્વક લઈ લેવી તે શ્રાવણ ઉપેક્ષા કે કોઈપણ ક્રિયેનું મતલે કિતરે સિદ્ધામણ કે સુપેક્ષા જાણેડ લોય તે તથા પૂરેડા પ્રાપ્તિના બુદ્ધિયા તથા લોય તેને પોતાના મનજમ્યા લઈ લેવા મનજમ્યા સ્થાન આપવું કે તે થાલે સંગ્રહી રાખવા તે શ્રાવણ

જે ધ્યાનપૂર્વક સામગ્રી તે થાલે મનજમ્યા લીધા ન લોય તો તે સંકલ્પ કથી શક્તા કે પ્રશ્ન પૂછવું કેમ મૂલ્ય નહિ અને ઉપયોગ વચરનું ન મળવું એ પણ નકામુંજ છે એવી કસો લાગ વસો નથી. માટે ઉપયોગપૂર્વક સામગ્રી તે માનતને મનજમ્યાથી જવા ન દેવી, સાગ્રી રાખવી તે શ્રાવણ નામનો બુદ્ધિનો ચોથો ગુણ છે

૫ શ્રાવણ—વિચારણા—જેમ પેલો પે ૧ કરતાં માણસ વિચારે કે આ પેલો નીતિનો છે કે બીજાનો? છતનો છે કે અચડતનો? કેવી રીતે પે ૧ કયો છે? કેમ સાચવશે? વ્યાજી રાખશે કે જમીનમા જતી રાખશે? અને તેનો કયા કયા ને કેવી રીતે ઉપયોગ કરશે? વિચેર વિચેરે તેવીજ રીતે જે પર્મ તથા નીતિનો મોડ ધ્યાનપૂર્વક શકાર્થક સામગ્રી મનજમ્યા સંગ્રહી થાલ રાખ્યો હાન તેનો પોતાની બુદ્ધિથી વિચાર કરવો કે આ મેં પનો સાર થો છે? બધો મોધ એ ઉપકારી ઉપેક્ષા આપવા ભવા માટે વગર સ્વાધિ પરોપકાર બુદ્ધિથી સંજગાને છે માં એ મોધ ઉત્તમ છે આ માનું ભનું કરનાર છે પૂરે અનેક જીવો બાવો મોધ સામગ્રી તે પ્રમાણે વર્તન કરીને તરફ છે વર્તમાનકાળે તરફ છે અને ભવિષ્ય પવ અનેક ભવા માં પ્રે તરફે. માટે મારે પણ એ મોધ પ્રમાણે વર્તવું જોઈએ. ઈત્યાદિક વિચારણા કરવી એ બુદ્ધિનો પાંચમો ગુણ છે

૬ અપાન-અપાન કે અપોષ્ઠ—જેનું પાન પાન ન લાય સિદ્ધ નિશાન શકે કે જે માનના ઉડ ઉડાપોડ-તકનિક ન લાય-શકાર્થક નિશાન રહે તે

અર્થાત જે નીતિ, દાન્ય ક ધર્મ, સમ્બંધ, મોક્ષ કે આ મા વિગેરે વિષયનો સાબળવાની ઈચ્છા પૂર્વક બોધ સાંભળ્યો હોય, શંકા-રહિત મનજમા સંગ્રહો હોય અને તે વિષે વિચાર પણ કર્યો હોય, તે બોધ અસામાન્ય હોય તો ઉત્તરે નિશ્ચય અને કે તે માલાથી ધર્મથી કોઈ દેવાદિક પણ ચળાવમાન ન કરી શકે કોઈ ખોટો ઉપદેશ આપી ભગવાની-વિશ્વગે જેવી ન શકે એ માલામા, ધર્મમાં કે શાસ્ત્રમાં શંકા, કામ્ય વીરે થવા ન પામે અને પ્રાપ્ત જતા પણ એ બોધ [જ્ઞાન ધર્મ કે માલા] દેવમાથી ઉપદેશ નહિ-જાન નહિ એ ૧૧ નિશ્ચય અને તે અવાચ અપાત કે અપોહ નામનો બુદ્ધિનો દાનો ગુણ છે

૭ ધારણા—જે સાબળ્યુ ગ્રહણ મું વિચારું અને નિશ્ચય કરું એવું તે જ્ઞાન વિગેરે જ દેખીના છે. સુરી ૫૧ ચળુ જવા ન દેવુ ભૂલવુ નહિ. તે ધારણા

અમુક થયે, અમુક જાતનો ધર્મ કે નીતિનો ઉપદેશ કે અમુક ચિન્હામય, અમુક ઉપદેશ કે અમુક કિતેરુ માણસે અમુક વખતે અને અમુક ક્ષણે કહેવ-જાણે છે એમ જ દેખી પચત ભૂલાય નહિ તે સમયમાં કોઈ ગમે ત્યારે પૂછે તો પણ તેનો જવાબ વાર વિષે નિશ્ચયપણે આપી દેવાય ચા. સમયમાં થતા અવધાન પ્રસંગે એ આ ધારણાશક્તિનો પ્રભાવ છે આ પ્રમાણે જ દેખી પચત જે ધારણાશક્તિ-સ્મરણશક્તિ તે બુદ્ધિનો શાતમો ગુણ છે

૮ અનુધાન—[કરું કે ચલવું] સાબળેલી વિચારણી નિશ્ચય કરી અને ધારી ગમેલી મામત વાનિયા મૂકવી તે અનુધાન. જેમ કે ધમાત્મા ત્યાં તે કે ૧૩૨૨ છે દ્રોષ અને મન ઉપર વિગેરે મેળવશે અને અંતર જ છ થતુએ [૧૩ કોષ્ટિક]ને જીતવા ઇચ્છા ક પ્રબુના અમુક વચનો સાબળી વિચારી, [માણ થતુઓના એ મારણખૂત છે] એમ નિશ્ચય કરી કામ, ક્રોધ, મદ લોભ સ. દ્રોષ પાંચ ઈન્દ્રિયો અને મનને જીતવા ઉદ્ધમ કરશે ઉદાર ચિત્તવાળા બની, ઉચ્ચ જાનના-ઉચ્ચ પરિવાય સની ૧૪ કીર્તિ વિગેરેની લાલસા વગર, ચલાશક્તિ તત્ત્વના પૂર્વક સમજાવ અને વિધિ સક્તિ ઉચિત

માર્મિક ક્રિયાઓ લક્ષ્ય ચોક્કસ કરવી અને બીજાઓને તે પ્રમાણ કરવાની જે ભાવ કરવી—ઉપર આપેલો એ બુદ્ધિનો અનુપાન નામનો આગમી ગુણ સ્વયંચો.

ઉપર કહ્યા પ્રમાણે બુદ્ધિના આઠ ગુણોને અનુસરવાનું આગમી પ્રણાલી માપસાઈના ઉપ ભોલુ—નિયમોમાનો આ પં મો ગુણ નિયમ [કે ભોલુ] છે જે વિચાર કરતાં ઉપ ભોલુનો આધાર આ એકમ ભોલુ [બુદ્ધિના આઠ ગુણો સદૃશમાં પ્રગટાવવા રૂપ] ઉપર સંબંધ છે.

આ ગુણ જે માનવીના દૃદ્યમાં પ્રગટવા-વિકસાને વાળે ન હોય તેને મો બુદ્ધિવાળો ગણાય અને જ્યાં સુધી બુદ્ધિ મો હોય, વિચારશક્તિ ન હોય કે સારાસારના ભાનનું વિચાર ન હોય ત્યાં સુધી બીજા ઉપ ગુણો પણ ક્યાંથી આવે છે? માટે બુદ્ધિના આઠ ગુણોને બીજાવાની-સનેજ ન વાની દરેક માપસે મેશિય [શાસ્ત્રીય અભ્યાસ, શાસ્ત્રમાત્ર અને સત્સમાવેશ દ્વારા અવરજ] કરવી વેઈએ.

કારણ કે એ બુદ્ધિના ગુણો સંવિત માર્ગાનુસારેના ઉપ ગુણોની પ્રાપ્તિ થાય તે જ માપસમાં સાચી માપસાઈ આવે છે. માપસાઈ વગરનો માપસ એ તો મ પ્રાપ્તિ રૂપમાં જનાર કરતાં જે ઉતરતો ગણાય માપસાઈ વગરનો માપસ ગુણસ્યામ્રમ વિને આકાશમાં શું સમજે? અને તેથી રીતે એ આકાશ વડન કરી શકે? માપસાઈ વગરના માપસમાં સમક્ષિત કારકપદ કે સાનુપણ પણ થી રીતે આવે છે? અને છેવટે કર્મમુક્તિ પણ થી રીતે થાય? નજ થાય.

મા કર્મમુક્તિ અને ઉચિત મુખની પ્રાપ્તિ અને માપસ માપસાઈ પ્રાપ્ત કરવી જેલો માપસાઈની પ્રાપ્તિ ઉપ ગુણો-નિયમોથી થાય છે અને ઉપ નિયમોનો આધાર બુદ્ધિના આઠ ગુણો ઉપર છે એટલે બુદ્ધિના આઠ ગુણો પૂર્ણ ખંત અને પ્રણાલી વિકસારવાની માપસમાત્રની પ્રથમ દરજ છે અને એમાજ સર્વ કર્મની સિદ્ધિ છે એ આઠ ગુણો બુદ્ધિના ઉપમાધારવા રૂપ માર્ગાનુસારેના નો મો ગુણ કહ્યો.

બોલ પદરમે

નિર તર ધર્મશ્રવણ કરતુ

(આ બોલનો છુદ્દિના આઠ ગુણોમાંથી બીજા ગુણમાં
સમાવેશ થતો હોય છે)

બોલ સોળમે

બાજુ ઢોય ત્યાં સુધી
ભોજન કરતું નહિ

વાજુરજી નવિ ભોજન કરતું વિરાધ લે

ભૂખ વગર ઘરતાં ફરતાં, જે આવે તે, જયારે ને ત્યારે, શરીર પ્રકૃતિ તપાસ્યા સિવાય કોરનો માફક ચર્ચા કરવાથી [અનિર્ણયિત ખાવાથી] ભોજન સ્વાસ્થ્ય અને મન જમનું મજબૂતી, સરખેસરખા પાંતમાં બેસીને ઊંડાંડાં કરીને ભાગ્યામાં વધારે આવે. એક ન મુકવાના કારણે કે પોતાની પ્રકૃતિને પ્રતિકૂળ બોલુ ભોજન અગર ભરે અગ્રૂળ હોય છતાં ભૂખ થકી અધિક ખવાઈ જવાથી જઠરાગ્નિ ઉપર અધિક ભોજ્યે થવાથી, જઠરાગ્નિ મંદ પડે જતાં આવે. પાચન ન થવાથી અજીર-અપચો થાય છે.

અજીર થતા શરીરમાં વાયુ ભરવાથી પેગમ ભાર જામાય, બેચાક નહિ આમમ દુઃખ થાય, પડે રહેવાનું મન થાય, કંઈ કામ કરવું ઉકલે જમે નહિ.

ત્યાર આવી જાય, યાદ કે ઉઠતી લાય, યાદમાં-વાસમાં તેમજ ઓછામાં
અસમ ગય આવે અને ચેટમાં દુ આવે વિગેરે હરકત લાય. સર્વ ચેટોનું
મૂળ અર્થ છે મન પ્રકોપ એ સર્વ ચેટોનો ખાસ હેતુ અને મન પ્રકોપનો
હેતુ અર્થ છે અર્થ બા ૧ કે બંધકોચ થવા વગર ત્યાર ન આવે.

આવા અર્થના સમર્થ પોતાના લેઈ પોતેજ બનનું એઈએ. અર્થાત્
સવામી ખુશી હવામાં એકા માર્ગે હરવાથી પરસેવો વગેરે ત્યાં મુખી કસરત
હરવાથી, જમ્યાગમ પાણી પીવાથી જાખા પે ચીને જવાસોજવામ લેવાથી
અને અનાજ ન લેવાથી ઉપવાસ કરવાથી અર્થ બા ૧ મંત્રે જવા પામે છે

મન ઉપર મનુ રાખવો. ઘરના મામસો ખાવાનો આગ્રહ કરે છતાં
જ્યાં મુખી અપવો ન મટે કોઈ સાફ ન થાય અને કકડીને ભૂખ ન લાગે ત્યાં
મુખી અનાજ માત્ર અને ભાટે કે વામુડરતાની જ મોડામાં ન નાખતી. અપવો
થવા છતાં ખવાનો મોડ ન છૂટતા કઈ પત્ર ખવાય છે તે અજરમ વધે છે-
વધાઁ વખત થાડે છે અગ્નિમાં જેમ ઇન્ધન પ થા કરે ત્યાં મુખી સતેજ
રહે છે તેમ અપવામાં ખાધા કરવાથી વધાઁ જોસ કરે છે-ખાતો નથી મળતમ
ન નાખતા જેમ અગ્નિ ધીમે ધીમે આવવાઈ જાય છે તેમ બો ૩૩ બા વતાં
અપવો-અક્રમ પવ તરત મ ૧ જાય છે માટે જ્યારે જ્યારે અપવો થવો
જમ્યાય કે નનુ ભોજન લેવાનું ખાવાનું જાણે વિવેકી મામસ બંધ કરે છે એથી
પોતાને કે બીજને ઉપાધિ વિના પીડા વિગેરે ભોજનથી ન પડે અને દ્રુને તથા
ભાવે લાભ થાય એ માત્રાનુસારી મામસાગ્નિ સોજમે મુખ-નિવમ સમજવો.

બોલ સત્તરમે

નિયમિત વખતે પદ્યા-પદ્યનો વિચાર
કરી ભોજન કરવું

સાત્તિક રૂચિ જનુસારે એ ન આરાગવું

આરાગે છેનું જૂઠું મર્યાદાનો છે હેડ ટકાવવા જીવવા માટે આવનું
■ પણ તું આવ માટે જીવવાનું નથી જ્યાં જીવવા હેડ ટકાવવા માટેજ
આવાનું લક્ષ્ય હોય ત્યાં કોઈ પણ જાતના સ્વા કરવાની ભાવના નજ હોય
જોઈએ જ્યાં જાગ સ્વાહ ત્યાં જાગ સગ અતિ ખાસ, ખાટા, તીખા,
તમતમતા, નરમા-ઝરમા ભોજન કરવાથી તામસિ વૃત્તિ પ્રકૃતિ [સ્વભાવ]
વચનો સાથે પ્રતિભામે માનસિક પ્રકૃતિ ઉત્કેચા જાય છે અને મહાન પાની
વચ પામે ■

સ્વા કરવાની ટૂંકિ-ભાવનાવાળો માણસ જૂઠું સામે નથી જોતા પણ
સ્વાહ સામે જુએ છે સ્વાહ જ પદાર્થ દેસથી આવે છે અને ત્યાંથી મેજવીને

કે બનાવીને પણ ખાવ છે. મન જમતી વસ્તુ મળે એટલે ખાઈને રાજી થાય.
 મનને અપ્રજમતી વસ્તુ મળે તો ગ્વાની ઉપજે છે. બનાવનારને જાતો વરસાવે ભાઈ. પછાડે અને મારકુટ શુભાવે કરી છૂટે છે. આવા પ્રકારની અમૂઃ વસ્તુ તો ળગેલ અમૂઃ વખત જરૂર જોઈએ. એના વગર નજ થાડે. ઈષ્ટ વસ્તુ ન મળે ત્યાં સુધી વિત્ત તે વસ્તુમાજ પડ્યું તોય એના વગર નજ દીધા થઈ જાય. કઈ કામ ન સૂટે. માયુ દુઃખે એવા મધ્યમને વ્યસન મોવાય છે. જો વસ્તુ યતીને પુષ્ટ બનાવવાને બ. કે નુકસાન કર અને જેના વગર નજ થાડે તે વ્યસન કલો સકાય.

આ, શ્રી. સોપારી પાનપટ્ટી કે મજા ફાવેલી વિન અનેક પ્રકારના વ્યસનો છે. જેથી દુઃખે પેસાની ધાની અને ભાવે ઘટીરની ધાની તથા તેમા આસક્તિ હોવાથી કર્મબંધન વિગેરે નુકસાની થાય છે. વ્યસની માલસ પેચા શરીર કે કર્મબંધનની દરકાર નથી કરતો. નીચેને થઇને આસક્તિપૂર્ક વ્યસનો સેવ્યાજ કરે છે. પશિમામે શરીરમા ભયકર વ્યાધિ વિગેરે ઉપાધિ જનતા પોને અને સાથેનાઓ પાશમાય થ. જાય છે. શરીરમા જનતા આવી જાય કે જીવન અકાડ થઇ પડે છે અને પાળી લેવી પડે છે. મનાવુતિ બનવી જાય છે. સ્વભાવ ચીડીયો થ. જાય છે. બન વ્યવહારિક ધ્યામિક કાષોમા વિખન થડે છે.

ધાર્મિક નિયમે તાપ વેલક નિયમેનો અત્યંત ચાક સમય છે. માટે નીનિ યાત્રમા કરજું છે કે શરીર એ પ્રથમ ધર્મનું સાધન છે. માટે સા. ભોજન સાગી ગીને વાવી ચાવીને એકતસ બનાવી જમા છેકે ઉતરે તો શરીરને ગુણમ થાય. ભોજન કરતા ક્રોધ, વિતા ભય અથવા દુષ્ટ વિચારો અંત.કરણમ ઉત્પ ન થવાથી પોષ્ટિક ખોરાક લેવા છતાં શરીર અને મનને શાંતિ કે પુષ્ટિ કરતા થનુ નથી, પરંતુ જે રૂપે પ્રગમે છે. (અવગુણકતા થાય છે.)

ખૂબ ચાકવાથી કે મહેનતનુ મમ કરવાથી લાગેલો થાક ઉનારી વિસામે વઈને પાણી પીવાથી કે ભોજન કરવાથી શરીરમા અવકિયા થતી નથી. પરંતુ વિસામે લીધા વગર તરત ખાવા પીવાથી ઘમે ભાગે નુકસાન થાય છે.

શાસ્ત્રમાં અનાજને ઔષધિ કહેત છે. અનાજને ઔષધ તરીકે [મુખ્ય વેદનીય ભૂખ શાત કરવા નિમિત્તે] નિર્ધારિત રવા. કર્ણ વગર ખાનારને ઘણે જાણે રોગાદિ ઉપદ્રવો થવા ન પામે. વિવેકી વિરૂપ માત્રસ કકીન ભૂખ લાગે ત્યારેજ પોતાના ઘરે કે પારકે ઘરે અનુચ્છ અને નિર્ધારિત સાત્ત્વિક સાગ્રે ખોરાક દૂધ, ઘી થઈ જોખા, મગ, પાકા ફળ, મધો વિગેરે ખાય. ભૂખ લાગવા માટે શરીરને વ્યાયામ કરાવત અગર મહેનતવાળુ કામ આપવાની જરૂર છે. અંતમહેનત કરવાથી જઠરાગ્નિ સ્તેજ થાય છે. ખૂબ ભૂખ લાગે છે અને ભૂખા કે ટાકો [રિચાદ વગરનો] ખોરાક ખાતાં મીઠો લાગે છે તેમજ તરત પાચન પસ થઈ જાય છે.

આધિજ્ઞ અનાજ ભરામર પચી જાય અને પાકી રાખા ઉપર ભરામર ભૂખ લાગે તેજ આધિ કહેવાય અને એવો ખોરાક શરીરનેગુણ કરે પુષ્ટ-મગવાન બનાવે. શરીરમા રોગાક્રાંતી ઉપદ્રવ થવા પામતી નથી. પ્રતિકૂળ ભોજન લેવાથી ખું રીકે હું રીકની પેઠે રિકિયા થવા પામે છે. આજુ સમજી વિવેકી માત્રસે મહેનત કરી ભૂખના પ્રમાણમા સાત્ત્વિક પ્રકૃતિને અગ્રકૂળ, સાદુ અને નિર્ધારિત ભોજન લેજું જોઈએ. એ માત્રસાળનો ૧૭ થો ગુણ થયો.

બોલ અઢારમો

પરસ્પર વિરોધ ન આવે તેમ
ધર્મ, અર્થ અને કામ એ
ત્રણ વર્ગને સાધવા

અપ્રાપ્ત ત્રણ વર્ગો સાધવા પૂર્ણ બે '

ધર્મ કામ ને કામ એ ત્રણ વર્ગો એકબીજાને બાધ ન આવે તેવી રીતે
દરેક પુણ્યે પૂર્ણ રીતે સાધવાના છે

ધર્મ એટલેકે દુઃખિનિવારણ તથા જીવને ધર્મી રાખે, ધર્મનિર્માણ તથા ન આવે તે
ધર્મ, ધર્મ વિદ્યાન અને સત્ય વ્યાપક છે. ધર્મમાં બે ભાગ ન હોય. ૧૨૭
મતના ભેદો ધર્મ ક્રિયા બને છે. સમભાવ હોય ત્યાં ધર્મ હોય. નિવૃત્તિ
ધર્મ એક રૂપે છે. પરંતુ વ્યવસ્થા એ ધર્મના દાન વિષય, તથા ભાવ તેમજ
નુસ્ય ધર્મ તથા સાધુ ધર્મ તથા ધર્મ વિચારે અનેક પ્રકાર છે.

ઉપર દિલથી લખાવુ પામે ધર્મ-સાધિ વિગેરેનો ભેદભાવ વગર જેને જે જે વસ્તુની [અન્ન, પાણી, કપડા, જા શા અને ઔષધ વિગેરેની] જરૂરિયાત હોય તેને તે તે વસ્તુ વધારકિત કોઇપણ જાતની ભાવના ફગાવી ઈચ્છા વગર અપૂર્ણી તે હાન ધમ જામવા

ગુણિયો વધારે તે સર્વથી બ્રહ્મવચ પાળુ ૫ સી ક પરપુત્ર સાથે વિષય ન સેવવો પોતાની સ્ત્રી કે પોતાના પતિ સાથે પ્રમથાતિ તે ગેરુ જવાન ગુણિ-અર્થિ વિષયવાતના ન રાખવો વિષયના બિચારી થઈને અતિશય વિષય ન સેવવા અગર ગુણિ પવિત્ર રાખવો એ સિવજ ધમ જામવા

અકર્મિયા થઇ અર્થિ ખાન પાન ન કરવું હાન િ વસ ખા ખા ન કરવું જે કે જાણ વખત જામવા સિવાય મોડામાં મોડ ચીજ ખાસ કારણ સિવાય ન નાખવો એ જાની માફક વર્ણ ખાધ ન કરવું અર્થાત ખાન પાન વિગેરેમાં નિયમિત રહેવું ધન પાન્યાદિક મે, પણ વસ્તુમાં આસક્તિ-ભાતિ ઈચ્છા નુસાર રાખી જરૂરિયાત ઉપર જ અર્થિ સંગ્રહ કરવાની ભાવના રાખવી નહિ.

સાત્ત્વગુણિ રાખવો બ્રહ્મવચ પાળુ ક્રોધ, માન, માયા ને લોભાદિક કથાએ ઓછાક વા કામુમાં ભવવા અને સાનથી હતાપૂવક બેકાતન-એકગણા, ઉપચાર્યાદિક વિવિધ પ્રકારની તપશ્ચ કરવી વિતય વૈષ્ણવૃત્ય-સેવાબકિત, કરેલા પાપોનું ૫ કાતાપપૂર્વક પ્રાર્થાત તથા મન વચન ને કાપાની સિયરતા સંસ્તુમાં બેકાગ્રતા. હન્યા ક વિવિધ પ્રકારનો તપ ધમ જામવા

મેઇ ૭ બુદ્ધ ન ઈચ્છુ દરક પ્રાણીનું ભુ ઈચ્છુ સારી ભાવના ભાવવી સાત વિચારો કરવા આત્મિક હિત વિતવર્જુ તે ચોથો ભાવ ધર્મ તના અનેક પ્રકાર છ તેમાં પ્રથમ ચાર ભાવના-મેત્રી, પ્રમોદ ક્રોધા અને માધ્યસ્થ

- ૧ સર્વ જીવાને પાતાના આત્મા સરખા જામવા તે મૈત્રીભાવના
- ૨ સ ગુણી માનસ જેઈને અર્ન-દ થાયવો તે પ્રમોદ ભાવના
- ૩ કુ ખી-નિયંત્રાર જીવોને જેઈને દયા લાવવો તે કરુણ ભાવના

૬ અને નવગુણી માણસને ધિતેચ્છુ થઈ સમજાવશે ન સમજે તે તની નિ । ન કચો પણ દયા લાવીને 'પ્રભુ' અને સ બુદ્ધિ આપે એવું ઈચ્છુ તે માન્યરૂપ ભાવના.

અ આ ભાવના ભાવથી

૭ ઉવે મા ભાવનાનું સ્વરૂપ આ પ્રમાણે ॥

૧ આ મા ઘટી ધન, ધાન્ય વિજે વૈભવ નથા માગે કુટુમ પર્વિય અ સર વિનાથી છે પુ પોને [મા । આત્મા] અવિનાશી છુ માટે વિનાથીના મો મા શા માટે છુ મુ' ૧૦ રહુ ? એમ ચિતવનું તે અનિત્ય ભાવના

૨ મ મા તમને મા । કુટુમ પર્વિય ધન ધાન્ય, કે વૈભવ મને અચાવવા સમર્થ નહિ થાય, તેમજ સમયરૂપે કગરૂં નહિ માટે અસરમ એવા મને નહિ । ત, સિદ્ધ નાધુ અને કેવળ પરુષા ધર્મનું જ ચરણ હો! એમ ચિતવનું તે અસરમ ભાવના

૩ મ સંસારસમુદ્રમા જામતા ઘણા ભવ જ મ કયા છ ઉવે ॥ તે ભ્રમણમારી ક્યાર છૂ ડીશ' એમ ચિતવનું તે સંસાર ભાવના

૪ આ મા । આ આત્મા એકવા છે એકથો આત્મા છે એકથો પર ભવમા જાયે અને ક વા સાગન સા મના કળ અકલાજ ભાવરૂપે એમ ચિતવનું તે મકલ્ય ભાવના જાણવી

૫ હુ કાકનો નથી અને મારા કા નથી એમ ચિતવનું તે અન્યત્ય ભાવના

૬ ઘટી જ સવિત છે મગ-મૂત્રની ખાલ છે રાજ જગાનું નિગ્રહ સ્થાન છે અને હ તેથી ન્યાય છુ એમ ચિતવનું તે અમુલિ ભાવના જાણવી

૭ મિથ્યાત્વ [સત્ય વસ્તુ સ્વરૂપ ન સમજાવણી સાચાને ખોટું અને ખોટાને સાચું માનવું ન] અત્રત [મિઈ જાતના વ્રત-નિવમ ન હોય તે] પ્રમા મ્વાય [ક્રોધ, માન, માયા ને લોભ રૂપ] અને અમુલ્ય મોગ [મન,

વચન ને કાચરુપ] એ પાપ પ્રમાદ તે (પાપને આવવાના જરૂરના રુપ) આસ્રવ છે એમ ચિતવણું તે આસ્રવ ભાવના કહી

૮ સમકિત [સત્ય વસ્તુ સ્વરુપ જ્ઞાપ્ય સમ ૧૧ એટલે સાચાને ત્યારું અને જોગને જોડું જાણું તે] પ્રતિનિધ અપ્રમાદ આકાશ અને શુભપોષ્ય એ પાપ આવના કર્મને ચેકનારા કમા રુપ સવર છે એમ ચિતવણું તે સંવર ભાવના ગણાય

૯ સડનથીજતા અને સમજસપૂર્વક કોઈ જાતની લાડસા વગર, વધિય પ્રકારની તપશ્ચર્યા કરવાથી કર્મની નિર્જરા થાય છે એમ ચિતવણું તે નજર ભાવના જાણવી

૧૦ હું લાડ અમુક ધરમા રહું છું એટલે કુવાના દેડાની માફક આડ પ માં રહી છું પરંતુ ચોર રાજકોક આગળ હું અને મહારૂ લાડ રહેલા કઈ મિસાતમા છે? પણ પસારી કેડ ઉપર લાચ સખી ઉભેલા મનુષ્યના આકાર આવી રહેલા ચોર રાજકોકમા નીલે ભવતપતિ વાલ્મીકી અને સાત નરક [૩] ત્રીજા અસંખ્ય દ્વીપ સમુદ્રો ગણી રહ્યા છે ઉંડે જ્યોતિષિક, બાર દેવલોક નવ સંવેશક પાપ અનુસાર વિમાન અને તે ઉપર અનન્ય સુખનું પવિત્ર ધામ એવી સિદ્ધાન્તરુપ સિદ્ધ સિદ્ધા છે એમ ચિતવણું તે લોકભાવના જાણવી

૧૧ ભવગ્રામ્ય કરતાં કરતા જીવને સમ્યક્ જ્ઞાનમય મોક્ષિ-સમકિતની પ્રાપ્તિ થવી એ ધર્મી દુઃખ છે અને જેના વચ મોક્ષની પ્રાપ્તિ નથી માટે આગ્રામ્ય તેના માટેની ચોગતા મેજવવાની જરૂર છે એમ ચિતવણું તે મોક્ષિ ભાવના

૧૨ ધર્મના ઉપેક્ષક તથા શુદ્ધ શાસનના મોક્ષક એવા ગુરૂની પ્રાપ્તિ અને દયામય શુદ્ધ એવા ધર્મનું સંભવનું શુદ્ધતેવ ગુરૂ અને ધર્મને ઓળખવા મેજવનાં દુલભ [૩]

ધર્મનું તત્ત્વ સ્વરુપ સમજવા માટે સ પુરૂષો ધર્મેષુકો દ્વારા ધર્મનું માર્ગ કરવું જોઈએ. પાશ્ચાત્ય રીતિ, સાંસ્કૃતિક અને આધ્યાત્મિક સંસ્કૃતિ

પ્રજ્ઞાવના એવો ઉપદેશ આપનાર ઉપદેશક જમે તે વે. કે સંપ્રદાયચત્રો
દોષ છતા ગુણગ્રામી બની તેને ધર્મોપદેશ સાબજગથી આત્માને લાભ થાય
છે સાવધાનપણે એક વિશેષ લાભજગથી દેવ, ગુરુ ધર્મની શ્રેણબાજ સાથ
સાચુ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે એમ વિતરણું તે ધર્મભાવના એ ભાર ભાવના
ભાવનો

ત્રણ મનોરથ વિતરણ જેમ કે—

(૧) આરભ પરિગ્રહ શ્રેણ કડ સુધાત્રે દાન દઉ સ્વર્ગમીઆની
સેવા-ભક્તિ ॥ અને લીરેશા જન નિર્મોખાં અનિય સંકિત દોષ ન વગાડું

(૨) આરભ પરિગ્રહ સર્વથા છેડી શુદ્ધ અપ્રગર-ત્યાગી-સાચુ
થાઉ અને

(૩) આયુષ્યના અંતે થીર અચકત થના અનશન સંવાદ [અ ન,
પાણી પ્રમુખ ચાઉ પ્રકારનો આપાર સર્વથા જીવું ત્યા સુધી તજીને, અકારે
પ્રકારના પાપ ઉ પન્ન થવાના કામો દૂર કરીને, ધરમાર દુટ્ટમ પરિવાર,
સ્વાગત જામ મિ કત અને થીરનો મોઢા છેડી સર્વ જીવેને કરેલા
વૈભાવ છેડી ખમાવીને, અને ઉવટ આયુષ્ય ટકે ત્યાં સુધી પ્રજાનું સ્મરણ
કરતા ક્રતા સમર્પિયાવે દોષ છટે તેથી દશા છે તે] કડ એવો અવસર ક્યારે
આવે? એ ત્રણ મનોરથ વિતરણ

વળી ક્યારે તુ વિદન ક્યાથેને જીવું? તેમજ એવો અવસર ક્યારે
આવે? કે સમભાવમય ધર્મની આયધના કરી ઉચ્ચ પરિણમની ધારા વધની
સર્વ કમબંધનો તોડી તુ પ્રજુસ્વરૂપ બનું? ઈત્યાદિ કે ભાવનાઓ ભાવનો
એ સોચા ભાવ ધર્મ જાણવો

જે પ્રકારનો ધર્મ, ગૃહસ્થ ધર્મ અને ત્યાગતમ

૧ સ વિદ્ય ત્યાની સાચુ બનવાની શક્તિ વિકાસ પામી ન હોય તો ઉપર
ખતાવેલ દાન સિયજ, તપ અને ઉચ્ચ ભાવના રૂપ ધર્મ સ્વીકારવો. સ્વાર્થ

સાથ પરમાર્થ સ્થિતિ માટે પરિત, છતી શક્તિએ અને તેજો ત્યાગ અને ઉચ્ચ પદ સાધનની આશયના કરવી દયા સત્ય, શુદ્ધ દાન, પરિત વૃત્તિ, નિત્ય ઉદારતા, સા નયી રતા ગુણગ્રાહીપણ વિનય-નમ્રતા, અને સત્યતા આ ગુણો કેળવવા જીવન નીતિમા અને પ્રમાણિક બનાવવું સત્સમાગમ, સાત્ત્વગુણ પ્રબુદ્ધતા, સમજાસપૂર્વક સ્વધ્યાનુષ્ઠાન અને અમે ભગે સત પ્રાપ્તિવાની સેવા કરવી એ શીષ્ય ગૃહસ્થ ધર્મ છે

૨ વિષય વિકાસાદિક સર્વ વાસનાઓ છૂટે અને આત્મસાધનાની તીવ્ર લાગણી લાગે ત્યારે યજ્ઞ, યજ્ઞિની યજ્ઞા અને કુટુંબ પરિવારનો સર્વથા ધાન કરી સ ગુરુને યજ્ઞે જાત સાધ્યાશ્વાસ કરી, જ્ઞાન ગમિત વૈરાગ્યપૂર્વક સાધુ વેષ સ્વીકારે, તપ જપ સંવિત આત્મસાધનામાં મગ્ન રહેવું અને અજ્ઞાન-અમૃત જીવેને નિર્મોહ આપી સદર્શના માટે યજ્ઞવત્ તે ત્યાગ ધર્મ મુનિધર્મ છે

૩ પ્રમાણ ધમનુ સ્વરૂપ જ્ઞાતી કલ્યાણપૂર્વક જગત્કલિત, ધર્મનું આવરણ કરવું એ માનવીની પકડી ફરજ છે એ અર્થ અને કામનો આધારભૂત એવો [ત્રણ વર્ગ માણસો] ધર્મ નામનો પડેલો વગ વર્ણવી બતાવ્યા.

અથ એટલ ધન પૈસા ગુરુ સ્થાગમમાં રહેલા માત્રસને ધન વગર વાતનું નથી ધન હોય તે કુટુંબનું પોષણ તથા વ્યવસાયિક કે ધાર્મિક કાર્યો લાન પુણ્ય વિનિરે કરી શકાય ગૃહસ્થાશ્રમી નિયમ હોય તે ઉપરોક્ત કોઈ પણ કાર્ય કરી શકેલ નથી આર્થિક, વ્યર્થિક ને ઉપધિષ્ઠા જીવન ભરીત મદ્ય જ્ઞાન અને કર્મભંજન કરી દુર્ગતિમા ચાલે જાય માટે માર્ગનુસારીના પહેલ બ્રાહ્મણ કલ્યાણ પ્રમાણે ન્યાય-નીતિ અને સત્ય પૂર્વક ધન મેળવવું એ માત્રસાધ છે એવું ધન એ સુતે માથા નણાય છે આવી માથાવાળાની બુદ્ધિ નિર્મળ છે છે ધર્મના કાર્યોમા ધન વાપરવાની રૂઝ થાય છે જ્યારે અનીતિ અન્યાય ને કુ કપટથી મેળવેલ ધન એ આસુરી માથા કહેવાય છે એવી માથાવાળાની બુદ્ધિ ભ્રષ્ટ થાય છે ધર્મકાર્યોમા ધન વાપરવાની રૂઝ ન થાય તમા ધનનો દુરુપયોગ થાય વેશ્યા, વકીલ, જુગાર, નાટક-ચીનેમા અને

મોજલોખમા વપગય. મોર, અગિન, જગપ્રકય, સ્ત્રી મગમ અને ત્યાં કાગમે નાચ પામે.

નીતિ-ન્યાય ને સત્ય રીતે વ્યાપાર્યાં કરવા, તે પણ અનિર્ણયિત નહિ થન મેજવવા માટે અતિ નુષ્ઠ ન રાખવી અતિ ઝખના સખી અનિર્ણયિત પમે [સૂર્ય ઉગ્યા પડેલા ખંધામા જોડાવુ અને રાતના છ-માર વાગ્યા સુધી ઉજગરા કરી] ધંધાની ધમાક કયા ધરવાથી ઈ અધિક થન મજી જતુ નથી નિર્ણયિત રીતે [આક કલાક ઉપરાંત નહિ] વ્યાપાર્યાં કરતા ભાગ્ય જાનુસાર જગિયાન પૂરુ મેજવી થકાય તેમ છે

જુનન કરે ઉજગર પણ ભાગ્ય બિન મિલે ન મડી

ભાગ્યમા લાભ વખો ન લોય તે જમે તેવો અઘાન ઉદ્યમ ગવામા આવે તે પસ નિમૂજ છે અતિ લોભ એ પાપનુ મૂજ છે અતિ લાભન લઇ થન મેજવવા માટે માણસ દિસા કરે કૂડ કપર કરે, ચોરી કરે પા મી ગુલામી કરે, પેગમા પૂડ ખાવ નહિ ટાક-ત-કા સડન કરે અને કુટુમ પરિવારના વિશ્વેન સડન કરી દેશપડેશમા રખે આમ અનિર્ણયિતપમે ઉ. ઉપાન કપ ભોગવે શરીરની પાચમાડી વાચ. આખા કુટુમના પોષણ માટે થન મેજવવા અનડ કમનિ સંચક કરે આખુ કુટુમ ખાવ અને કંઠેલા પાપકર્મો જ એકડો ભોગવે. રોગદિક પી. ચાક ત્યારે ખાના કુટુમ જ્વેષા કરે ઉજનડ કરે સેવા કરે, સ્વેચ્છ-ઉપચાર કર અને મોહ-સ્વાધને લઈ ક. ૧૫ આખમાથી આમુ પપ રે છતા પીડામંથી ભાગ પડવવા કોઈ સમર્થ થન નથી માટે પર ભવની બીક રાખી, કમનિ કાચે અનજ જાપી, કુટુમના પોષણ માટે અતિ લોભી બની પેસા મેજવવા અર્થે અનીતિ-અન્યાય કે કૂડ કપર કરી ઉધ લેવી ઉજનરો ન લેવો એ અર્થ નામનો બીજો વર્ગ કહ્યો.

કામ એ કે પાચ ઈન્દ્રિયોની તૃપ્તિ ઈન્દ્રિયોને સતોશ્વી તે મુખ્યત્વે ખાનુ પીનુ ને સુવ પેટા ભાગમા પડેલ એકન નાચ મિ

આજનું ચોજનું ચોપડવું સાજનું ભેજું અને વિવિધ અપ્રધાનથી સેવેલો
વિગેરે કામ યજ્ઞમાં સમાઈ જાય છે

ધર્મ વિગેરે જીવન ગાનનાર લોકોનો સમય ઇન્દ્રિયોને પોષવામાજ
જાય છે. જો દાટે ને મો દાટ એટલે પચાતેમાથી વેગા કે મોટા ઉં ત્યારથી
માં ને મો ની રાતે મુએ ત્યાં મુધી ખાવાપીસમા [અ, મો ની સીંગરેટ, ચોપારી,
પાનપટ્ટી નાસ્તપાણી, ફળમેવો, મે ત્રણ કે ચાર વખત ભોજન વિગેરેમાં]
મોટું આનાજ કરે. મે કે ત્રણ વખત ખાંધ સિવાય ખાવાના વખત ઉપરાંત
મેઈ બીજા મોડામાં ન નાખરી એનું નિશ્ચિનપણ જણ ન હોય ત્યાં રોજ
પેસાની ભરખાડી સમયનો દુરવ્યવસ્થા અને કર્મભંગ સિવાય મોતે કયો લાભ
ન જાય. આથી રીતે જીવન એ જીવન પચુનું ન પાયા. ત્યાં માત્રસાઈ
ન હોઈ શકે ખાનુ સીતુ વિગેરે પ્રવૃત્તિ મે કદાક ઉપરાંત ન થાય અને મૂલાનું
છ કદાક ઉપરાંત ન થાય એ મતસાઈનો ગુણ છે

ધન મેજવરની ધનનામજા અને ખજી પીવું મેમૂ વિગેરે પ્રવૃ
ત્તિમાંજ રાચેલા માત્રમે ધનકરણી કરી શકે નહિ. ધર્મક્રમમાં વિત્ત ચોડે
નહિ. ધર્મકાર્ય એ ત્રણેમાં [ધર્મ અર્થ ને મમમા] પ્રથમ દરજ્જા છે. ધર્મથીજ
અર્થ ધન અને મમ-સુખના સાધનો મળી શકે છે

એકાંત કામ ભોગવિગેરેમાજ રાત્રી રોકાથી તન, મન, ધન, વસ્ત્ર,
કીર્તિ ધર્મ અને પુણ્યની ખુચતે થાય છે. છેવટ કર્મભંગ અને દુર્ગતિ મળે છે

એકાંત ધન મેજવરની ધનનામજા રાત્રી રોકાથી તન મન વસ્ત્ર,
પુણ્ય ધર્મ, નીતિ અને આચારવિચાર વિગેરેથી જાળવાય છે. છેવટ કર્મ
ભંગ ને દુર્ગતિ સામે થાય છે

જેના ઉપર કુટુમ્બનો ભોલો લોચ તેવો માત્રસ ઉપેક્ષ સાજગી આવેશમાં
અથવા દુઃખર્થિત વેસગથી એકાંત [કુટુમ્બના ભરખપોષણ વિગેરેની
દરકાર કર્યા સિવાય] આખો વિસતપ-ત્યાગશાન-આન વિગેરે ધર્મપ્રકાન
ધર્મ ક્રિયાજ કરવા મંડી જાય તો તે પણ મૂર્ખ-અવિવેકી ગણાય છે. એકાંત,

વજ્રસમજને લોભ-નુશ્વા, વિચારસિતા કે આવેશને લઈ મેઈ પણ કાર્યમાં
પિયમાં ધનમાં કે કામ ભોગ્યાર્થમાં] મમ્મા સો જી-આજગ પાડાગનો વિચાર
ન કરવો એ નથી મુખ્યતા ॥ ત્યાં મામસાઈની તે વાતજ સી?

શક્તિના મે પડોર [પડેલો અને છે-લો પડોર] અને દિવસના મધ્યાન
સમયના મે કલાક એ આઠ કલાક ધર્મકિયા જાન-વાન, તપ, જપ, ત્યાગ
વિગેરેના જાગવા દિવસના આઠ કલાક ઉપરાંત વિશેષ સમય ધન કમાવામાં
બાધાગર્હ કાર્યમાં ન જાગવો અને બાજુ પીવું ને નૂ જિનેરે ઘરોર સંમંધી
પ્રગુતિમાં પણ આઠ કલાકથી વધારે વખત નુમાવવો નહિ આ પ્રમાણે
વર્તવાથી જો વર્ગો સમાન રીતે સાધી શકાય જો વર્ગો પિય, અધ ને
શમ]ને સમાન રીતે [ઓખીજને પરમ જાપ ન આવે તેવી રીતે] સાધના
મામમજ ખરો મામસાઈવાગો મામસ કોવાપ આવો મામસ જ ખરો
ગુણસ્વાકામી મની શકે છે

આવી રીતે જમ વાગની વર્ગાર્થ સાધના ન કરનાર મામસની છ દગી
વધુની પેરે નિહાળ ॥ ને સાચો ગુણસ્વાકામી નથી મની શકતો સાચા
ગુણસ્વાકામી યશ વજ્ર ધર્મની આરાધના અને સ્વર્ગ કે મોક્ષની પ્રાપ્તિ પણ
પામી કરી શકે? માટે એ વર્ગેનિ અમાધિત પદે સપૂર્ણ સાધના માટે ખંડીલા
વડ એ નીતિમાત્ર ગુણસેનો અકામો ભોલ કાલો

બોન ઓગણીશમે

અતિથિ, દીન પુકવોનો યોગ્યતા પ્રમાણે
સરકાર કરવો

ગુણિજનની ભક્તિ કરવી રૂ. ૫૨

દયા, સત્ય, સંયમ, સાનસીકતા, વિનય-નમ્રતા, સરજતા, ઉદારતા, પસંદગાર અને સમજાવ વિશે સ ગુણિ સહિત એવા ત્યાગી કે ગૃહસ્થની અને ભાવે ખરા જીવનથી સેવાશક્તિ નથી અને પામી વચ પાત, ઔદ્ય, ભેષજ પા પાત પ્રમુખ અસતન વિશેર આપવારુપ સ માન કરવુ આવશે પધાર કલવુ ઉદીને ઉભા વર્ણુ અને ઘણ જી પ્રમામ કે નમસ્કાર કરવારુપ આગલ મર ક વા આર્ષતિમા તન, મન ને ધનથી સમાવતા કરવી ન પ્રમાણે ગુણિજનની ભક્તિ રોને ભક્તિ કરવાથી તેરા સદગુણો આ મામા પ્રજે છ એ નીતિ માર્ગનુસારીને અનુસરીશમે ગુણ કર્યા

બોલ વીરામો

દોષપણ વાતમા કદાચક કરવો નહિ

‘અસાધ્યદાચને ત્યજવો કરી ચૂક્યો

પણ બાને પોતાની વાત [તદન બોલી હોવા છતાં] સાચી કરાવવાનો મનુષ્યનો સ્વભાવ હોય છે. પોં ચની મૂડી અચર લોક વસિકની પેઠે પોતાની લીધેલી વાત મરતના ■ । સુરી પકડી રાખે છે પ્રમાણિક તરફ, યિતેશ્વર અને નિરવાઈ પુણ્ય સમજાવે છતાં અને પોતે પોતાની વાત બોલી હોવાનું જાણતા છતાં પણ લીધેલી વાત છે- નહિ તે અસાધ્યદાચી કે દુરાચારી કહેવાય.

માડ તે સાડ” એ દુરાચાર છે અને “સાડ તે માડ” એ સત્યાચાર કહેવાય. વિવેકદ્રષ્ટિ વિનાનો અગ્રાહ તે દુરાચાર છે અને નિરવાઈ વૃત્તિથી સર્વસ્વ ભેદે, જનસમાજના હિતકર કાર્યમાં અગ્રાહ તે સત્યાચાર છે.

કે ગ્રામી માણસ કોઈ સાથે સપ રાખી શકે નહિ ગુણગ્રામીપણ તેનાથી દૂર રહે. તેનો કોઈ વિશ્વાસ ન કરે બીજાની તે નિંદા કરે અને બીજા એની નિંદા કરે. પોતાની નિંદા સાચી કહી કહેવું કે કાસ કરે. વેર રેર વાત કુસપ વધે અને કુસપ વધતાં લગ્ન અને સુખ રીસાઈ જાય. પર પડાને અનેક દુઃખો અને અવગુણો વધવાથી આર્ત અને રો, બાનપૂર્વક મરીને દુર્ગતિમા જાય. આજ સમજ સુખ અને ધર્મના ઈશ્વર માત્રે કદાચક છે. સરજતાપૂર્વક સત્યાચારી-ગુણગ્રામી બનવું એ નીતિ. માર્ગ જ્ઞાતીને ૨૦મે જુલ જાય.

બોલ એક-વીશમે

ગુણી જનોનો પક્ષપાત કરવો

પક્ષપાત સૌજન્ય વણી કરવો અને

પક્ષપાત એટલે કોઈ પણ વસ્તુ વ્યક્તિ કે સમુદાય તરફ દિલગુ બે આપ
માથે ત જીવ માન્ય એ પ્રકારના સ્વભાવવાળા હોય છે. સત-સજ્જન સદ
ગુણી અને શક-દુશ્ન ન દુર્ગુણી એક સદગુણગ્રામી અને બીજા દુર્ગુણગ્રામી
વાળા છે. સુખના ઈચ્છકે આત્માને હિતકારી, આત્માની ઉન્નતિ કરનાર એવા
દયા, સત્ય, વિનય, વિચક સતોષ, સામનથીવત્તા, સરજતા અને પગેપગર
વિગેરે સજ્જનતામય સદગુણો અને તેવા ગુણોયુક્ત સજ્જન સદગુણી
પુરુષના પક્ષમાં રહેવું જોઈએ. પરંતુ દુર્ગુણી કે દુર્જન માત્ર તરફ અતરથી
બે ચાલુ નહિ. તેમજ તેની નિંદા કે તેનો તિરસ્કાર પણ ન કરવો પણ તરસ્વ
રહેવું

જમ તેવા સત્તાવાર, બળવાન છતાં અનીતિના માને જન્યાર પુરુષની
સાથમાં આઈ તેનો પણ ન કરવો. ગુણવાનના પાસમાં પોતાનું સર્વસ્વ અર્પણ
કરી તન, મન, ને ધનથી તેની પૂરતી સેવા સ્વિકારવી તેનો પણ પ્રાપ્તિ પણ
ન હોય. સવસના પાસને છોડનાર અને રામચંદ્રજીનો પણ સ્વિકારનાર
મિત્રીપાત્રની પેઠે યાસ્વી ન્યાયી અને મુખી થવા સદગુણ કે સદગુણીના
પાસમાં રહેવું

સદગુણી પુરુષ પાસેની ટાકી સમાન છે સદગુણ એ પાત્રી રૂપે
છે ગુણ ગ્રાહક કરવા રૂપ નજ છે નજ દ્વારા ટાકીમાંથી પાત્રી ખેંચી માપસે
પોતાનું કાર્પ [પીવાનું] નાવા ધિવા વિનેરું] સમજ કરે છે તેમ સદગુણી
પુરુષમાંથી ગુણ પ્રાપ્તિ મળી સદગુણો લેવાથી અને તેની પ્રસંસા કરવાથી પોતે
તેમજ બીજા સદગુણી મને છે. જમે તેટલા ગુણ લેવા છતાં [ટાકીમાંથી પાત્રી
ખેંચતાં પાત્રી ધાતું જાય છે અને ટાકી ખાલી પાસ થઈ જાય છે પરંતુ] સદગુણી
પુરુષમાંથી ગુણો ઘટતા નથી પણ વધે છે એક દિવામાંથી અનેક પ્રગટાવીએ
છતાં મૂળ દીવાનું તેજ જલ પાસ ઘટતું નથી તેમ સદગુણી પુરુષમાંથી જમે
તેટલા ગુણો લઈએ છતાં તેના ગુણોમાં જલ પાસ ઘટાડે થતો નથી. માટે
સૌજન્ય, સજ્જનતા કે સદગુણી અને સદગુણી પુરુષના પાસમાં રહેવું એ
માપસા િને ૨૧ મે ગુણ જાયએ

બોલ બાવીશમે

દેશ તથા કાળ વિરૂધ્ધ આચારનો
ત્યાગ કરવો

‘નિષિદ્ધ દેશે નવિ કરવો વિહાર ને’

નિર્ધેન કરાવે અથવા અગ્રેય એવો દેશ મુલક પરમજી પ્રદેશ, સ્વર્ગ સ્થાન કે કાળ વિશે છે. જે દેશ નિર્ધેન, કપલે, ચોર, બાંધણી લપટ, કોપી અને જુલાયી વિશે અમીં અનાર્થ લોકોથી વહેંચેલો હોય, જ્યાં સામ કારોએ જવાની મનાઈ કરત હોય અને જ્યાં જતા પુતિઓ અને દેડ ભ્રષ્ટ વચનો વખત આવે તેવા દેશ પ્રજા કે પ્રદેશ-સ્વર્ગમા પોતાની માતી અને શાંતિના ઈચ્છક માણસે જવું ન જોઈએ

કારણ કે સોખન તેથી અથર એકોતન અનુસાર તીવ્રત મુદ્ધિયાત્રી,
નનુર અને તત્તના જ્ય એવા મહાપુરુષોને પણ અનાર્થ લોકોના

સાવાસથી માઠી અસર થવા પામે ॥ ‘કાળીયા સાથે ધિત્રીયા વસે તેા વાન નાવે પપ્પ સાન આવે’ [શરીરનો વર્ણ ભડે ધિત્રીયાથી કાળો ન થાય પપ્પ સાન બુદ્ધિમા જરૂર ફેરફાર પડે જય] અચુલ્લ પુત્રજોના પપ્પ પરિચયથી ઠારપ કટિવાસની જે સહનચીલતા-સમતા મજનનું સમતોડપણ રવાને થઈ જય ॥ તેા પછી દુર્ગુણી માત્રસના પરિચયથી બુદ્ધિ મજડે એ નવાઈ જેવું નથી.

વેરવાનિવાસ, જુગારના અખાડ, દાડપીઠ અડળ મચ્છીમાર અને કસાઈખાનાનાં મુમમો વિજેરે અચુલ્લ રવાનોમાં જવાનું કે વસવાું શાસ્ત્રકારોએ નિષેધ્યું છે ઘાવ ભાવ આજા-વેન કરનારી વેરવાની સોખત કુનારમા મઠિયા દાડપાન, ઘોડે અસન્ય, પસીગમન, જુગાર વિજેરે અનેક દુર્ગુણો પેસે છે અને લોકોમાં િલ્લને પાડ અને અવિશ્વાસ રવાન બને ॥

જુગારીઓના અખાડે આવજવ કરવાથી જુગાર રમવાની ઈચ્છા થાય છે અને વધતી જય છે ઘાપો જુગારી મમણ રમે જુગાર રમતા પજથે કુટુમો પાયમાડ થઈ જયા છે અને થાય છે ખાસને બનાજ પાઉરવાને કપડ તથા રોવાને જગ્યા રહે નહિ. ભોખ માત્રવાને વખત આવે છે તેમજ આપખાત કરવા પપ્પ તેવાર થાય છે

દાડપીઠમાં આવતા જતા માત્રસને તેમાં આવનાર માકા આચારવાગ્ય માત્રસોની સોખતથી દાડ પીવાની ટેવ પડે છે અગ લોકોને ઘોમું મગ્ગ તેા જરૂર બને છે દેહબ્રષ્ટ બુદ્ધિબ્રષ્ટ, નીતિબ્રષ્ટ અને ધર્મબ્રષ્ટ થવાનો વખત આવે છે

નાં [ગપા] અગર ડસાંખાના તરફ વાર વાગ આવજવ કરનાર માત્રસનું દૃઢ્ય ધીમે ધીમે નિષ્કૂટ મનું જય છે દયા કે મેમજતા ચાલી જય છે

આવા દુર્જિના રવાનલોમાં રોવાથી કે વિશેષ પરિચય થવાથી માત્રસ નાલાયક-કુપાડ બની જય છે માટે જ શાસ્ત્રકા ભો તેવા રવાનોને તજવાું ફરમાયું છે

બોલ બાવીશમે

દેશ તથા કાળ વિરૂધ્ધ આચારનો
ત્યાગ કરવો

નિષિધ્ધ દેશ નવિ કરવો વિહાર બે *

નિષેધ કરાવેલ અગર અયોગ્ય એવો દેશ-મુલક પરમણુ પ્રદેશ, સ્વચ્છ
સ્થાન કે કાળ વિષે જે દેશ નિર્દોષ કપલે, ચોર બાંધવારી વાપર,
કોપી અને જુગારી વિષે અગામી અનાર્પ લોકોની વસેલો લોપ, જ્યાં યાત્ર
કારાએ જવાની મનાઈ કરેલ લોપ અને જ્યાં જ્યાં વૃત્તિઓ અને દેહ ભ્રષ્ટ
વચનો વખત આવે તેવા દેશ પ્રજાના કે પ્રદેશ સ્વચ્છતા પોતાની ચકતી અને
ચાલિના ઈચ્છક મામલે જગુ ન જોઈએ

કારણ કે સોમન તેથી આત્મ એ કહેવન અગ્રવાર તીવ્ર બુદ્ધિવાળી,
ચતુર અને તરવના જ્ઞાન એવા મહાપુરુષોને પણ અનાર્પ લોકોના

સહવાસથી બાકી અસર થવા પામે છે. 'કાળીયા સાથે ધિગીચો વસે તે વાન નાંવે પણ સાન આવે.' [શરીરનો વર્ણુ ભડે ધિગ્રામાંથી કામે ન થાય પણ સાન-બુદ્ધિમાં જરૂર ફેરફાર થકી જાય.] અચુલ્લ પ્રદગ્ગોના પક્ષ પરિચયથી દારમ કદિયાયની જે સહનશીલતા-સમતા મગજ જ સમતોલપણ રવાને થઈ જાય છે તે પછી દુર્નુસી માપસના પરિચયથી બુદ્ધિ મગડે એ નવાઈ જેવું નથી.

વેશાનિવસ, જુગારના અખાડ, દાડપીઠાં, ચાડા મચ્છીમાઝ અને કસાઈખાનાના મુમમો વિગેરે અચુલ્લ રવાનોમાં જવાનું કે વસવા જીવસકારોએ નિષેધું છે. ઠાવ ભાવ ચાળા-વેન કરના વેશાની સોમત કરનારમાં મલિય દાડપાન, ચોડી અસત્ય પરસીગમન, જાગાર વિગેરે અનેક દુર્ગુમિ પેસે છે અને લોકોમાં િદાને પાડ અને અવિશ્વાસનું સ્થાન બને છે.

જાડીઓના અખાડે આવજવ કરવાથી જુગાર રમવાની ઈચ્છા થાય છે અને વધતી જાય છે. ઠાવો જુગારી મમણ રમે' જુગાર રમતાં ઠાવો કુટુમ્બો પાપમાત્ર થઈ ગયાં છે અને થાય છે. આવવાને અનાજ પડેરવાને કપડા તથા રહેવાને જગ્યા રહે નહિ. બીજા માત્રવાનો વખત આવે છે તેમજ આપઘાત કરવા પણ તૈયાર થાય છે.

દાડપીઠામાં આવતા જતા માપસને તેમાં આવનાર માણા આચારવાળા માપસોની સોમતથી દાડ પીવાની દેવ પડે છે. અસર લોકોને વેતમનું મગસ તે જરૂર બને છે. દેહગ્રાટ, બુદ્ધિગ્રાટ, નીતિગ્રાટ અને ધર્મગ્રાટ ઘસાનો વખત આવે છે.

ચાળપાડે અસર સ્થાઇખાના તરફ વાર વાર આવજવ મગાઝ માપસ જ ૬૮૫ થીમે થીમે નિષ્ફૂર બન જાય છે. ઠાવ કે મમગતા ચાડી જાય છે.

આવા દુર્નુસના રવાનોમાં રહેવાથી કે વિસેષ પરિચય થવાથી માપસ નાલાયક કુપાડ બની જાય. માટે જ દાસકાડો તેવા રવાનોને તજવા જ રમાયું છે.

અષ્ટોગ કાંચે આર્જીત યજ્ઞિના સમયે વચર કરસે જ્યા ત્યા ભટકવું નહિ. ચત્રે ભટકવાથી લોકો તેને ચોર, લંપટ કે ઇસક તરીકે ગણે છે. અમધા ૧ આપ્ત આવો પડે છે. માટે અષ્ટોગ કાંચે-ચત્રે રખાવું નહિ, તેમજ રાત્રી સમયે ભોજન કરવું નહિ, સ્નાન કરવું નહિ, દાન દેવું નહિ, અભ્યાસ સ્થગે જવું નહિ, સંભા સમયે સૂવું નહિ અને દ્વિવસ્ત્ર મેથુન સેવવું નહિ. વિગેરે અષ્ટોગ કાંચે ન કરવાનાં કાર્યો નુકસાનકારક જાણી યાચકારોને તે કરવાની મનાઈ કરી છે.

તેમજ રાજ્યભે, સંગે કે નાતે મનાઈ કરવોય તેવા દેશમાં [સ્થળ કે મકાનમાં] જવાથી કે તેવું કાર્ય કરવાથી રાજ્ય સથ કે નાનતો તે [તેવા સ્થળે જનાર કે તેવું કાર્ય કરનાર] ગુન્ટેગા ગણાય છે અને યિમા પામે છે. રાજ્ય તેને દેશપાર કરે, જેડમાં નાખે, દડ લે કે ઘરમાર વૂટી લે. સડ કે નાતવાગા તેને સંધ કે નાતખાર કરે અગર અમૂક દડ લે.

આવું સમજી શાસ્ત્ર, રાજ્ય, સંધ અને નાતપ્રમુખે નિષેધ કરેલ દેશ પ્રેક્ષ-સ્થાન અગર તેવા કાર્યથી દૂર રહેનાર મામસ મામસાહવાગે ગણાય છે તેવો મામસ જગતમાં સુખી થાય અને પ્રથમપાત્ર બને એ નીતિમાત્ર નુસારીએ ૨૨ થો ગુણ કહ્યો.

બોલ ત્રેવીશમે

કાર્યના પ્રાગ્ ભમા પોતાના બળાબળનો
વિચાર કરવો

‘ કાર્યોર ભ સ્વશક્તિ અનુસારે કરે।

કોઇ પણ કાર્યની શરૂઆત કરવા પહેલાં પોતાની શક્તિ, સંધ્યોના સાધન અને સમયનો વિચાર કરવો જોઈએ.

પોતાની બળશક્તિ સાથે ભાષ ન બોલવી. નર્જન કરતા મેષની સામે ઘન્યાર સિંહની પેઠે પાશપાશ ઘસાવો સમય આવે છે. પોતાની શક્તિ વિશેરનો વિચાર કરા વગર વ્યાપાર, સુન્નત, ઉદ્યોગ, કળા, વિદ્યા વિશેરે જ્યારણિક કાર્યો કે વ્રત-નિવશ્મ, તપ-ન્યાસ વિશેરે ધર્મ સંબંધી કાર્યો કરનાર માણસનું કાલ સિદ્ધ થનું નથી. એ કરવાનો અને લોકોમાં હાસીપાત્ર ઘસાવો વખત આવે લોકો પ્રાચ. કુનૂલજિપ્રિય હોય છે

પાતાનો સ્વાર્થ સાધવા અને પરના ઘર ભાગવાની દ્વિવાદ્ય લોકો જે મામસ સાધાનમ નમળી શક્તિ કે રિશ્તિવાળો હોય તેની પાસેથી પણ ઘર માવીને, બોટો ટકો આવીને, વખામ કરીને કે દબામ કરીને જળ ઉપરાંત કામ કરાવે પરિણામે લોકોની આવી પ્રેરણાથી કામ કરનાર મામસ 'જળ પ્રમાણે મજ' ન કરતાં જળ ઉપરાંત કામ કર્યા પછી કે કામ કરતાં આપત્તિમાં આવી પડે, તન મન કે પનથી ખુવાર થાય અને લાજ જવાનો વખત આવે ત્યારે પ્રેરણા કરનાર ઉપે રરતે હોરનાર મામસોની મદદ માંજે બોટલે તે લોકો તળાવની પાળે જા, બેસી જાય, ડમકાર નાંકે જયે તે માવાનું કાંડી છૂટી જાય.

માટે તવા લોકોને ભયેસે ન રોવું થાંરેનજ મનોમજ, આત્મમજ, અને પનમજ વિજે પેતાની શક્તિ, સંયોગે, સાધન અને સમય વિચારીને જે મામસ મૂનાવતી તાપીની પેડે જાપમથી કામ કરે તેને પાછળથી પ કાતાપ કરવો ન પડે.

તેમજ પારમાર્થિક કાર્યા કરવાની પેતાની ચારીરિક ધ્યાનસિક આધ્યાત્મિક કે આર્થિક શક્તિ હોય તો તે જોપવવી નહિ સાધન અને સંયોગો વિજેર અનુકૂળ હોવા છતાં પણ જદા, પલપમતી મામસની સલાહ લગને પરોપકારનાં કાર્યો કરવામાં પાછી પાની ન કરે તે મામસ મામસાર્થિવાળો ગણાય એ માર્ગી પ્રચારીનો રૂઝ મો બોલ કલો.

૧ ચ પ્રદ્યોતન વજન ગૌશબી ન દીને દરી લધી શતાનીકે વજન મૂ જુ પાઠલા વખતે હોવા । પ્રદ્યોતન રજમાસપ । લા મૂગાવતી ૫૫ બે જાપા થી પેતા રી શક્તિ નિવારી ગમ લીધું કે જેથી પેતા જુ શિવળ બસવ્યુ પુને વજન મળ્યુ અને વજન ૧૩૬૬૦૮૦ મલાવીર પ્રભુને ઉપદેશ લાભળી મૂગાવતી વખતે પેતાની દરની ઠેને ગળીને નાલ્યા ગયો.

બોન ચોવીસમે

મત અને જ્ઞાનથી મોટા પુરૂષોની
સેવા કરવી

‘અશ્યુત્યાન કરવું જ્ઞાનીનું ઉદાર બે’

અત્યુ જ્ઞાન કરવું એટલે ઘડીને ઉભા થવું જ્ઞાની પુરૂષ પધારતા જોઈને ઉઠી ઉભા થવું પધારે પધારે જ્ઞાને આહારસ મર આપવો. બેસવા માટે આસન, ખાવા પીવા માં વ વસ્ત્ર આપી અને શેમશુભળ કે સુખચાતિ પૂછવા પૂર્વક સ માન આપવું પોતાના સ્થાનથી ચારિત્રથી કે નીતિથી પતિત થયેલાને દેમે આપી-સમજાવી દેમણે લાવવા કે સકળ સમરે જે રીતે બને તે રીતે પરાપાતકીલ સહાયતા કરવી વિને જે આહરસત્કાર કરવો.

છન્દ્રિયો અને મનો જીતનાર વૃદ્ધ કે મુવાન વ્રતધારી ત્યાગી શાન્તિ-સાધુ-રાત પુરૂષો કે જેઓ ગૃહસ્થોના જાગ્રતથી પોતાનું સવર્મી જીવન ચાલિયો પસાર કરી શકે છે, આ ન જળ, વસ, સ્થાન અને ઔપધ વિનેરે માટે

જેમને ગૃહસ્થોને આશ્રય લેવો પડે છે જાયીને જીવજાતો જેમનો આશ્રય છે, જેઓ આત્મસાધન પોતે કરે અને અન્ય જીવોને અભ્યાસધાનના માગ બતાવે છે એવા ઉપકારી સતોને ઉપચોગમા આવતી જરૂર જોઈતી વસ્તુ પૂરી પાડવી એ ગૃહસ્થોની ફરજ છે તેમને દરેક જાતની મદદ કરવાથી તેઓ સંવત્સરમાં સિદ્ધ થઈ વિશેષ પરોપકાર કરી શકે છે વિવેકી માત્રોએ અર્થે ભાવે જ્ઞાની વ્રતધારી સાપુસંતો દરેક રીતે, વિનયપૂર્વક અંતરના ઉત્થાસથી આ વ્રત કરે, મહુમાન અને સેવાબક્ષિત કરી લાભ લે છે

અશુભ કર્મના ઉત્તરે એવા જ્ઞાની પુરોષ પણ પતન પામે છે પોતાના માર્ગથી ભ્રષ્ટ થઈ જાય છે તેના સમયે વિવેકી અને ઉદાર હિંદુના તેમજ કર્મના સ્વરૂપને જાણનાર ગૃહસ્થો તેમને તિરસ્કાર કે નિંદા નથી કરતા, પણ મુશ્કેલીનું ન હિતેશ્વર થઈ તેમને નમ્રતા અને સંબંધપૂર્વક સમજાવીને ઠેકાણે લાવે ॥ અશુભ કર્મની પ્રમત્તાથી કંદાચ નજ સમજે તે 'પ્રભુ એમને સંભુલિ આપે એવી સ ભાવના ભાવવી એ વિવેકી સંતો ગૃહસ્થોની ફરજ છે

તેમજ વ્યાધિ-ચર્ચા-ઉપાધિ વિગેરે કલના સમયે તેમને ઔષધ-ઉપચાર્યા તાડાવતા દ્વારા મનની સલાબક્ષિત કરવામાં સંતો ગૃહસ્થો ચૂકતા નથી

જેમ સંતો માટે તેમજ જ્ઞાની સંતો ગૃહસ્થો માટે પણ—તેમને મોગ્ય તેમની સેવાબક્ષિત અર્થે મજબૂરી-આદરસન્માર કરવો

તેના પેગ ભાગમાં માત્ર અભ્યુત્થાન-અર્થે અમદાવાદ વડાવીને ઘેર આવે કે ક્યાંય પણ સમાચરમાં આવે તેને દરક રીતે મનશે આદરવના કરવાની ગૃહસ્થોની ફરજ છે દેશ, જ્ઞાતિ કે ધર્મના ભેદ રાખ્યા વગર, મહાત્માનો આજ્ઞા રાખ્યા સિવાય, પોતાની સાર્થત અનુસાર, માત્ર અંતિવિશ્રાંતિ વચનથી આસન આપવાથી, અન્ન પાણી-વસ્ત્ર-ઔષધ વિગેરેથી અને છેવટ નમ્રતા બતાવવાથી પણ સન્માર કરવા ચૂકવું ન જોઈએ એ માર્ગનુસારી માત્રસાધનો ૨૪ મેં મોટા જાણે

બોલ પચ્ચીશમે

પોપણ કરવાયોમ્ય જનોનુ પોપણ કરવુ

‘ પરિજનનુ પોપણ કરવુ પ્રેમે કરી

પોતાને આશરે રોવા માતા, પિતા, સી, પુત્ર વિગેરે કુટુંબી અને ઉપરાત
ખાસ કરીને નોકર-ચાકર તથા વધુ પક્ષી વિગેરેની ખાત, પા ૧, સ્થાન, વસ્ત્ર
અને ઔષધપ્રમુખ વસ્તુ વડે પૂર્ણ પ્રેમ અને દયા પૂર્વક સારસભાજ કરવી એ
ઉપરી કાર્પણાકની દરજ્જા છે. જેમ આપણામાં જીવ છે તેમ દરેક મનુષ્ય,
પશુ પક્ષી વિગેરેમાં પણ તેવોજ જીવ છે. આપણે ભૂખ, તૃષ્ણા લાગે તો
ખાઈએ પીએ છીએ. ટાક, તડક કે ચેગાદિ ઉપદ્રવથી ઘડેલુ રાક્ષસ કરીએ
છીએ. આપણને સુખ ગમે છે. દુઃખ નથી ગમતું તેવીજ રીતે સર્વ જીવો
માટે પણ એમજ સમજવુ અર્થાત્ પ્રથમ આંમિનોની ડાઙતો પૂર્ણ કરી
પછી પોતાના ઘરની સાર-સંભાળ લેવી. આશિષોને રખત્યા દુઃખી
સ્થિતિમાં મૂકી દીધા લેનારને તેના નિઃશ્વાસ પડે છે.

જે પરિજન પોપણ કરવા લાયક આંમિત જન અખત-અખાની હોય
તેને ભણાવી સાડુ શિક્ષણ આપીને કેળવવો, પોતાનું ગુજરાન પોતે સુખેથી
ચલાવી શકે તેવા ઉદ્યોગમાં ચણવી દેવો. બચતોમાં ફક્તચાને ગમે તે રીતે
સમજાવી ઠેકાણે લાવવો. કોઈ પણ નિર્ણયાર હોય તેને આશરો આપવો.
દુઃખીને ટિલાસો આપવો. આમ લેવું જો રીતે પોપણ કરવું ઘટે તેને તે રીતે
પોપીને તેની ઉન્નતિ કરવી એ ઉપરી પોપકની દરજ્જા છે. પોપ્ય પરિજન વર્ગને
પોપતાં તે આજમુ-હરમખાઉ બની અવળે રસ્તે ચડી ન જાય તેની પૂરતી
તપાસ કાઠજી રાખવી. આ રીતે પરિજનનું પોપણ પોતાની દરજ્જા સમજીને
કરવુ. પરંતુ હું જ માંધાને નબ્બાવી શકુ છું એવી માર્ગદર્શન મરવી

બોવ છન્નીશમે

દીર્ઘદંશી થવું

વિશાળ દરજ્જાએ પૂર્વાપર વિચાર ને ,

પશુ કરતા મનુષ્ય ઉપર છે પશુમાં વિચારચક્રિત ઓછી હોય છે જ્યારે મનુષ્યને બુદ્ધિ વિશેષ મળી છે બુદ્ધિથી સાચાસારનો વિચાર કરી શકે છે વિચાર વગરનો માત્રસ માત્ર બુદ્ધિવાળો હોઈ પશુનું ન જાણાય છે લાંબી નજર પડેલા આગળપાછળનો વિચાર કરી સાચાસાર સમજી કર્તવ્ય [જે કાળે જે કાર્ય કરવાયોગ્ય હોય તે] કરી અકર્તવ્ય [પરિણામે હાની કરનાર કાર્યને] હાની નીતિ અને ધાનિ ધક્કા ન લાગે તેવી રીતે દ્રવ્ય, સત્ત્વ કાળ ને જાણનો વિચાર કરી વર્તનાર માત્રસ વિવેકી જાણાય છે

તેનામા માત્રસાઈ હોય છે તેથી તેનામાં સદગુણોની ગુણિત થાય છે તેની વચ્ચે કીર્તિ ફેલાય છે તે પવમા પૂદ્ગલ છે ને લોભમા પૂજ્ય છે તેમજ પાતાનો અને પરનો ઉદાર કરી શકે છે તેથી માત્રસ દીર્ઘદંશીવાળો જાણાય છે એનાથી ઉલટી રીતે વાનાર દુક બુદ્ધિ વાળો અને અપવશીઓ જાણાય છે

શરીર બળ મનોબળ આ મનજી, સમય અને સંયોગો વિગેરનો આગળ પાછળનો વિચાર કયા વગર ઉતાવળે મર્ચ કરનાર પાછો પ. છે આજ લાગ્યા પછી કુલો આ । પે શું વળે ? જાણી સ્ત્રીસરે ગળો થાય એ નવાયે આમ કર્મું હોત તો દીક લાત એમ વિચારવાથી કે પછી કળાવતીના કર દેલાવનાર સમજાવતી જેઠે પાછળથી પ.ગાતાપ કરવાથી શું વળે ? માટે પ્રથમથી દીર્ઘદંશી તબીબી પાસે પડેલા પાળ બાંધનાર પરિણામ વિચારી કારી કરનાર માત્રસ વચ્ચે કીર્તિ મુખ્ય અને સર્વતિત્તિ મેળવી શકે અને તે માત્રસાઈવાળો જાણાય છે

બોધ સત્યાવીશમો

કૃત્યાકૃત્યના તફાવતના વિશેષ પ્રકારે
જ્ઞાતા થવું

‘સ્વ પર કૃત્યાકૃત્યનો અતર બાણવો’

સ્વ એટલે પોતાનું-આત્મા સમર્પી અને પર એટલે પારકું પુ જગ સર્મર્પી. કૃત્ય એટલે કૃગ્વા થોગ્વ અને અકૃત્ય એટલે ન કરવા થોગ્વ. અર્થાત આત્માનું કર્તવ્ય અને અકર્તવ્ય શું છે? તથા પુનઃજનન કાર અને અકાર શું છે? તેના વિચાર કરી અતર-બે-બાણવો જોઈએ

જ્ઞાન આત્મિક જ્ઞાન-આત્માની ઓગળાવ કૃગ્વા રૂપ દર્શન-આત્માની કે પગમાત્માની પ્રતીતિ શુદ્ધ મૂલ્ય વિશ્વાસ થવા રૂપ અને ચારિત્ર-આત્મામાં સહેલા અભિસાર, સત્ય પવિત્રતા, સાચા નિર્મલતા, વિશ્વપ્રેમ કે સમભાવ આદિ સંગુણોમાં અર્બંડ ઉપયોગ રૂપ, એ ત્રણ જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્રરૂપ ખડાન ગુણોને વિકસાવવા તે સ્વકર્તવ્ય છે

તથા રાજાદિ પંચ વિષયો, ક્રોધાદિ કષાયો, હિંસા, અસત્ય, ચોરી, નૃપ્યા, વેર વિરોધ વિગેરે દુર્ગુણ વધારવા તે આત્માનું અકર્તવ્ય છે-અકાર્ય છે

ઉપરોક્ત વિષય કષાયાદિ દુર્ગુણો સેવનારને દુર્ગતિમા ધકેલવો એ આત્માથી પર એવા પુ જનનું કૃત્ય કર્તવ્ય છે તથા ઉપર કહેલા વિષયાદિક દુર્ગુણો સેવનારને યોગ્ય માર્ગ રૂપ જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર્યાદિ ગુણો પ્રકટાવવામાં સાધારણ થવું એ પુ જનનું કૃત્ય કર્તવ્ય નથી-અકૃત્ય-અકર્તવ્ય છે

એ રીતે આત્માના કર્તવ્ય અને અકર્તવ્ય વચ્ચે, પુન્નજનના કર્તવ્ય ને અકર્તવ્ય વચ્ચે આત્માના કર્તવ્ય અને પુનજનના કર્તવ્ય વચ્ચે, આત્મા સમર્પી અકર્તવ્ય અને પુન્નજ સમર્પી અકર્તવ્ય વચ્ચે આત્મા સમર્પી કર્તવ્ય અને પુ જન સમર્પી અકર્તવ્ય વચ્ચે તથા આત્મા સમર્પી અકર્તવ્ય અને પુન્નજ સમર્પી કર્તવ્ય વચ્ચે શો અતર-ભેડ છે? તે જાણીને આત્માને હિતકર હોય તેના સ્વીકાર અને અહિતકરને ત્યાજ કરનાર વિશેષજ્ઞ કહેવાય છે

જાણવા વિશેષજ્ઞ=જ્ઞાતા નરજ્ઞાનો અતર તક્ષણત જાણનાર. સાક્ષ કે નદાક્ષ સહજ કે નિજી વ, હિતકારી કે અહિતકારી, યોગ્ય કે અયોગ્ય, સંતુલ્ય કે દુર્ગુણ કર્તવ્ય કે અકર્તવ્ય ઈત્યાદિક અનેક ભાગતો આ દુનિયામાં રહેલી છે તેના પરસ્પર ગુણ કે અવગુણને જોઈને કે અધિક પ્રમાણમાં સૂચિબદ્ધતાની પેઠે જાણનાર વિશેષજ્ઞ કહેવાય છે

સ્વાભાવિક રીતે મનુષ્યને સાક્ષ જાણે છે એટલે સાચા તરફ જોઈને વચ્ચે જાય છે અને આજમનું-નદાક્ષ હોય તેના તરફ જોઈને વચ્ચે થવું નથી તેના દુર્ગુણો નાશ પામે ॥ અને ગુણોની વૃદ્ધિ થાય ॥

જોઈને કે અધિક ગુણ કે દોષવાળી શાસ્ત્રી કે નદાસ્ત્રી એક એક સજાતીય વસ્તુ વચ્ચે રહેલા તક્ષણતની સેધ કરવાની દેવ મનુષ્યે યાજવી જોઈએ દાખલા તરીકે-ગાય ॥ દૂધ બે સર્નું દૂધ, મકરીનું દૂધ, જધીનું દૂધ, ઉટીનું દૂધ, ચોરનું દૂધ, આડાનું દૂધ, વડનું દૂધ અને મનુષ્ય સીનું દૂધ આ મધ્ય જેમ સ્વેતવર્ણ એકજ દૂધના નામે જોઈએ-જાણ છતાં બધાના ગુણ, દોષ, સ્વાદ વિગેરેમાં ધરો

તદ્વત છે, તેમ મનુષ્ય મનુષ્ય વચ્ચે આવડવિચાર અને સ્વભાવ વિજેરેના તલાવતનો વિચાર-સોધ કરનાર વિશેષજ્ઞ ગણાય છે

રાજ્ય રાજ્યમાં, પ્રધાન પ્રધાનમાં થોડા થોડા, નોકર નોકરમાં, પિતા પિતામાં પુત્ર પુત્રમાં, માતા માતામાં, ભાઈ ભાઈમાં, ભાતેન ભાતેનમાં સ્ત્રી સ્ત્રીમાં આ બધાં મનુષ્ય જાતિ (રાજા-સીંધ) હોવા છતાં તેમનામાં ગુણ દોષ સગળા હોતા નથી તેમજ સિંધ, વાણી, લોહ, બળ, ગ્રામ, ભેડ વિજેરે તમામ પશુ પશુ વચ્ચે અને સજાતીય પશુ વચ્ચે ગુણદોષ અને સ્વભાવ વચ્ચે પ્રધાન અંતર હોય છે એજ પ્રમાણે ભીંષ જનુઓ પુષ્પી પાખી, આગિન વાધુ વનસ્પતિ ઈત્યાદિમાં પણ પરસ્પર ગુણદોષ સમંધી મોટું અતર મોટું છે

વિશેષજ્ઞ મનુષ્યજાતિ સર્વમાં ગુણદોષની પરીક્ષા કરે શકે છે-પરસ્પરના તલાવતને ભારીક દીર્ઘ દષ્ટિથી સોધી કાઢે છે તે તલાવત સમજવા પડીજ ગુણોની વૃદ્ધિ અને દોષોનો ન્યાય કરવામાં હમર્ષ થવાય છે

ઉત્તમ, સંતોષી કે કિમતી જડ કે ચૈતન્ય પદાર્થો પરીક્ષકોના હાથે ચાલ્યા તેનું માહત્વ કે કિમત અંકાય છે ચોગ્યતા પામે છે અને અસાનીના હાથે જો તો તેની કિમત ત્રણ કોડી જીરે થવા નથી પામતી-અચોગ્યતા પામે છે વસ્તુમાત્રમાં ગુણ હોય છે પરંતુ તે વિશેષજ્ઞ ગુણ દોષ સોધક મનુષ્ય સિવાય કોઈ બેઈ-સોધી શકતો નથી હવિલોદક ખાલેના દુર્ગંધી પાખીને મુગંધી, સગત બનાવી નિતશનુ રાજ્યને પ્રતિભાષે પમાલના મુખ્ય પ્રધાન જેવા સોધક મનુષ્ય જ વિશેષજ્ઞ કહેવાય.

ગુરુ ગુરુમાં, દેવ દેવમાં અને ધર્મ ધર્મમાં પણ કેટલો માહાત્મ અંતર હોય છે? તેની વિશેષતાને જાણનાર, મુદેવ, મુગુરુ અને સહર્મને સ્વીકારનાર તથા કુગુરુ કુદેવ અને કુધર્મને છોડનાર વિશેષજ્ઞ કહેવાય છે એ માર્ગનુચારીને ખામચાડો ૨૭ થો ગુણ જુઓ.

બોલ અઠયાવીશમે

કરેલા ગુણને (ઉપકારને) બાણવો

ફતલ થવું

ભૂલવો નહિ અન્ય જનનો કૃપ ઉપકાર બે ' .

જ્યા કટોકટીના પ્રસંગે આપણને કોઈએ સહાયતા કરી હોય તો ખુબ સમયે તન, મન ને ધનથી હિમત આપી હોય દરિદ્રતાના સમયે ધનની યેગાદિક કારણે ઔપચ-ઉપચારની ભૂખ વખતે ભોજનની નુશ વખતે જગની, ટાક વખતે જગવા અને કપડાંની અજાન ટાવવા જાનની, જાનનાં સંધનોની ઉન્માગે જતા ઉપલેહ વિત વિખાલવની કોઈ સિમરી પચુ કે નિંચ મનુખ વડી આગેલા પ્રાપ્ત કટ સમયે અજાન—જની, માર્ગ ભૂટેલાને માર્ગ દેખાડવાની મદદન અપવાસ સમયે શામા માફીની, બજાઝાર સમયે ધિવજ રજાની અને દર્ગીતે જતાં સદ્ગતિ પમાડવાની, ઈત્યાદિક કંઈ પણ મદદ કોઈએ કરી હોય તો તેનો ઉપકાર જીવનપર્યંત ન ભૂલવો એ ફતલપણ ગણાય છે

થોડે પાસ ઉપકાર કરનારને ઉપકારી ગણવે જોઈએ અને તેનું મહુમાન કરવું જોઈએ, એ ઉન્નતિનો ઉત્તમ ઉપાય ■

ઉપા મતાવેલ પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ પ્રસંગથી ઉપકારી પોતે ઘેરાયેલા જણાવ કે તરત તે પ્રસંગમાંથી પ્રતિકુળ સંચયમાંથી ઉપકારીને તન મન ને પનના ભોને મુક્ત કરી પોતા ઉપા રહેકો ઉપકારનો ભોને ઉતારવો. એવો કોઈપણ ઉપકાર વાગ્યોનો પ્રસંગ ન આવે તો છેવટ એવો અવસર ક્યારે આવે કે ઉપકારી આત્માએ કરેલા ઉપકાર 'જુલુ વાગુ' એવી ભાવના તો જરૂર આવશે જ જોઈએ

કરેલા ઉપકારને જામવા રુપ કે ન જામવા રુપ ચીર્ભગી દામ્ય । મૂજના ચોથે દામે મતાથી છે જેમ કે

- ૧ ગુણ ઉપર ગુણ કરનાર
- ૨ ગુણ ઉપર અવગુણ કરનાર,
- ૩ અવગુણ ઉપર ગુણ કરનાર અને
- ૪ અવગુણ ઉપર અવગુણ કરનાર

એમ ચાર પ્રકારના માપસો કુનિચામાં હોય છે

તેમાં કરેલા મહાન ઉપકારનો મ એક ઉપકારરુપે વાગનાર ઉત્તમ, ઉપકારી ઉપર અપકાર કરનાર અધમમાં અધમ, અવગુણ કરનાર ઉપર ગુણ કરનાર ઉત્તમમાં ઉત્તમ અને અવગુણ કરનાર ઉપર મ એક વાગવા સામે અવગુણ કરનાર અધમ કોટિનો જણાય છે અધમાધમ માપસો વિશેષ પ્રમાણમાં હોય છે અધમ માપસો પણ ઘણા હોય છે ઉત્તમ માપસો ઘણા હોય છે અને ઉત્તમોત્તમ તો મે ચાર ભાગેજ મળી શકે

કરેલા ગુણને ભૂલી જનાર કે ગુણ ઉપર અવગુણ કરનાર માપસ કુતરા કરતાં પણ તલકો-ઉતરતો છે કાકો રોવો આપના ધણીની દિલોખનથી અનેક રીતે સેવા મજબનાર કુતરો તેના માણસથી તથા દરજ્જા રોધ છે

સિદ્ધિ જેવા દૂર પ્રાપ્તિએ પણ ઉપકારીને ઉપકાર સંભારી મદલો વાળવા-
ગુણ કરવા ચૂંટ્યા નથી. પુણ્યને ચર્વતા અને સમુદ્રોના મોજ કરતાં પણ
કરેલા ઉપકારને ભૂલો જનાર તથા ઉપકાર ઉપર અપકાર કરનાર મનુષ્યોને
મનુષ્ય ભાર જણાય છે; પરંતુ ઉપકારીને મદલો ઉપકાર કે સેવા કરીને વાળનાર
અગર અપકાર ઉપર ઉપકાર કરનાર પુરુષોને જરૂર બિલકુલ જાણ્યો નથી.

અર! અવ્યક્ત ચૈતન્યવાળાં યાત્રી પાસે ચાલે છે કનાર-અવગુણ કરનાર
દુઃખ આપનાર શાપસને ફળ આપવા સ્વ ગુણ કરે છે જ્યારે મનુષ્ય જેવો ઉચ્ચ
અવતાર પામીને અવગુણ કરનાર ઉપર અગર કંઈ પણ અવગુણ ન કરનાર
દુઃખી નિરાધાર ઉપર ગુણ કરેલાં તેા દૂર રહ્યો પણ ધર્મનિક-આત્મ કલ્યાણનો
માર્ગ મતાવી ગુણ કરનાર ગુરુ આર્તિકના ઉપકારનો બદલો તેમની અણપ
ઉદાવી કે સેવાબક્ષિત કરીને ન વાળી શકે તેા એના જેવો બીજો અપમ કોણ?

અગર બાળપણથી પાણી પાનાર કે ઉંઠેનાર મનુષ્યને બાક પાસ [નારી
રેળ વિગેર] ટાક તાકા, દેદન, ભેદન ભાર વિગેર સ્વદન કરી ઉપકાર કરનારને
અમૃત સમાન પાસી અને ફળ વિગેરે આવી શાંતિ ઉપજવે છે-ગુણ કરે છે-
કરેલા ઉપકારનો મદલો વાળે છે એક અધ્યાધમ માસરસ સેવા ઉપકાર કરનારને
એકાદ વખતે દૃઢ અપરાધ થઈ જાય તેા પાસ બંધા ગુણ ભૂલો જઈને અપ-
રાધની શિખા ફરે છે જ્યારે ઉત્તમોત્તમ પુરુષ સેવકો અપરાધ કરનારને એકાદ
વખતના ઉપકારથી બંધા અપરાધની માફી અપે છે.

ઉપકાર કરનાર કે બીજાએ કરેલા ઉપકાર ન જુઠનારનો નાભ્યુલ્લ-
સાય છે અને અપકાર કરનારને કે કોઈએ કરેલા ઉપકારને ઓળખનારને તેનું
માફુ ફળ પાસ અવરણ મળે છે વ્યવહારમાં પણ ઉપકારીને ઉપકાર ન જ
ભૂલવો જોઈએ, તેા પાછો ધર્મ પમાડનાર ધર્મગુરુ પ્રમુખનો ઉપકાર તેા નજ
ભૂલી શકાય. એ નીતિમાર્ગનુચારી-માસરસાઈનો ૨૮ મો ગુણ મતાવ્યો.

બોલ ઓગણત્રીશમે

લોકોની પ્રીતિ મેળવવી

જન વલ્લભ થાવાના સદ્ગુણ આદરે!

ભાગસાઈવાળો ભાગસ સૌને વચળ-વધાએ પ્રિય બને છે. બધા લોકો તેને અગ્રણ્ય છે. લોક-પ્રિય થનારમાં કેમ સદ્ગુણો હોવા જોઈએ? સરળ સ્વભાવો હોય [આ એક ગુણ અનેક ગુણોને ઉત્પન્ન કરનાર છે] સત્ય બોલનાર હોય. દયાળુ હોય. કોઈ જીવને કુ બ થાય તેવું વચન ન બોલે અને તેવું વર્તન ન રાખે.

ભાગસાઈવાળો ભાગસ થર સી કે થર પુજ્ય તરફ અચ્છમ નજર ન કરે. દાનત શુદ્ધ હોય-હરામની વૃત્તિ ન રાખે. દાનેશ્વરી-ઉદાર હિલનો હોય. પર-જનનું પરોપકારી હોય. વિનયવાન હોય. સહનશીલ હોય. મોઢામાંથી અપચત-ગાળ ગંધ ન નીકળે, થરનું ધિતકર અને પ્રિયરચન રૂપ અમૃત કરે. કોઈને દોષ નહિ અને સતિય, સમભાવ તથા પ્રેમપૂર્વક સહસમાજન કરે.

મિનસ્વાદે, નમ્રભાવે પરોપકાર કરનાર જ્યે કે જયકીર્તિ અને લોક-પ્રિય થવાનો ઈચ્છા ન રાખે છતાં દુલની શુભાની પેઠે તેની સુવાસ થઈ કીર્તિ થવાની મેરે દેવાય છે અને સર્વ સ્થળે પ્રિય થવા પામે છે.

પૂર્વકાળમાં ભાષાશાસ્ત્ર, જગદુશાસ, શિવાજી મહારાજા પ્રતાપ લોકમાન્ય તિલક દાદા નવચેતનજી, ગાંધીજી વિગેરે કમયોગી પુરુષો જનસમાજ] સિત કરી લોકપ્રિય થયા અને વર્તમાનકાળે પાંત જગ્યાહિરલાલ નહેરૂ અને વલ્લભભાઈ પટેલ વિગેરે લોકપ્રિય માટે તનતોડ મહેનત કરી લોકપ્રેમ મેળવી રહ્યા છે

એથી ઉઘટા દુર્ગમી વકરવખાવ અસન્ય વચન, નિર્દયતા, કઠોરતા આગુલ દાનત વાપરવા લાગે કે જુસાઈ અવિનય, કોષ અડકાર, કપટ ઈર્ષ્યા અને નિંદા વિગેરે ધરત્યાર લોકોમાં અપ્રિય થાય છે. પોતે દુનિયામાં નિંદાપાત્ર બને છે તેમજ પોતાના જાતિ, કુળ, કુટુંબ, ગુરૂ અને ધર્મ વિગેરેને ઠીંદાવે છે

વિનય-નમ્રતા ગુણથી માણસ સ-ને પ્રિય થાય છે. ગુણાલંક ગુણી પુરુષોને વિનય કરવો. એટલે નમસ્કાર કરવો, મહારથી આવતા જોઈ ઉઠીને ઉભા થઈ સામા જગુ આસે પધારો કહી સન્કાર કરવો, મેસવ આસન આપવું જોઈતી વસ્તુ લાવી આપવી તેમજે બતાવે] કાર્ય કરી આપવું તેમની પાસે સભ્યતાથી મેસવું-મોડવું મંજૂર વચન બોલવું અને બે નામે મોઢાવવા, ક્યાં પધાર્યા હતા? ક્યાં પધાર્યો? કેમ, માસ બેવું કઈ કામકાજ છે' વગેરે તે કૃપા કરીને ફરમાવો. ઈત્યાદિ વિનય કહેવાય છે

વિનયથી ગુણોની વૃદ્ધિ થાય છે. લોકોની લાગણી વધે] અને ધારે] કાર્ય નિર્ધિષ્ટને પાર પડાય છે વગેરેની વૃદ્ધિ અને સુખતા સાધનોની સુવખતા થાય છે

એટલું ધ્યાન રાખવું જોઈએ કે બોટું બોલીને પોતાનો સ્વાર્થ સાધવા માટે કોઈની ખોટી ખુશામત કરવી નહિ કારણ કે એમા સરળતા ન હોવાથી પોતાનો સ્વાર્થ ન સધાય એટલે વિનય-નમ્રતા નાનાં જાય છે અને લોકોમાં અપ્રિય થવાનો સમય આવે છે. માટે આવા સંગુણોને ધરત્યાર માણસ સહુને વધારે લાગે છે એ ધાર્મ-જુસારીનો ૨૮ મો ગુણ જાણવો.

બાલ ત્રીશમે

લજ્જાવાન થવું

‘લજ્જાવાન બનેા અવિવા સુસવા બે’

લાલે કયે ! પહેરીએ, લાલે દીલે દાન,
લાલ વિપ્રસા માનવી, તેના લાભ લાંબા કાન.

લજ્જાવાન થવા ત્યાં મર્યાદા માત્ર લેવા, માત્ર લેવા ત્યાં નીતિ લેવા અને નીતિ લેવા તેજ ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય છે. ધર્મ વગર કર્મની મુક્તિ મેળા નથી. માત્ર મેળાની ઈચ્છાવાળા મનુષ્યને લજ્જાની જરૂર છે. લજ્જા મળ્યાં અને નીતિવાળા માણસ સુસત-સુસાધુ બને ત્યાં નિયમિતતા થાયે પ્રમાણિક લાજકાંતવાળા અને વિશ્વાસપાત્ર બને છે.

લજ્જાવાન મનુષ્ય પ્રાપ્ત જતાં પણ અંગીકાર કરેલા સારાં કાર્યોમાં ત્યાગ ન કરે. લજ્જાવાન માણસ થાયે ત્યાં સુધે ખરાબ કામમાં પ્રવૃત્તિ કરે નહિ. કમની પ્રમત્તાને લઈ કલ્પ તેમ કામમાં પ્રવૃત્તિ કરવાની ઈચ્છા

દાવ તો તેને મનમાજ દબાવી દે. કોઈ અનિવાર્ય કારણથી અરામ કામમા પ્રવૃત્તિ કરે પણ અંતે છતાં તેવી નિર્લજ્જતા વાળી ભેલદ અરામ પ્રવૃત્તિ તો ન જ કરે સંકોચતા મને તેવી પ્રવૃત્તિ કરીને તત્કાલજ તેનાથી પાછો પડે. તમારા જેવા સારા માણસ આજુ કામ કરે તે શું વ્યાજબી ગણાય? આટલી ટકોર તે લજ્જાવાન માણસને અસલી પણ અધિક થઈ પડે.

ઘરીરની મર્યાદા જળવવા માણસ કપડાં પહેરે છે તે કપડાં જાડ હોય તો અંજ ક ગાય-મર્યાદા જળવાય, પરંતુ તે અંજ દેખાય તેવા ઝીંઘાં, દેખાવમા ભભમવાળા હોય તો મર્યાદા જળવાય નહિ. મર્યાદા જળવવાનો હેતુ ન જળવાય તો એ કપડાં પહેરવાં માત્ર શોભા માટેજ છે એમ કહી શકાય. ત્યાં લજ્જાને સ્થાન નથી કુલીનતા ન હોય ત્યાં લજ્જા ન હોય. લજ્જા ન હોય ત્યાં શિયળ પણ કયા સચવાય ?

નિર્લજ્જ મનુષ્ય પશુ કરતા પણ ઘલકો છે કારણ કે પશુઓને તો મૂળથી અસાન દયા છે. કર્તવ્ય અકર્તવ્ય સંબંધી વિચારશક્તિ હોતીજ નથી. જ્યારે મનુષ્યને વિચાર શક્તિ સારાસારનો વિવેક છે છતાં નિર્લજ્જ પ્રવૃત્તિ કરે તો તેની દુનિયામા આમરૂં રહેતી નથી. અકાર્યમા પ્રવૃત્તિવાળો હોવાથી આ ભવ અને આવતો ભવ સુખરુપ નીવ તો નથી થાટે અનેક સદગુણ પ્રાપ્તિની ખામ સમાન લજ્જા જુસને લે ભાગ્યઆઓ ધારણ કરો.

લજ્જા ગુણ પુરુષો અને સ્ત્રીઓનો અમૂલ્ય અંકાર-ચમત્કાર છે લજ્જા હોય ત્યાં કુલીનતા હોય અને કુલીનતા હોય ત્યાં દયા પણ આવે છે અને દયાજુ માણસ તન કરી શકે છે લજ્જા હોય તો શિયળ પાળી શકાય. લજ્જા હોય તો વચન વિચારીને બોલાય, કહ્યો-કહેય ન થાય, અપચત જાળ ગય ન બોલાય પરંતુ કાર્ય પૂરુંજ બેલાય.

દુર્ગમિમાં સપાતો અધસ્થિતિએ ધોરબેડ માણસ પણ લજ્જાથી પાછો સુધરી શકે છે માટે લજ્જા-મર્યાદાથી ભેલવુ ચાહતું અને કામકાજ કરતું લજ્જા વગરનો દુર્ગમી માણસ કોઈપણ ઉપારે સુધરી શકતો નથી. લજ્જા ન હોય તો મનુષ્ય પશુ સરખો ગણાય.

મતિવંત બુદ્ધિશાળી માનસે લગ્ન કર્યાં અને કેવી રીતે કરવી? કે ન કરવી? તેનો વિચાર કરવો જોઈએ. જાણની શરમ કરતા ભૂખ્યા રહેતું પાંચ પેશામ દૂર કરવાનિશ્ચય કરવાની શરમથી સીંચીમાં રાત ઉપાસવા પૂજ્ય વર્ગના વિનય કરવાની શરમથી તેમના અસ્વચ્છથી ઘરાવ તેમ ઘરાવવારમ્ય મનાઈત સંમતી લાજ મળે એટલે અને પૂજ્ય પુરોહીની દ્રષ્ટિ ન અભિમાની, અવિરોધી કે ઉદ્વેગ વધવાનો સમય આવે.

ધર્મગુરુ પાસે જવાની શરમથી અપરાધ આત્માના ભજા મટે ડિનેપલ કે ધર્મોપદેશ સામગ્રીનો પ્રસંગ ન આવે અને તેની અપરાધ આત્માના નવાળ માગ સંતોને માટે બધું થઈ જાય. રોગને છૂપાવવાથી તે રોગ ઉઠા મૂન ન થાય અને છેવટે રોગ અત્યંત થઈ જતા પ્રાણ છોડવાનો પ્રસંગ આવે થોડા પૂજ્ય ગુરુઆદિક પાસે પોતાના પાપ છૂપાવવાથી અપરાધ દુર્ગુણો વધી જાય અને સંલગ્ન થઈ જાય પામે. ત્યાંથી સંસાર ન મળે. પાપ નિરાસર પ્રાણ શિવાદિક ઉપાયો તેઓ તરફથી મળવા ન પામે. માટે થોડા કામમાં શરમ લગાવવાની જરૂર નથી.

દેવ ગુરુના દર્શન કરવામાં લાજ ન કરાવ. ધર્મશિક્ષા કરવામાં લગ્ન ન થવી જોઈએ. સેવાભક્તિ વૈજયંત્ય કરવામાં ને પસંદ કરવામાં, દસ સેવા કરવામાં, શીમાન છતાં પગેપકાર માટે શયનમાં, સાધુ કહેવામાં, મોટી ઉમરે વિદ્યાભ્યાસ કરવામાં શરમ કરવી ન પડે.

‘મરૂ પવ માગું છું, અપને તનકે કાજ,
પરમારથ કે કારણે માગત નાવે લાજ’

પોતાનું કે પારકું જાતુ થાય તેવા કાંઈકમાં લગ્નને દૂર રાખવી. પરંતુ જો પોતાના કે બીજાના આત્માને અગ્નિ-નુકસાન થાય, રાત દરેક કોડો ભરે તેવાં મનો-ચોરી, વ્યભિચાર, જુગાર, દિવા હીન પા. અને કહ્યા કંઈક કાંઈક વિરોધ અવરજવન થતું જોઈએ. એ નીતિ માર્ગનુસારી-માનસાઈનાં ઉત્તમો મોડ કહો.

બોલ એકત્રીશમે

દયાળુ થવું

દયાવત થઈ આર્થ કાર્ય કરવા સદા

જ્યાં દયા, સત્ય, શુદ્ધ દાનત વજ્રવ્ય-મર્ષદા, નમ્રતા, સંતોષ, સરળતા, સમતા, નીતિ, ધરાધાર વિગેરે સદગુણો હોય ત્યાં અર્થપણા હોય અને એ ગુણો જ્યાં ન હોય ત્યાં અનાર્થપણા કહી શકાય. અર્થતા એ અહિંસા અને અનાર્થતા એ હિંસા છે.

વનર માત્રે પણ કેમ પુખ્તોને ગાંઠ પ્રણાસે કરવા, પણ કેમ પુખ્તને મળજીત અને દૂકા ભંધને બાંધવાં. દ્વેષ કે હિંજાથી એ નષ્ટાથી ન આપવાં. કોઈને દ્વેષજીભિથી જેર વિગેરે સાધનથી દાગ માડી નાખવું વગનાદિ પ્રસન્ને શોખની ખાતર બગે, ઉંટ ઘોડા વિગેરે પણ ખોળે દોડાવવા કન્યા વિક્રય કરવો કે કરાવવો, અસત્ય આવચાર કરવું ખોટી સારી ભરતી અધિક લેવું ઓછું આપવું તેમજ—

જોગ લેખ લખવા દયા થા કરતા ભયભા કે ગણગણા દામ ચોપડે નડાવવા, ભેળસેળ કરી એક બતાવી બીજી માલ આપવો ખોટાું સાચુ અને સાચાું ખોટુ કરવું સત્યા ધાન્ય વ્યાપાર કરવા, ચોરી કરતો પુરસી કે પર પુરુષ સામે નમન કરવું કલેષોઓ કરતો ગાળો આપવી, કઠણાકલેષ કરાંધ કરવા કે વધારવા, તેમજ—

લાંસી-મરડીઓ કરવી, કોઈનો અજીવિત તોડવી, ઈર્ષાપૂર્વક કોઈનો પત્નિ પારડી નિંદા કરવી ચિત્તર કરવો, કોઈના ઉપર મળાનકાર કરવો ઈજ્જત પાડવી, જુગાર રમત કરવો, દણ્ડ-અદિસ-માસ વિગેરે અભિષેક બાજી કરવું અને જરૂરીયાત કરતાં અધિક લોભ કરવો, યોગ કે મોટાઈના કારણે આર ભ સમાર બનાવે પાપનાં, પર જીવોને ખોડવાનાં કાર્યો કે ધંધા કરવા ઈત્યાદિક અનાર્થ કાર્યો બાજીઠાઈવાગે બાજસ કંઈ પણ ન કરે કારણ કે નિર્દોષ લોભી કે એકાંત અધર્મી પાપસનાં એ કામ છે

કટખાં આવી ખોડવાં કે મરતાં પ્રાણીઓને દયા લાવી જે રીતે મયાયાક તે રીતે મયાવવાં. દીન દુઃખી-નિરાધારને આશરો આપવો. ભૂખ્યાને અન્ન, તરફ્યાને પાણી ટાકે ધર્યાને વસ્ત્ર, રોગીને ઋત્રીય રખડતાને સ્ત્રીયા સ્થાન જગ્યા અને નિર્ધનને ધન વિગેરેની સલામતા કરવી અભણ સ્ત્રી પુરુષ નાનાં મોટાંને વિદ્યા જ્ઞાન પ્રાપ્ત થવાનાં સાધનો કરી આપવાં દરેક પ્રકારનાં વ્યસનોથી પોતે મક્કવું અને બોજને મયાવવા. ॥ માર્ગે મરેલાંને સ માર્ગે ચલાવવા. માનક-માનિકાઓને સારા સંસ્કાર દેવા. અર્થાત્ જે કાર્યોથી પોતાના આત્માને પુણ્ય-પ્રિય વિગેરે લાભ થાય અને અનેક આ માઓને સર્પિત તથા જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય અને તેમની ચક્તી તેમજ વગ્યા સ જતિ થાય તેવાં કાર્યો એ આર્થ કાર્યો કહેવાય દયા અને સહનુહિપૂર્વક તેવાં આર્થ કાર્યો કરવા.

પોતાના શારીરિક સુખ માટે બીજા તરફ નિર્દેશતા ન વાપરવી કારણ કે મધ્ય જીવોને આપણી માફક સુખનીજ ઈચ્છા હોય ॥ આપણે કોઈને મલ્લ કરી હોય તો આપણને પણ સંકટના સમયે મલ્લ આપનાર મળી જાય. બીજાનું દુઃખ ટાળવાની ઈચ્છા ન હોય તો ઉચ્ચત નહિ, પરંતુ કોઈને દુઃખ તો ન જ આપવું એ દયાનુ આર્થ માત્રસ ॥ કર્તવ્ય છે દયાનુ મનુષ્યને નિરોગી સ્થિત અને દીર્ઘાયુષ્ય મળે ॥ અને ધર્મને લાભક બની થકે છે માટે દયા દિવમા સખીને આર્થ-ઉત્તમ પરોપકારનાં કાર્યો ઉમેર્યા કરવાં એ નીતિમાર્ગનું સારીનો ૩૧ થો ગુણ જાણવો.

બોલ બત્રીશમા

શાત સ્વભાવવાળા થુ

સૌમ્ય પ્રકૃતિ રાખવી હૃદયે અનલ બે

સૌમ્ય એટલે શાત અને થુ ૨, પ્રકૃતિ એટલે સ્વભાવ એટલે માણસે ઉમેશ સ્વભાવ અન્યત આન ૧ અને શાત રાખવો સૌઈએ. સડજ વાંતમા વીડા ૦ ન જુ બોઈએ ગંભીરતા રાખવી સૌઈએ. સ્વભાવ શાંત હોય તે આકૃતિ પણ શાંત-અનલ હોઈ શકે જેવા કુદરતી દ્રેષ, હર્ષ કે ક્રોધાદિ કષાયો ભરેલા હોય તેના શરીરે સર્પ, સિંહની પેઠે (શાંત સડનશીવતા કે સમતામુકત ન હોયથી) ભાડર હોત.

સાહુતિ ગુણન્ કષયતિ અર્થાત્ કષા માણસમા કેવા ગુણ છે? તે તેની આકૃતિ-રોચકલી આવે છે જે માવન સરજ, દયાનુ, નમ્ર, ગુણગ્રાહી અને સમભાવી હોય તેના રોચ પણ લાગીની પેઠે શાંત, અને આ ૧૦ હોય છે એવી શાત આકૃતિવાળો મનુષ્ય કે પશુ અન્ય મનુષ્ય કે પશુ પુદ્ગલને પણ આકર્ષી બે-સી શકે છે વિચાર્ય ઉપજતી શકે અને શાંતિ પમાડી શકે છે.

કોઈએ કઈ પણ કારણે ઠપકો આપ્યો કે કહીત ચામ્દો કહ્યા હોય તે ઉપર કોપ કરવો નહિ પણ વિચાર કરવો કે અહ્યે કઈ કહે છે તેમા

પોતાનું કિત સમજવું છે મારા દોષો બતાવી મને સુધારવા ઉઠે છે ફરીથી દોષો ન સેવાય તેના માટે ચેતવણી આપે ॥ અથવા પોતાની ખૂબ ન હોય ને સાથે માનસ કપોતે આપતો હોય તો વિચારવું કે એમાં એને દોષ નથી મારા પૂર્વના કરવા અયુષ્ય ક્યોનું પરિણામ છે એમ ધારી પોતાના સ્વભાવ સાંત સખતો કોધો, ઉર્બાજી કે અધિમાની ન વળુ

કોઈ વખતે કોઈના કામે કઈ પ્રધાન વાચનાવમાંની વસ્તુ પડે જતા કોઈના જાણ કે દુર્ગે જાણ ત્યાર એકદમ કોધી બની સામાને મારવાથી, ગાળે આપવાથી કજીએ કરવાથી કે કમ્પાડ કરવાથી વધુ ન વધુ થવું નથી દુટ્ટી ગમેલી વસ્તુ સાચી થતી નથી કોઈનાં ગમેલી વસ્તુ પાડે હાથમાં આવતી નથી. મગેલી બાજી પાડે સુધરતી નથી થાડે મગાડ કરનારને વસતે થોડે સાચવેતી આપવી કે 'ભાડી હાલત ની' થવું તે વધુ ફરીથી અમમ મગાડ કે પ્રધાન ન થાય તેમ સાચવી ચ નયે' આજ થોડા સમયે, હસતે ચોરે કહેવાથી સામાને લાગવા, ગાળે દેવા કે મારવા કરતાં પામ વધાર ઉડે અને મનમૂત અસર થાય છે અને ફરીથી તે સાચવેત રહે છે કોય કહેવામાં કેયે ફેર છે? કહોર થાડે કહેવાથી સામાને અન્યનું ન થાય છે છતાં તેનું પરિણામ સાચુ આવવું નથી જ્યારે થોડા સમયની નસા સારી થાય છે

આત સ્વભાવથી પાણી થેડા પરિચાર પડિત કમ ૧૬થી ગલી થાડે છે જ્યારે કુર રજાવાવા મિત્ર કે વર્ષ એકવાચ લે છે અને તેઓ મોઢે બેડે દુ ખ ન આપે છતાં તેમને કાઈ વિચાર કનું નથી

ગુણના મૂળમાં કે પાઠ્યર્થ અર્થ સંગ્રહને હોય તો તે ગુણના નવપ હવ કપાશે મને? તેમ કોના દુષ્ટ કોષ્ઠ અર્થન સંગ્રહ હોય તેના એક ઉપર સીનગ્રાસાનકાપેલા? અં ર સીતગ્રાસ હોય તો પામ એક ઉપર સીનગ્રાસ થા પ્રકૃતિને કાઈ ઉપર ઉપરને કોઈ કોઈ નથી હોતો કરવા તેમ કેવર રંગે વ ની ટકી થકો નથી અને પરને અન્ય લાગુ પડે કાંઈ એવો થાત અને સખતો એ માનસ છે મ નોનગ્રાસાનીનો ૩૨ થા કો

બિાવ તેઠીશમે

પરોપકાર કરવામા તત્પર રહેતુ

૫૧ ઉપકારમાં સત્તર અતર બડતુ

પોતાનાં સ્ત્રી પુત્ર માતા પિતા ભાઈ, બહેન વિનેરે કુટુંબી કે સગા-સંબંધીની સેવા કરવાની તેા દરેકની ફરજ હોય છે તેમા પરસ્પર સ્વાર્થ પણ હોય છે આપણે તેની સેવા સાર-સભાન કરીએ તેા તે આપણાં પણ સેવા કરે એટલે એ પરોપકાર ન કહેવાય. પરંતુ જેમાં પાતાને કોઈ જાતના સ્વાર્થ ન હોય તેવા પર-ભીજ જીવેની દયા લાગીને સેવા કરવા કે તેને સહાયતા કરવી અને દરેક રીતે તેમના દુઃખ ટાળવા તે પરોપકાર કહેવાય.

સ્વાર્થજૂતિ વાળો માણસ પરોપકાર કરવાને અસમર્થ હોય છે કહાય પરોપકાર કરવાની ભાવના થાય છતાં સ્વાર્થ પસંદગી હોવાથી તેવો ભાવના ને અગ્રસરી જાય છે જ્યારે કેટલાકને તેા [મિહલ્લોખમા પડેના હોવાથી]

પર્યાં દુઃખ જાણવાની કે પરોપકાર કરવાની દરખાસ પણ તેની નથી. જેની રસેરંગમા પ્રાણી-માત્ર તરફ લાગ, પ્રેમ, મીઠી અને સમભાવના પૂર વણેલાં હોય, સત્ય, સંયમ, સંતોષ, શાન્તા ગંભીરતા, સરજતા, નમ્રતા અને ઉદારતા વિગેરે સંપૂર્ણ જેના આત્માને ઉજ્જવળ બનાવતા હોય, તેનો માપસ પરોપકાર કરી શકે છે.

પરોપકાર કરનાર માપસ ૧ વસ કે ચત્ત જુદે નહિ. ભૂખ, તૃષ્ણા, ટાક, તાપ વિગેરે અત્યંત વેડે છે. શરીરના મધ્યેને કે ધનના લાભને તેનો નથી સ્વસારિત કે પર સાધિત, સ્વેદ કે પાંચેલ, સ્વધર્મ કે બાળ્ય ધર્મ તેમજ સ્વકુટુંબ કે પર કુટુંબ વિગેરેનો ભેદ. પરોપકાર કરનાર ન જુદો. પરોપકારી માપસ પ્રત્યેક દેખાતા દુઃખી કે કષ્ટમા આવી પડેલા કોઈ પણ પ્રાણીને પોતાથી અપરિચિત હોઈ, અગર આમરૂં રા કે ખાનદાન કુટુંબ કુળ કે નાનનો હોઈ મનમાં માંજે છતાં ભૂત-ભવિષ્યનો વિચાર ન કરતા વર્તમાન સ્થિતિનો અનુભવ કરી દુઃખમાંથી કે કષ્ટમાંથી બચાવવા તન, મન, વચન ને ધનથી બનતો પ્રયાસ રાંધે છે.

પરોપકારી માપસ ૨ બમા બસ કલેક્ટરીના પ્રસંગમા આવી પડેલા કે નિરાધાર જીવને કોઈ જાનના મદદની આશા વગર કિમત આપી દરેક રીત સ્થાપતા કરે છે. દરિયોને ધન ચેતીને લગા, ભૂખ્યાને ભોજન તરફનાં દાણી નાન-વસ વગરના કે રાકે ઠરતાને કપડું રખડતાને આકાશસ્થાન જગ્યા, અસાધી કે અખવને શાન કે વિદ્યા પ્રાપ્તિનો સાધનો, કોઈ શિકારી પણ કે નિર્ધન મનુષ્ય થકી પ્રાપ્ત કષ્ટમાં આવી પડેલા જીવને અમલદાન, ભૂલા પડેલાને માર્ગદર્શન, ઉંઘાને ભૂતન કે દુર્ગુણના માત્રે જીવેલાને ઉપેક્ષા કિંતિશ્યામલ આપીને સુમાને સંતુષ્ટના માત્રે ચાવવાની સલાહ આપવી. કોઈ અમથાથી ઉપર ભગા કાર કરનાર થકી સીંચણરક્ષા અપદાન આપું દુર્ગતિ જતાને સંતોષિત અપાવરી અને મગાન અપચાધીન પણ શાન્તામાંથી આપવી. ઈર્વાલિક ઉપકાર ઉપકારી માપસ કરે છે.

ઉપકાર કરવાનો અર્થ એવો નથી કે જેના ઉપર ઉપકાર કરવામાં આવે તે માણસ આપણુ કે નિરૂદાથી બની બાકુ બાધીને બેસી સો અને ઉપકારીની મદદ ઉપર જ નભ્યા કરે.

લુણ-લાજ ૧, અધિયા, અશક્ત કે નિરાધાર [બરે અર્થમાં, અંજવાજા હોય તેવા કોઈ પણ] પ્રાણીને તેની જરૂરિયાત પૂતી મદદ કરી તેને [જેનાથી જે જે બની શકે તેવા] હુન્નર-ઉદ્યોગમાં જોડી દઈ પોતાનું ગુજરાન પોતે થવાથી શકે તેવા સ્વાગથી બનાવવા. જેઓ કોઈ રીતે કંઈ પણ ઉદ્યમ કરી પોતાનું ગુજરાન થવાથી ન જ શકે તેવા અશક્તને હમેશા મદદ કરવી એ પરોપકારી માણસની દરજ્જા છે.

જે માણસો ધનના અભાવે ધનની મદદ નથી કરી શકતા તેઓએ ધન, વચન અને કાષાથી સેવા ભજવવી-સ પ્રત્યક્ષ કરવી. પરોપકાર કરનારની અનુભાવના કરવી. 'મારી પાસે ધન હોય તે હું પણ ધનથી પરોપકારના કામ કરૂં એવું મનથી ચિતવવું. વચનથી ધનવાનોને પરોપકાર કરવાની પ્રેરણા કરવી. પરોપકારની મદદના સમજવવી. નિરાધાર જોડેને તેને ત્યાં લઈ જવા અને કાષાથી પોતે જાતે દુઝી જીવની સેવા શુભૂષા કરવી.

ધનાકષ સીઓએ જરૂર સીઓની દરજ્જા રીતે સેવા ભજવવી દુઝી નિરાધાર હોય, યેગથી ખીણતી હોય કે સુવાવડનું કષ્ટ ભોગવતી હોય તેા તેમને શોગ્ય તથાપ્રત્યક્ષ કરવી, ચાર સંભાળ કરવી. જાન, ધન, વસ્ત્ર વિજેરેની મદદ પોતે કરવી કે બીજા પાસે કરાવવી. આમ ક્ષીર્મત સીઓને પોતે જાતે સેવા કરતી જ્યેષ્ઠ તેની અસર બીજી સીઓ ઉપર પણ પડે. બીજી સીઓ પણ સેવા-પરાપકારના કામમાં જોડાય.

વિધવા સીઓએ બની શકે તેટલો વખત પરોપકાર કરવામાં જ જાળવો. જોઈએ કે જેથી પોતાનું જીવન શાંતિથી પસાર થાય અને પરોપકારનો લાભ

આમ પરોપકારી મનુષ્ય દેશના મનુષ્યોને, ધર્મના અને અતિ પોતાના
આત્માને પણ ઉપકાર-ઉલ્લાસ કરી શકે છે

પરને સરેરાશ સંમતી જે મળે કરવી તે દ્રવ્ય ઉપકાર અને પરને
આત્માનુ ભાન કરાવી આત્માસાધનાના માર્ગે ચક્રવર્તીચર કરવા તે ભાવ
ઉપકાર એમ બે પ્રકારે પરોપકાર બની શકે છે

મનમાં ધ્યાનના ચાકું રક્ષણ કરવામાં પુણ્યના આશ્રય જેવા ઉભા
કરવા ઓળા, અનાજના પાનનું રાશ કરવામાં રાખ અને માણસનું ઘનું વધી
રક્ષણ કરવામાં મેલમાં લીધેનું તમખનું તરણ' મદદગાર થાય છે જ્યારે
ઉત્તમ મનુષ્ય જન્મ પામ્યા છતાં પરનું રક્ષણ નહિ કરનાર મનુષ્ય ઓળા, રાખ
અને તમખના કરતા પણ હલકી કોળીનો ગણાય. પરોપકાર નહિ કરનાર
મનુષ્ય પુણ્યને ભારભૂત ગણાય. રવાઈ મનુષ્યો તે જગતમાં સખ્યામાં
યોગ છે પરંતુ પર ઉપકાર કરનાર ઉત્તમ પુણ્ય તે વિરલાભ હોય છે પરો-
પકાર કરનાર પુણ્ય ચદ્ર સૂર્ય ગુણ અને વૃદ્ધિની પેઠે કોઈના ચેકમાં રોકાતા નથી
પણ આ પ્રમાણે જે પોતાના સૌ કામ દેખીને પણ વચર વિલમ ઉત્સાહથી
પર ઉપકાર કરે તે તે માણસ માણસાઈવાળો ગણાય છે એ નીતિમાર્ગનું
શરીરો તેત્રીસમે ગુણ સમજાવે

બોન ચોત્રીશમે

કામ કોથ આદિ છ આતર
શનુબોને છુતવા

અતર ગ છ શનુ કરવા દૂર જ

શનુ બે પ્રકારના છે બાથ અને અભ્યાસ. બાથ શનુ ત્રણ પ્રકારના છે જાતિ વેરી પૂર્વ ભર વેરી અને આ ભર વેરી. જાતિ વેરી ઉંડર ને ખિચાડી, સાપ ને નોળીયા, સિંધ ને બકરા વિગેરે.

પૂર્વ જ મમા કોઈ જીવે કોઈ જીવને મારેલ તોય અતર તેની સાથે કોઈ પણ કારણે વિચાર કરવ તોય જોવી પરસ્પર એક બીજા સાથે આગીધૂંગી સહી જતારી બીજા ભરમાં તે વૈરભાવ ઉત્પન્ન આવતી, એકત્રીજને મળવાનો પ્રસંગ આવે ત્યારે એક બીજાની આખો એક બીજાને ચેતી લઈ કે કોય ઉત્પન્ન થાય તે પૂર્વ વેરી

આ ભવનો વેગી ખાન પાન, કામ-વાસણ, કપડાવસ્ત્ર કામકાજ, શેઠ વાડી, ધન-ધાન્ય, સ્ત્રી પુત્રાદિ કુટુંબ તથા લાન્યા વિગેરે કામ પોતાને અપરમનુ થયું કે ગુસ્સો થયો જય અભિમાનના ચક્ર ચડે અને ગાથો વગસાવે કે મારફત કરે, એટલે દુશ્મનારુ ઉભી થાય. ધીરે ધીરે મન કાન્યા કે વેગ વધતું જય એકમીજના પાછળ કાપે દુનિયાદારીના વિવિધ પ્રમત્તમા વિન ઉભા કરે કણવા કંઠેશ કુસપ જગાડે પૈસા અને ઘરીને હાની પડેચાડે ઉજાજત ઘટાવાના ઉપાયો શોધે અને ખૂના મારતે જેવી લાગણી જાયે કામ બધે પ્રભાવ આ ભરમા ઉ પાન કરેલા બાધ ઘનુઓનો છે

કાં સાથે બાધ ઘનુતા કચી એ સજ્જનતા તથો જેમ બને તમ નવ પ્રાપ્તિયે સાથ એક વિત્તવાળા મની નિમળ દાવથી મેરી, મિત્રતા રાખવી એ સજ્જન પુરતું લભાય છે જેમ જેમ મિત્રતા વધે છે તેમ તેમ રેશ જાતિ કે ધર્મના ઉ વલાય છે બાધ ઘનુતાના અચારે આ સસાર સ્વગ રુપ બને

અહીં તો ગાનુઓ

ગા રીને જાતિ વેડી પૂર્વજન વેગી અને આ ભવ વેડી એ તમ પ્રગળા બાધ [ઘરીરથી બાધાના] ઘનુઓ એક એક જીવને અનેરો હાથ છે એ બધે પ્રભાવ અભ્યંતર ઘનુઓનો છે અભ્યંતર ઘરીર કે આ મામા મેલેલા મોડા દુશ્મનો છ છે કાધ, માન, માયા, લોભ, રાગ અને દ્વેષ વગર જન પગમાર્થ એ બંને માર્ગમા જીવેને નુકસાન કરનાર આ છ પ્રકાર ની મનની વૃત્તિઆ પરિવર્તિઓને ઘનુ તરીકે નામવામા આવે છે એ છ ઘનુનાં અનરની વિવાદાદિથી ચા જાનદ્રષ્ટિથી ઓગળી શકત છે ના છ ઘનુઓ જનતાના હાસ્ય પ્રાપ્તિમાત્રની પાછળ પડેલા છે

તે અનરના ઘનુઓજ મારાના ઘનુઓને ઉત્પન્ન કર છે બાધના ઘનુઓને મજા આજખે છે તેની સાથે લે છે વેગની પર પરા વધારે છે અને નિકાચિન-વિમલ કર્મ બાંધીને અનેક પાશના દ જાતે આજ ખેળી દાખા

મેળવ છે પણ અતઃના જનુઓને એજમનાર વિરલાજ હોય છે અજ-
ખવાછતા ત સ નાને વચ નાંડ ઘનાનમને જનનાગ તે કોઈ બામ્મર્થો
જવ બા વજ મળી દકે જ્યા શુધી અંતરના દુશ્મનોને મનુષ્ય દમ્બરો
વચ કરતા નવો ત્યા શુધી મામલાઈ આવી શકતી નથી મામલાઈ વચરના
મામસનો કિમન હી?

જાળ એ લાં પાપાને બાપ છે લાળ હોય ત્યાં સ્વાર્થોપદા અર્થ
હોય. સ્વાર્થમા અર્થ બન્યા અર્થમા પાતાનો સ્વાર્થ ત્યાપના તિ સા. અર્થના
ચોરી મજબો મરક કમાન કરતાં નો નથી બીજને છેતર છે મામકપ
કા છે બીજની નાહવિકાકા તે છે પાતાના સ્વા.પને બા આવના
ઉપર કોષ મ છે જાળિમાનના અવેદમા આવી ન કરવા કરે છે જમની
વમ્મુમા સ્ત્રી પુત્ર તનમન રિને મા મગાધ ક્રમમગ, મોપાવ ૧ કે નિરિય
વિને મા દતી આમે બાપમેા બની જાય છે એને લઈને વિવેક વચરનો
બની બાક અનર્થ પાપના મમ કા છે બને અમરમતી વસ્તુ ઉપર દર્મ
દ્રેષ ઉ પ ન થાય છે રાજદ્રેષ બે કમના બીજ છે રાજ દ્રેષ થકી માર
કમાયા કોષ મ ન, મામ ને લાળ C મન થાય છે

અસ્વા અતર ન છ સનુએ બીજી ચેતે આ પ્રમાણે છે કાપ, કોષ,
લાળ, માન, મ અને લાં

કોશ

મમ અટકે વિમ ૧ વૃત્તિ પરમીને સ વિા ત્યાજ કરવા પાતાની
સી સામે પમ લેમ રાની મામલને બોલ્ય ખાવાની જરૂ પડે છે તેમ જનુસ્થાન
પદો દ્વંત વિતતનાં અનુરતા લગવા ઉપસત વિષય સેવવો નહિ ભાવના
તે સ વિા ગ્રાહ્યમ પાળવાનીજ રખવી જવાનવૃત્તિ નિરતર દરલેજ વિષય
સેવશની વૃત્તિ ન રાખવી. એક રાત્રિમા થણી વખત સી રાંજ કરવો એ
ઉત્તમ પુત્રો જ લગાવ નથી

નિત્ય વિવેચ સેવવાથી ચોત્રાનું તથા સીનું શરીર નિર્મલ બનનું જાય. મન, ભગદર પા વિગેરે ચેતો લાગુ પડે છે. ચોત્રાને અને કુટુંબીઓને વિદ્યા અને ઉપાધિઓ જાણે છે. જીવન અકાર્થ થઈ પડે છે. દિવસે વિવેચ સેવવા એ સુદ્ધિ થા નીતિ વિચલ છે. અતિ આસ્થિતિ રાખવાથી સીના વિચલ સમયે પગથી સેવવાની ભાવના થઈ જાય. પગથીના સામાન્ય કરતા દુનિયામાં લગુતા થાય. પરથી ૧૫૦ બનેલા સવય, પશોત્તર વિગેરે અજ્ઞ લગી વગેરે વાય. કોઈ વિશ્વાસ કરે નહિ. વજ્ર જાણે તે ૬૬ કરે અને આવના ભવમાં નરકના દુષ્ટો ભોગવવા પડે. માટે જોમ બને તેમ કામચાસના-વિવેચ સેવવાની ઈચ્છાને મનુષ્ય રાખવો-વેલો.

અતિ વિવેચાસના વડે વિવેકાદિ ગુણોના નાશ થાય છે. કામરૂપ અગ્નિ દેવમાં પ્રજ્વલિત થતાજ મોટા પકિતાર કુલીનતા, ક્ષાપત અને વિવેકાદિ ગુણો બગી જાય છે. નાશ પામે છે. આધ્યો માત્રસ સામે શેઠી વસ્તુ જેઈ થકતો નથી. જ્યારે કામચ માત્રસ તેથી પચ વધારે આધ્યો છે. ખેટી વસ્તુને સાચી માનીને લેરે છે. લાપટ બનેલા અનેક સી પુરો પૂર્વ કાંતે ૬ ખી થયા છે. વર્તમાન કાંતે થાય છે અને ભવિષ્યમાં ૬ ખી થશે.

કોધ

ચોત્રાનું પાનું ન થાય. 'હાની ના થાય. કોઈ કઈ વસ્તુ ખોઈ નાખે. ખાઈ જાય. મગાડી નાખે, ફોડી તોડી નાખે કે અમરમનું કઈ પસ થાય તો ગુસ્સો મરેલા તે કોધ. એ કોધને સાધનશીલતા વડે દૂર કરેલા. કોઈ કામ બની જાય તો કોધ કરવાથી કઈ સુખનું નથી.

કાધ પંચ અવગુન કરે તમે પ્રીત ઓર અન્ન,
કર્મભય લોડી બને, ચૂકે સત્ય વચન.'

આવી અનેક અનર્થો કોધ કરનારને થાય છે. કોધ વિનશનો નાશ કરે છે. મિત્રાઈ તોડાવે છે. સત્યાપ કરે છે. અસત્ય બોલાવે છે. ક્રોધ કરાવે

છે કીર્તિના નાશ કરે છે અતઃગતિ આવે છે અને પુણ્યરૂપ પૂજીને ખરાબ કરી નાખે છે કોઈ પૂવનું કરેલું તથા એક સામવારના કરેલા કોપથી નિષ્ફળ મને છે ખાધું તળાશવ ડેર એકજ વખત મગમ નિપજવે છે પણ કોપ રૂપી ડેર આ જન્મમા વેરવેર કરાવી અસ્તિત્વવાની સાથે અનંત જન્મ-મરણ કરાવે છે

વેદકના નિયમ પ્રમાણે કોપના આરંભથી લેણી તથી જાણ છે જેથી લેણીમા વિહાર થવા પામે અને ત્યાર વિજેરે રોગો પ્રગટ થાય છે સર્વને પ્રત્યક્ષ અનુભવ હોય છે કે જ્યારે કોપનો આવેશ આવે છે ત્યારે આખું શરીર ધ્રુજી ઉઠે છે ઘોરો લાડથોળ મની જાણે છે અને દેહમા એક મ આધાત થાય છે એ વખતે મોલવા ચાલવા કે વિચારવાનું કશું બાન રહેતું નથી કોઈ વખતે લેણી મનજમા થી જવાથી પ્રાપ્ત કટ-છાટદેહ થવાનો વખત આવી જાય છે

માટે કલ્પ જનીતિ કે અકલ્પ કરનાર વ્યક્તિને ત માટે ચલાવવા તેના પ્રિયની ખાતર કોપ કવવાની જરૂર પડે તો પણ તે કોપ પેતાના જાનમા ઠી અસર થવા ન પામે તેવા કૃત્રિમરૂપે કરવો કે જેથી પેતાને ક જામને નુકસાન ન થાય કિંતુ લાજ થાય સ્વાર્થમા રહેવા ગુણવ્યે, સત્યાધા ? રાજ-માયારાજ કે ખુલ્લા જીવો શુદ્ધ પેતાનું કાર્ય સાધવા સમા મામતને કોપ થવાના કારણે ઉભા કરે છે તેવે વખતે ખાસ સમા સમજાની જરૂર છે માટે મુખના ઈધણ પુરે કોપ ટાળી રામા, સહનશીલતા, સમતા અને સમજાવ ધારણ કરવા જોઈએ

માન

માન-અભિમાન રાખનાર માણસ અભિમાની ગણાય છે માન દયા વાળો માણસ ભાવજના દુઃખ જોયો અકડ હોય છે તેનામા વિનય-નમ્રતા, સરજતા, કોમળતા વિજેરે ગુણોનો અભાવ હોય છે અભિમાની માણસ જમે તેનું લોપચિત્ત કાર્ય કરતા કરતો નથી. મને કોમ કરેનાર કે પૂછનાર છે” એવો આડકતર સખે છે કિંતેવું મનુષ્યના પ્રિયકર વચનને ગમકારતો નથી ‘મારું તે સાડું’ માને છે પરંતુ ‘સાડું તે મારું’ ન માનવાથી દુઃખગ્રાસી હાય છે

અભિમાની માનવ રમે તે રીત પ્રપંચ કરીને પોતાનું વચન મનાવવા પ્રયત્ન કર છે. લાલચથી ભીજીને પોતાને વચ્ચે કરી પોતાનો કંઈક ખચ કરે છે. પોતાના મનાયે સાચ સંભરી નઈ પણ ચકા હોય તે ખચ માનવજનના બચથી કોઈને પૂછી શકતો નથી. ગુરુ કે વર્તિઓના વિનય કરી શકતો નથી તેમણે કુલેશ ઉપકારને ભૂલી જાય છે દુનિયામાં વચોવાચન દાવ છે વિનય ન હોવાથી વિદ્યા કે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી તે પછી ત્યાજનપ વિરોધ શુદ્ધ વધારે ધર્મિકવાનું અવરણ તો કરીજી કયાથી શકે? મારે વિશેષ સમજાસાન મેત્રથી આવા માનને આત્મી પ્રેમક્રમે તજીને વિનય નમ્રતાવાચ મનનું જોઈને

મદ

માન અને મ કેટલીક રીતે સમાન છે છતાં વસ્તુ સ્વરૂપ મન બુદ્ધિ છે. અમુક અમુક માનસોની સવમાન્ય ઉન્નતતા પ્રાપ્ત થતી જે વાચ તે મ અને પોતાની તથા અમુક અધિ ભીજની દ્રષ્ટિએ કોઈ પણ મામતમા પોતામા કોઈક માનથી તે માન લખાય તરીકે જાતિ, કુળ, મત, રૂપ, તપ, લાજ, પ્રતાપ-બુદ્ધિ થા સાચ અને ઠકુરાઈ-ચોટઈ ગીમતાઈ વિનેરે મામતો ઉત્તમ મજા માણસ મિદાના છાકને લઈને કુલ્યાઈ જય તે મત કોવાય છે

જ્યાં કોઈ મામતના મુખથી પોતાની પ્રાંસા સાચવવાની પોતામાં મનથી માની લીરેલા લાપસને લઈ નિર્ભયતા, વાચવતા અને ઉન્નતાઈને થઈ ચાલ્યસત્તાવથી દરક વ્યક્તિને પણ જવાબ દવાની વિમ્બ હોવાથી તેમજ ગુણ હોય કે ન હોય છતાં કોઈએ વાચવથી વિનેર કરતોયો કુલ્યાઈ-છાઈ કરીને વાચવું પોતાનું લોક કરવું ગુરુ-વર્તિયાઈ અને પણ ન જમમરતું તેમનું અપમાન કરવું તે અભિમાન જવાય છે. અભિમાની મામત રમે તેમ મુલ્ય કમ્પે કર છતાં પોતાની આમત સાચવવાની કે પોતાનો મનાવ કરવાની મુખ્યતા છે. સુતી પણ મેલિય કરે છે. માન અને મ- અને જ્યાં પોતાના સ્વદેશ્ય હોય ત્યાં ત્યાં વિનય કે મર્ષા નો અભાવ હોય છે

પોતાની જ્ઞાતિ બ્રાહ્મણ વિગેરેનો મંદ કરનારને બીજા જ મર્મા નીચ જ્ઞાતિ
મંદગત વિગેરે પ્રાપ્ત થાય છે કુળ ઉચ્ચ કુળનો મ કરનારને નીચ જોતકુળ
સ્થાપડે છે બજ સરીર સર્મથોને મંદ કરનાર નિર્મળ બને છે ૨૫નો મદ
કરનાર ૨૫ સોભાગ્ય, સુન્દરતા વગરનો થાય છે તપશ્રાધનો મંદ કરનારનું
તપ નિષ્ફળ જાય છે અને બીજા ભવમાં તપ કરવાની શક્તિ મળી નથી ગામ
અથવા પન [મં ૧ જ્યાં હાથ નંધે ત્યાં ફાચી જાય. કોઇ હાથ નિષ્ફળ નજ
જાય. અવળા પાસા નાખું તો પાન સવગાજ પડે વિગેરે]નો મ કરનારને
કોઈ વખતે એવો પક્ષી લાગે છે કે આગળનું કમાવેનું અને ઘરમાં રહેું બધું
દ્રવ્ય મૂળમાંથી થાનું જાય છે નિર્ધન બની જાય છે પડી ઘરમથો માણે ઉમુ
કરીને ફરવું ભારે પડે છે

પ્રજ્ઞા-મુલિ કે વિદ્યાનો મંદ કરનાર પોતાથી અધિક વિદ્વાન માણસને
માન-આરસ કાર આપી શકતો નથી પરંતુ તેનું આપમાન-અનાદર કરે છે
પોતે વિદેષ જ્ઞાન મેળવી શકતો નથી નિર્જિજ્ઞ હોવાથી શકા પડવા છતાં તે
બીજાને પૂછી શકતો નથી એમ ધોમે ધોમે પોતાની વિદ્યા કે જ્ઞાન બોઈ બેસે
છે અને અવળા ભવમાં નિરાશ-અજ્ઞાની-મુલિ વચગો દોષ બને છે

હકુચાઇ, મોટાઈ કીમતાઈ કે સત્તાનો મદ કરનાર અનીતિના માગે
થાપી આ ભવ કે પર ભવમાં દરિની, દીન દુ ખો કે નિરાધાર બને છે આપુ
સમજી કઈ વસ્તુનો મંદ જન કરવો?, શા માટે મ કરવો? મ કોનો ટકી રહ્યો
છે? શાવળ જેવા શક્તિમાન રાજ્યઓ મંદ કરવાથી મરણને શરમ પથ તો અન્ય
શક્તિવાળા પામર જીવોને જર્ન કથા સુધી ટકવાનો છે? તેના વિચાર કરી વિવેકી
માણસે આઠે પ્રકારના મંદથી દૂર રહેવું જોઈએ

લોભ

જડ્ડીયાત ઉપર્યંત સંગ્રહ કરવાની વૃત્તિ તે લોભ દાન દેવા-ધોગ્ય
મ જુઓને દાન ન આપવું અને વચર કામને ધનનો સાચવ કરવા તેવાર
થવું તે લોભ કહેવાય છે પોતાની પાસે પોતાની જ દબોની જડ્ડીયાતથી પડ

અધિક સાપતિ હોય છેતા જરૂરિયાતસાથ જીવેને દુનની કા રાજીય પરા
પકારની બ વનાથી કે પુણ્ય નિમિત્તે થોય જીવેને જે માપમ ક ઈ પાપ આપના
નથી તે જોખી જાણ્ય છે

હજીઆ મેની પૂરી થઈ છે' ધનના પોજવા માંથી પગખમા સાર
કોવ થઈ ગય છે', થરતા માપસને બચાવસને તે વન ક ડને ઉપરા પી
લખું છે? વિરો વિચાર જોખી માપસને અગરનો નથી દુલ્લના નય વસના
જાણી મિત્રે થી દૂર રહે છે' જોખી માપસ ધર્મ કા મા બાત વના નથી
માનિ સેવા કે દેહ સેવાના મનથી પાપ દૂરજ ન થે છે

જોખી માપસની ચિત્તનુત્તિ સમેચા ધન કે ઈચ્છા વસ્તુ મગવવાની
અને મેળવેલા ગુણ કાવાની કિંમત દર્શ કરે છે તને કોઈ પાપ પ્રકા
રતિયા વગરો નથી કરું છે કે

જે દસવીસ પચ્ચાસ ભરે
વન હોય લથર તે લાખ મનેવી
કોડે અસ્ત્ર ખાન મિત્રે ડિ,
પરાપતિ હોનેડી ચાડ જનેચી
અવર્ગ મૃત્યુ પાતાવક સત્ત્વ
કરો નુખા અતિ આગ લહેચી
મું એક સંતોષ મિત્ર
ચઠ! તેથી તે ભૂખ કમુ ન ભહેવી

ઈચ્છા જનતી છે તેટલી સામગ્રી એક જીવને મળી શકતી નથી.
જોખને થોખ હોય જ નહિ.

'જોખે લખા જા એ કલેવત પ્રમાણે પેચ્યા પૂડ ખાપ નહિ લલનુ
મગડેડુ કે સસનું લઈને જાય. કપડા સારા પહેરે નહિ દાવા તૂટેલાં કે
અનેક ધોજા પાઈ પહેરે કોઈને પણ ચખાડે નહિ. દેવુ ને માનુ
સરખું સમજે પનમાટે ટાક તાકા, ભૂખ તરસ, કષ્ટ, પારકી ગુલામી અને

કુદબીના વિધાન વિરેર સહન કર છતાં તપ ન્યાન વિ પમાનુષ્ટન કરવાની આવશ્ય ન થાય

નિતિ લેખ એ પૃષ્ઠ મૂળ છે લાભને વચ રહ ન કરવાના કામ હિસા જુદા કપર ચારે જુગાર વ્યભિચાર વિરેર કર છે આ લોકમાં નિ લાને પાત્ર બને છે અને પરબવમા થાય દુ પ્રિતના ખ ભોજનરવા પડે છે માત્ર પો નિવિક નુખના સાધનોમાં તિતિય ધારણ ક વાની જરૂ છે પરંતુ સ્વપગને દિત : ૧ : ૧૦મા વિશેષ અધિશય સખથી એ અસતોય મા લેખ ન મળી શકાય

જમ મન તમ થા : સાધનથી જીવનનિર્વાહ કરવા તરફ કાળજી રખાવી ના નહુ મા ની ફરજ છે પરંતુ નિરૂદ્ધાથી બની પારકા યોગ ઉપર ત્યા ધિ ના કરવા એ સત્યાપવૃત્તિ ન જમાવ માટે નીતિપૂરક કોઈની આજીવિકાન ધક્કા ન લાગે તે રીતે ઉદ્યમ કરતા પૂર્વ કર્મના [પુણ્યના] થાગે જે મને તેમા સંપે : ૧ ખગે પામી : ૧૫ વેપ કે ઝખના કરવાથી ક ઈ અધિક મળી જનું નથી અનુસરજ સતોય ધારણ કરવા સતોયોજ લેખ જતાય છે

૭૫

કોલપમ પો નિવિક નુખના લગ્યા પ્રસંગે અસાની મામસો અત્યત : ૧ ધારણ કર છે કોલ પમ મામસ જૂરી લાગતમા નાવી પામે લાય તથા પે તાનો દુસ્મન દુ ખી મધો કે મરણ પામે જુએ મા સાખને અથવા વજર મરણ બીજને દુ ખ ઉપ લવી જુગાર મ્મી ચિકાર કરી ક વેરપાત્રમન વિરેર વ્યગ્નો સેવીને રાજી થું મલકા તે પમ હા જમાવ છે મહીન વાસનાના સસકારવાળા અને રોડ પરિમામવાળા નિ વ જીવોજ બીજને ખી કરીને હર્ષ પામે છે એ રોડ ધ્યાન પરિમામ છે

કોટાઆ મામસ લેખ માખીઓથી કટાથીને સૂર્યનો અસ્ત થવાની ૧૦ જુવે છે તેમ નીચ મ પ્રવા પોતાના સ્વપ સ્વાયની ખાતર મહાન પુરુષોને પમ વિપત્તિમા યોગ્યતા જોવાને હિરછે ૧ મ પ્રવાના કર્તવ્ય ઉપથી ઉત્તમ મનમ અને અધ્યયનમાનો નિર્ણય કરી ચકાય છે

અન્યને સુખી કરવા માટે સ્વાધ્યેષ ભોજન આપનારા ઉત્તમ પુણ્યે કરવાય છે પોતાના સ્વાર્થને તાલી ન પાડે તેવી રીતે બીજાને મદદ કરવા તેણે હોના. મધ્યમ પુણ્યે જવ ૧ ૨ અને પોતાના સ્વાર્થની ખાતર અકર્ષના કામની ખાતર પતન જુઝાન કરનારા નામ કટીના લેખાય છે જ્યાર પોતા ૩ કઈ પણ નુકસાન ન કરનાર, પણ ઉપકાર કરના ના વાર મારે અપકાર કરી જુઝાન કરી રાજી વનાર માપસ કઈ કોટીના લેખાય તેના માટે એવી કોઈ ઉપમા આપવા લાયક વસ્તુ નથી તેવા માપસને અપમમા અમ રાજાત લેવા ગયો છે ૧૯

ઉત્તમ મુખ્ય બીજાને સુખી દેખીને કે સુખી કરીને હા પામે છે અન્યને ખાતર તે નહિ પણ ૩ કુખી દેખીને ૩ ખાતર છે અને તને સુખી કરવાની કાચીપ કર છે સર્વ જોઈ ઉપર ૩ ખાતર છે નર્મજુ ભુજુ ઈશ્વર છે અને પોતાની ભૂતનો પગાલાય કરી કરી તેવી ભૂત કરના બદક છે આરા મુખ્યે ધમી લોચાઈથી ઉત્તમ પુણ્યે મેળવી શક છે

માટે જો નર્મજુ વસ્તુ લાભથી અને કોઈને દુઃખી કરી કે દુઃખી કરીને હા પામવો, પરંતુ બીજાને સુખી દેખી કે સુખી કરીને અને આ મક સુખના લાભથી જ હા પામવો-રાજી ૨૦

૧ નર્મજુ સુખના સાધનો મળતાં અત્યંત લગ પામવાથી ખુશ થવાથી જર્વના પનથી એ ની જવાય છે ના સસારના સર્વ વસ્તુ મળ્યા છે શરીર આજે સુખી દેખાય છે અને કાલે અનેક વ્યાપિઆથી વીગડ જતા વા નર્મજુ લાગે લાગી મથળ છે આજે જે ધામા લાખી લીટા મે છે તે દરમા બીજાના વિને જૂત પ્રેતને વાસો થાય છે માટે આ અસ્થિર પાયા પૂ. કૃત પુ. ના મેન પ્રાપ્ત થવા લાયક તેનો ધર્મના માટે મુપવાન કરી લેવા બેજ પોતાનું છે પણ તેની પ્રકૃતિની લપિયા થઇ દુ. લાઈ જઈને કમબંધન કરતા અગ્રજ

જે બાતર ન છ શત્રુઓનું સ્વરૂપ બતાવ્યું અથવા કામ, કામ, મ લાભ, હર્ષ ને શોક એ ચાર છ શત્રુઓ કહેવાય ૨૧ તેમા પામનું વર્ણન ઉપર મળે જાય

શોક

શાક એટલે ખેડ, ગ્યાનિ અર્થે કે વિદ્યા તેડ વસ્તુ [જેના ઉપર અતિથાન મોઃ હોય તે] થન ધામ કામ વસા વિગેરે ખેલ્યા. જ્યે ભાંગી દુટ્ટી જ્યે, કોઈ ઉપાડી જ્યે, કોઈ વ્યાજા સત્રા સજી રીજી મામ ક પ દેશનમન થાય, પોતાના ક સમધીના શરેરે રાગા ક વ્યાધિ થાય, કે કોઈ દુરમન કન જન કરતો હોય ત્યારે વિદ્યા, શોક ગ્યાનિ, ખેડ, અર્થે કે અર્થ થન થાય છે અને એ રીતે જીવ કર્મભયન કર છે

પરંતુ વિવેકી મામસે તથા પ્રસંગે વિચાર કરવા કે વિદ્યા કરવાથી ધાર્મ્ય ક ઇ પસ કામ થર્જી નથી. વિદ્યા કરવાથી ભાગી ગરેલી જતી રહેલી કે મજી ગરેલી વસ્તુ પાડી આવતી નથી કે સુધતી નથી મરણ પ મેલ કે પરોલ ગરેલ સમધીના વિચેન વિદ્યા કરવાથી ટગમે નથી. વિદ્યા કરવાથી રાગા ક વ્યાધિ મટતો નથી અને વિદ્યા કરવાથી દુરમન થા-યો જતો નથી એ બધા માં બનતી કોણીય કરવા છતાં જો ધાર્મ્ય નજ થાય તે વિદ્યા ન કરતા સતોષ ધારણ કરવા કારણ કે ભાગી ભાવ ટાળવાને કોઈ પસ સમર્થ નથી

ઉપરોક્ત વર્ણવેલા અતર ગ છ શત્રુઓ આ માને આવજે રસ્તે દોરી કર્મ થન કરાવી દુર્ગતિયા થકે છે આજ ભવમા દુ ખર્ચા એવા માથ શત્રુઓ તે મેઈ વખતે શત્રુ મીને મિત્ર થય બની જ્યે તેમ જીતવા સતેલ છે પરંતુ અતરના શત્રુઓ મમ, ક્રોધા ક તેમના કરતા ધણાજ બળવાન છે અને જ મોજ મ સાધ રાહી વિવિધ દુ ખસનાય ઉપજાવે છે

અ શત્રુઓને જીતવાથી મેડીભાવના વિગ્વપ્રેમ પ્રગટે છે અને સવ પ્રાણિઓ સાથે મિત્રતા વધારવી એ મનુષ્ય જીવનની સાધકતા છે એ મેડીભાવનાથી જગતમા કોઈ ભાગ્ય દુરમન રહેવા ન થાય, તેમજ પ્રિયક પ્રાણિઓ પસ મિત્રતાને ભજે છે-સાત થઈ જ્યે છે માટે મોજા સુખ ઈચ્છક-અર્થાત્મક સુખ ઈચ્છક મામસે ભાગ્ય શત્રુઓ ઉ પન્ન કરનાર એ અંતર ગ છ શત્રુઓને દૂર કરવા સતત પ્રયત્નો કરી બનવું જોઈએ એ નીતિ માર્ગનું સારીનાં ડહ મો ગુણ રહ્યો

બોલ પાત્રીશમે

ઇન્દ્રિયોને વગ રાખવી

વિજય મેળવે! ઇન્દ્રિય ઉપર સતદા

ઇન્દ્રિયો ઉપર વિજય મેળવનાર માત્ર સાર્થક થાય. પાપ ઇન્દ્રિયો સાથે મન પાસે વસ કરવું જોઈએ. મનને વસ કરે તે પાપ ઇન્દ્રિયોને વસ કરી શકે

ઓતેન્દ્રિય

પાપ ઇન્દ્રિયોમાં પ્રથમ ઓતેન્દ્રિય મન. કન સા માટે છે જન તેનાથી શું કરવાનું છે? મન સાબજવા માટે છે દુનિયામાં સાબજવાનું પાપ ઘણું છે કનથી જાયે સંભળાય, પોતાની કે પારકાની નિંદા સંભળાય, કજ્જો સંભળાય, વિકલ્પો અને ગપ્પા પાસે સંભળાય. તેમજ વ્યભિચાર સંભળાય, સારી શિખામણ સંભળાય અને પ્રભુ ગુરૂ તથા સાચ-ઉત્તમ પુરુષોના ગુણગાન પાસે સંભળાય.

શુ સાબળવું અને કવુ સાબળવું? જે સાબળવણી લિલને સંતોષ થાય, આત્મામાં શોભા અવગુણો જાણ, સન્માને ચલાવ, કર્મ બંધન ન થાય અને પ્રસન્ન થઈ તેવું સાબળવું કલ્યાણ આત્માને અર્થાત્ થાય તેવું સાબળવાને પ્રસન્ન આવે તો કાન બંધ કરી દેવા અજ્ઞાત્યથી થા-થા જવું પરંતુ તેવા શબ્દો લક્ષ્યમાં ન સાબવા. રાજ દ્રોષને દબાવી બોલનારનો અસાધનતા જાણી સમભાવ રાખવો. રાજરજ સાબળવાના રસીયા ન થવું કારણ કે તેથી મૂનલાની પેઠે પાશમાંથી થાય છે.

ચતુર્ચિન્દ્રિય

ચતુર્ચિન્દ્રિય-આખા આખથી જેઈ યમર છે સાધુપુરુષોના દર્શન કરી શકાય છે જીવંતવા પાળી યમર છે સાસ નીતિ કે ધર્મના પુસ્તકોના અભ્યાસ તથા વાચન કરી આત્માને સન્માને ચલાવી યમર છે અને અર્ધ પદ્મ દ્વારા આત્માની મુક્તિ પણ થાય છે બીજી રીતે એ અર્ધા દુર્ગતિનું કારણ પણ બને.

નાટક બેટક જેવાથી, સૌંદર્યને વિષય બુદ્ધિએ નિરખવાથી ગુને આગને આપાતી ફાંસી શૂળી વિનેરે જેવાથી, કૂર મામસે વડે કરાતી પચેન્દ્રિય જીવંતી ધાત જેવાથી કલ્યાણ-મુક્તિ વિનેર જેવાથી અને મનુષ્ય કે પશુઓથી સેવાતી વિષય કી. જેવાથી આત્મા ઉન્નત્યે દોરાય છે કર્મબંધન થાય. વેગ વિરોધ વધે છે વિત્ત વચ્ચેને ચે છે અને છેવટ દુર્ગતિને વરે છે.

આખ એ શબ્દો આપસને જોઈને તેના સારા-નરસા લાખેલા જાણી શકે છે ઇત્ર-મિત્રને ઓળખી શકે છે પુરુષવના સમર્થોને [જે આ ભવમાં તદ્દન અપરિચિત હોય તેને] જોતા અત્યંત પ્રેમ જાણે છે અને પૂર્વભવના દુઃખનને જોતા તેના ઉપર ક્રોધ આવે છે તેમજ તેને જોવું પણ ગમતું નથી. આમ જેવાથી સંતોષ અને દુર્ગુણ બંને વધે. માટે જ્યાં માપસે સંતોષ વધે તેવી રીતે આખને સદુપયોગ કરવો, પણ પાનગીયાની પેઠે દુરુપયોગ.

દ્રાણેન્દ્રિય

દ્રાણેન્દ્રિય નાક દુનિયામાં સુગંધો અને દુર્ગંધો એવા બે જનના પાંચ છે સુગંધી પદાર્થો વિતતને ગમે છે જ્યારે દુર્ગંધી પદાર્થો તરક અપગમે [દુગંધ] ઉપજે છે સુગંધિ જામવાનું કે દુર્ગંધિ જામવાનું કામ નાકનું છે સુગંધ કે દુર્ગંધ એ પુનઃકેનું પાંચમ [સ્વભાવ] છે સુગંધી પદાર્થ દુર્ગંધી બને છે અને દુર્ગંધી એ સુગંધી બની શકે છે સુગંધી અને સરસ ભોજન પણ ગળા છેડે ઉતર્યું એટલે જિહ્વાના માખી આવી જાય અને વમન થતાં બાપિનું પાછું નીકળે એટલે તે દુર્ગંધી અને ન જેવા કાચક બની જાય છે

કૃતિતો એ બાઈનું પામી દુર્ગંધી અને ન પીસ ચોગ્ય હતું છતાં સુખાદિ પ્રધાને તેને સુગંધી અને સરસ પીસ ચોગ્ય મિષ્ટ બનાવે તેનું જામ સુગંધી અને દુર્ગંધી એવા પુ ગમેનું સ્વરૂપ જામી એક માપસે સુગંધી કે દુર્ગંધી પદાર્થ ઉપર રાગ કે દ્રેષ ન કરવો શીકૃતે જેમ ગંધાના કુતરાના માનને એઈ દુગંધ ન કરતા ઉઠવે તેની બીચીને વખાણવા રૂપ ગુણ લીધા તેમ આપમે પણ ગામી થવું જોઈએ

સુગંધમાં આગત વનારની તથા જામ અને સર્પની પક મૂલી થાય છે શીજે અથ લઈએ તો સુગંધિ જાલે સુવાન થાને થય કીર્તિ અને દુર્ગંધિ એટલે કુવામ થાને અપકીર્તિ થાય જેમ દુનિયામાં સુવાસનય કીર્તિ થાય તેથી રીને વર્તનું એ વિવેચી પુરોષનો સ્વભાવ છે અને કુવાસનય અપમેતિ થાય તેથી રીત વર્તનું એ અવિચકી મૂખ માપસોનું લગજ છે માટે સુવાસ અને કુવાસનું સ્વરૂપ સમજીને જ શ્રેય લાગે તે માને નાનું

રસેન્દ્રિય

રસેન્દ્રિય જીભ જીભના બે કામ છે સ્વાદ લેવો અને વચન બોલવું પાચે ઇન્દ્રિયોમાં જીભને જેખમ ઘણું તેમજ જેખમ તરીકે પણ ધમીજ છે બીચ માતની ખુલી ચોકી-છેદા ચીને બે કામ સંભાળવાની કાવજી

રાખવી પડ છે. આવામાં સંજ્ઞા ન રાખે તો આખા શરીરને રાજાદિક પીડાનું કારણ બને. બોલવામાં વિવેક ન ગમે તો માર ખરાસરે. કજી, કડેલ, કુસંપ, વેગ વિશેષ અને કર્મ-અધન કસે.

અ જીભને ખાસ પીવા અને બોલવામાં વડ ન કાઢાવી ન રાખવાથી મરણને શરમ થા કરાવે. રમના સ્વાર્માં રતિયા વનાગ માગડાની જુઓ કેવી રજા થાય છે? એવું સમજી બોલવામાં કિતકર નમ્ર અને વિચારપૂર્ક કાર્ય પૂરતાજ વસ્તો કાઢવાથી જીભ ઉપર કાનું મેળાપ છે અને ખાવામાં ખાવા માટે જીવનું નથી પણ જીવવા માટે ખાવાનું છે. એમ સમજી ચાલો ભૂખ કરતા કાદો ને નિશ્ચિત ખોરાક લવાથી દુઃખ અને ભાવે લાગ થાય છે. ગસગીપાણ વધનું નથી અને કર્મ-અધન પણ ન થાય. આનું સ્વરૂપ સમજી ડહાણ મામસે જીભ ઉપર ખાવા અને બોલવામાં કાનું રાખવું.

મે કે ત્રણ વખત જમવા ઉપરાંત વચ્ચેમાં કઈ પણ ખાવાની ટવ ન રાખવી. મીઠું કોરું ધરતા ફરતા જે આવે તે ખાવું એ તો જનારની રીત છે. ખાવાપોષ્ય બન પાવન થાય તેનું જરૂરિયાત પૂરતું નિશ્ચિત ખાવાથી પાચન મયનર થાય અને રોજાદિ ઉપાધિ ન થાય. દવાઓના ખર્ચા ન કાઢા પડે અને શાંતિ રહે.

કોડ પણ વખતે મોડામાંથી દહ વચન-જાગરા ન કાઢવા અને સાધુને પ્રિયપાત્ર ઉપજો તેનું બોલવું. અત્યંત બોલવાની મરડીમાં પાસ દેવ ન રાખવી. હું આમ કરીશ તેમ કરીશ અમુક સ્થળે જઈશ” વિગેરે નિશ્ચય કારી ભાષા પણ ન બોલવી. શું કરવું કે શું થવું? એ છાસ્ય ન જાણી શકે ત્રિકાળ ગાંત્રી અથવા વચનસિદ્ધિ પુરૂષનુંજ વચન પતી શકે. માટે જીભ ઉપર બોલવા તથા ખાવાપીવામાં બહુજ સાવધાનતા રાખવી.

સ્પર્શેન્દ્રિય

સ્પર્શેન્દ્રિય-શરીર. સ્પર્શેન્દ્રિય એટલે ઉપર મથાવેલ માર ઈન્દ્રિયો મિથાન શરીરનો ભાગ. લાગ, પગ, પેટ, છાતી, માથું વિગેરે શરીર

શરીરથી રામ ઉતારો, વૃષા કે ચીમ્માનો, ભાડે કે હજવાનો અને ખગમચા
કે મુરગા અપરો અનુભવ થાય છે. હાથ પગ અને માથુ એ સારાનરતા
કમમા મ જાર મને છે. જેમ કે હાથથી ઘન ટેવાય, ત્યાં પાત્રી થકાય,
જીવાને બચાવો થકાય, ત્યાં કામમા કોઇને મ દ આપો થકાય, કોઇની સેવા
ભરત કરી થકાય અને બને હાથ જોડે મતકે થકાય સાધુપુરુષને તથા વડીલ
વિરોધે પૂજય પુરુષોને સહભાવે વાનનામને કડ થકાય છે. તેમજ હાથથી
શિલા થાય, મેડને મથાય અને દર વસ્તુ ઉપા વાનુકવામા મ મને

પગથી પગલા ભરી સાચા થા નર્યા કર્યો થાય છે. ચોડા શિલા,
ભાભિયાર અને એવા બીજા બુદ્ધ મોક્ષમા પગ મલે કડ છે તેમજ ગુરુ
આક્રિયા દર્શન કરવામા, જીવોની ત્યાં પાત્રવામા, જીવોને બચાવવામા અને
તેમ બીજા પદપદાર્થ સંકારો કરવામા પગ પગની સ્થાવતા જોઇએ

માથુ પોતાના વેરીને જોઇને ફરી જાય, પગ વિરોધતા મ થી અજાડ
મની જાય તેમજ ગુરુ અને વાંદ પ્રમુખને વેરોને નમે છે. આમ શરીરની
દરેક અંગ કોઇને કોઈ શુભાશુભ કામમા પ્રવૃત્ત ગયા હોય છે. એ દરેક
અંગને ક્યે માને પ્રવર્તિવવા? તે સમજુ અને સમજીને જેમ અને તેમ શુભ
કાર્યમા પ્રવર્તિવવા

શરીરથી દરેક જીવોની ગુરુ વાંદ નાના મોક્ષ, સ્ત્રીના તેમજ
પુરુષો, પોતાના કે પારકા, મનુષ્ય કે પશુ પક્ષી વિરોધની અમે ભાવ જોગ
સેવા મળવથી એ મનુષ્યમા નની દરજ છે. ‘કે સેવા તો મને મેવા’ અથવા
‘પ્રાપ્તિનો સેવા એજ મહાવીરની સેવા’ દરેક રીતે જેને જેવી જગિયાત
હોય તેને તેવી સ્થાવતા કરવી એ શરીરની સેવા છે. અનુકૂળ સ્થાવતા થોડે
રાગ અને ક્રિતકૂળ સ્પર્ધાના થોડે દ્વેષ ન કરતા શારીરિક કષ્ટ પતા સમભાવ
રાખી થકન કરવું કે જેથી પૂર્વે ભાવિયા વેશિક નિમિત્તના કપો નાથ પામે
અને મુન અને

નોઇન્દ્રિય

નોઇન્દ્રિય મન. પાવે ઈન્દ્રિયોનો નાશ મન છ મન ઈ દ્રિયોને લે રસ્તે દોરે તે રસ્તે દો ૧૪ છે મન એવે સચનરના વિષયો કે કામે. તરફ ઈ દ્રિયોને પ્રેર્યા કે નાર વૃત્તિ મન અ કમ બંધ અને કમ મુકિતનો હેતુ છે એ મન છતાં તેજ માત્રમાજે પ્રાપ્તિ કરી શકા. પણ મનને છતનુ બાધ મુશ્કેલ છે મન એ પવનવેગી છે ધ્વજ, વા ૩ ૧ થીનો કાન અને નાવની નિતિ કરતા પામ મન વિશેષ ચપલ છે ધ્વજ, પવન બંધ થાય નાટલે સ્થિર થઇ જાય ધાથી વાહરે કે ધોડા બેઠાન બને તેજ તના સંબંધી ક્રિયા નાટકે તેમ મનને આત્મિક કિત-સાધક ક્રિયા-સાધન વડજ વશ-સ્થિર કરી શકાય

જ્યાર માત્રો નફા કે નુશ્વાનનુ ચાર્જ સગવડુ જાણતા હાય નાવા જપતા હોય કાઈ મનપસ પુસ્તકનુ વાવન કરતા હોય કે પ્રિય વસ્તુનુ નિરીક્ષ કરતા હાય તેવે પ્રસન્ને થાવની ક્રિયામાજ માત્રો મન ત લાંબ બની જાય છે મરણના ભયથી તેજથી ટોળાજ ભરેલા વાટકામાજ દ્રષ્ટિ સ્થિર કરી ના યથી ચોટામા અનેક પ્રકારની ઝવનાજાતી વસ્તેથી પચા ચનાર પ્રધાનનુ મન મત્ર વાટકામાજ સ્થિર રહ્યુ મગજ કે જે વિત્ત ચ વાચમાન થાય, દ્રષ્ટિ અને તેજનુ એક પક્ષટીપુ જે નીચ થ તો બને જાણુ એ ઉચી તરવાર તેમ ઉની એડે એક ઉતરી જવાને ભા લને પ્રવા પ્રસન્ને પણ મન સ્થિર થઇ જાય છે છતાં એથી ના માને કયા લાભ નથી.

મન કેમ જુલાય ?

૧ જે નાના ચાગ વર્તિ ગર્જિતના જ મ જસન મરણાદિ દ બચી ન, અનાદિ મગથી આત્માની સામે સહેલા દુષ્ટ ૧૪૩ કમેના સગથી કેટામે તથા પોલકિક મુખ્ય એ સમિક આત્મિક ગુણના ઘાનક અને પરિવામે જે સમાન દુ ખર્તાર છે એમ સમજાય તેજ આપના કમેને આકાશના સંવમ, વ્રત પચકબાષ્પાદિક ત્યાન વૃત્તિરુપ સંવર ભાવમા ચેતાની વિત્તવૃત્તિને રોકી શકે

૨ વળી જોને પોતાનાં લીધેલાં વ્રત નિયમો ભાંગવાનું ખડિત થવાને ભય હોય, પ્રભુ અને ગુરુની આજ્ઞા પાળવાની જોને મનસ હોય અને જે ઉમેશ પોતાની દેક પાળવામાં સાવધાન હોય તેજ પાતાનું મન કબજામાં ગાંધી થકે

૩ સામાયિક વિષેરે કરાતી કિશ્તોનો શા માટે અને સી રીતે કરવાની છે? એ કરવાને હેતુ શો છે? બોલાતા પામેના અર્થો શા છે? એનો જે વિચાર કરે તે પોતાનું મન કબજે રાખી થકે

૪ નાદતો અને સભગાતો ઉપ-ચકોનો ઉપદેશ છિદ્ર-જવેથી ન થતા સાર થાડી જે પોતાના આત્મા ઉપર જ ઉતાવે છે તે મનને વશ કરી થકે

૫ લોકના વિષેરેની માળા ભાષેઠ કે પથરાયા ઉપર જોનાકારે સ્થાપી તેના ઉપરજ દ્રષ્ટિ રાખી નવકર ૧૦૮ ગમે તે મનને સ્થિર કરી થકે

૬ જે નાપૂર્વો હોય તેમથી અનર મોકેલી નિત્ય ગમે તે ચિત્ત સ્થિર કરી થકે જે દેવ ગુરુ કે પોતાને સ્વિકર, ઉપકારી પ્રિય હોય તેનું નિર તર ઉક્ત્ય મેસતાં ધાવતાં ચાલતા નામ સ્મરણ-ચક્ષુ કો તેનું મન સ્થિર થાય

૭ જે પોતાની ઈન્દ્રિયોને સન્માર્ગે દારવે તેનું મન વશ થાય. પોતાના મનને સદુપદેશ સામજવામા, ઉત્તમ પુરુષોના ગુણગ્રામ સામજવામા અને આત્મિક હિતધિમા સામજવા વિજેમા થકે આખને ગુરુ આર્થિક સત્યુક્તોના પ્રશ્ન કાવામા, આત્માને હિતકર સદગુણવર્ધક અને પ્રભુની વાણીથી ભરપૂર એવાં શાસ્ત્રો પુસ્તકો વાચવામા ભાવવામાં અને જીવ શા પાળવામાં રોકે

૮ નાતિકાથી સાત નરસા ગંધમા રાગદ્વેષ ન આણતા પુન્જનાના પરિભ્રમનો વિચાર કરી સમજાવે વિચરે જીવનો ખાવા પીવા અને બોડવામા પરિભ્રમનો વિચાર કરી ખાવા પીવા અને બોડવાનો રસિયો ન થતા જીવને કામુમા રામે સ્પષ્ટે દ્રવ ચરીરને ગમતા અવનમતા સ્પર્શ વખને—

છેદન ભેદન તાડના, વધ બંધન દાડ,
પુદ્ગલને પુન્જન કરે, નું તો અપર અગાડ
કે જીવ સાક્ષ આ શ્રે.

આ ભાવના ભાવે અશુભ ખેરક પોષાક અને પોતાથી દરીરને ન પોષતાં છત્તયા, સેવાશક્તિ વિગેરે શુભ કર્મોમા પ્રવર્તવે તે પોતાનું મન વચ કરી શકે

૮ ક્રોધ માન, માયા લોભ રાગ અને દેવને સંસાર ભ્રમમના લેતું જામી, શમા, વિનય, સરજતા સંયોગ અને સમજાવથી હાવે. પારકી િદા એ પુણ્યના ખજાનાને વૃન્નાર છે જામીને ત્યજે અને જે સદા પોતાના આત્માને ઉચ્ચ સ્થાન પર મને યાત્રાભાસ, સ્વાભાવ, યાત્રામ વિગેરનું ચિતન કરવાનું પ્રવૃત્તિમાં વિવરે તે મન વચ કરી શકે

૧૦ વેરઝેર મૂકી કલ્યા કલેષ કુસપ વિગેરે દૂર કરી જે દરેકની સામે પ્રેમ ભ વધી નમ્રતાથી વિવેકથી અને બધુભાવથી જીવન ગુજરે તેજ પોતાના મનને વચ કરી શકે છે

૧૧ જે કે સવધા તા તે મે ગુણગણે પહોંચેલા કેવલીઓજ મનને જીતી શકે છે છતાં પણ એ સિધ્ધિને ન પહોંચાવ ત્યા મુથી તે કેવળ જ્ઞાન અને કેવળ દર નવાળી સિધ્ધિને પહોંચી વળવા માટે ઉપલક્ષ્ય સાધને ગ્રાહ્ય કરી જેટલે અંશે તે પ્રમાણે વર્તી મનને સાધી શકે તેજું પણ કમનું છે

એ ભવમા એકાદ વર પણ જે મનની સ્થિરતા વાચ, આત્મિક લીનતા કે અપૂર્ણ આ । ઉદભવે તે પણ ન જ સંસાર કપાઈ જાય. ઉચ્ચ માને થોડું થોડું પણ નિરંતર ચાલતાં પારકે સ્થાને પહોંચી શકાયે દરેક ખાર્મિક કે વ્યાવહારિક કિસાઓમાં પ્રવૃત્તિ કરતા નિશ્ચાન મૂકવું ન લેઈએ. છુ કોમ્પ છુ? કપાથી આ-નો છુ? અર્થિજ શા માટે ઉત્પન્ન થયો? આજ જાતિ, વેષ કે સંધિએ શા માટે મન? કઈ સિધ્ધિ ત્યામા યાવ રહુ છુ? અને તે શા માટે? મારી દુરજ થી છે? મારો મિત્ર કે યત્રુ કોમ્પ છે અને તે શા કારણથી? આ વિગેરે ભાગતોને વિચાર કરવા એ પણ મન સ્થિર કરવાનું સ.પન

જે મન વચ ન ધોષ-અસ્થિર હોય તે હિન્દ્રિયોને વચ ન ર ખી શકે ઈ દ્રવ્યોના પ્રખન વિકારને વચ થઈ શકા અનર્થ વાચ તેવી રીતે ઈ દ્રવ્યોના

વિષયમાં પ્રવૃત્તિ ન કરવી, તે ઈંદ્રિયવિજય ગૃહસ્થ માટે કરેલા છે. સ્વચ્છ દ પમે ઈન્દ્રિયોને પ્રવરવા ન દેવી, વિકાસેનો નિરોધ કરવો. આમુક મય દામાં ઈન્દ્રિયોના વિકાસને લાગી મૂકવા તે ઈન્દ્રિય નિરોધ છે. નહિ ચેકવામાં આવેલી એક એક ઈન્દ્રિય પણ મગ્ન અનર્થના માટે થાય છે. ઈંદ્રિયોને આધિન થવાથી વ્યવસ્તી માત્ર કુળનો ધાત થાય છે. અધિકારથી પતિત થવાય છે અને પ્રભુનો પણ નાશ થાય છે.

ઈન્દ્રિયોને સર્વથા નજ પ્રવર્તીવતી એટલે આંખો બંધ રાખવી કાનમાં પૂમડી ભરાવી દેવા, મોઢું બંધ રાખવું નાકના છિદ્રો બંધ કરી દેવા અને ઘગીરથી છાત્ર ચાત્ર બંધ રાખવું તેનું નામ ઈન્દ્રિય વિજય મહેવાર નહિ એમ મનનુજ અચક્ય છે. ઈન્દ્રિયો પામે અથવા વિકાસના પથોને ઈંદ્રિયો લીધા-અનુભવા વિના સહેવાનીજ નથી.

આંખો ખુલી હોય તો પથો દેખ થેજ કાનથી ચમ્દો સમગ્રાયેજ નાકથી સુધાસેજ જીભથી મોઝાસે કે રવા લેવાસેજ અને ઘગીર દ્વારા શુભાશુભ સ્પર્શ અનુભવાસેજ ઈત્યાદિક વિષયોને સંમન થયેજ પરંતુ તે તે વિષયો મગ્નથી તેમાં કોઈ અનુકૂળ વિષય મળતાં ખુલી થવું અને પ્રતિકૂળ વિષય મળતા નારાજ થવું ઈત્યાદિક સન્દેશનો ત્યાગ કરવો એટલુંજ મુખ્યના ધ્યેયમાં અને તેનેજ ઈંદ્રિયનો જય કવો કહેવાય.

ઈન્દ્રિયોનો જય કરનાર મુખ્ય સનમર્થ સિદ્ધ કરી શકે છે અને ઈન્દ્રિયોનો જય નહિ કરનાર ઈન્દ્રિયોને આધીન થયેલા મનુષ્ય કોઈપણ પારવ્ય ઉત્તમ કાર્યો સિદ્ધ કરી શકતો નથી કારણ કે તે પોતાની ચકિતનો મધિ વ્યવ ઈંદ્રિયોના વિષયોમાંજ કરે છે તેથી બીજા કાર્યો સિદ્ધ કરવાનું તેનું મગ્ન નાશ પામેનું હોય છે. એવે કોઈ પણ વિષય ઈન્દ્રિયોનો માત્રી નહિ હોય કે અથવા એવે અનેકવાર તે બેઠકનો ન હોય.

આ છદ્દનીમાં જ તેમ વિષયો અનેક વખત બોલ્યા થા છતાં તેના તે વિષયો તરફ વારવાર મન લડવાયા વિના સહેનું નથી, શાંતિ વગતી

નથી, ઈશ્વરનો ઘટતી નથી અગ્નિમાં જેમ જેમ લાકાં । વધારે નાખીએ તેમ તેમ અગ્નિ વધારે પ્રતીપ્ત થયે । અગ્નિ બુદ્ધવચનો તે રસો નથી અગ્નિ તે લાકાં । ઓછાં નાખવાથી કે નાખેલા લાકાં । કાઠી નાખવાથીજ શાંત થાય છે તેમ ઈન્દ્રિયોનો વિજ્ય વિષયોને પોષણ આપવાથી થતો નથી, પરંતુ વિષયોને મધાદામાં-પદમાં લાવી મુકવાથી વિષયોની ઈચ્છા ઓછી કરવાથીજ તેનો વિજ્ય થઈ શકે છે

સુંદરતા ધારણ કરનારા શુભ વિષયો કોઈ નિમિત્ત વોને અસુંદરતાવાળા અશુભ બની જાય છે અને અશુભતા ધારણ કરનારા વિષયો નિમિત્ત વોને સુંદર કે શુભ બની શકે છે । તે કોના ઉપર ગત કે વે અને કોના ઉપર દ્રેષ કરવો?

તત્ત્વથી વિચાર કરીએ તો પદાર્થોમાં શુભાશુભપણ નથી પણ આપણા મનમાંજ શુભાશુભ-સાદ નરમું વિરોધ રહ્યું છે । કેમકે એકનો એકજ વિષય કોઈ કારણથી આપણને સારો લાગતો હતો તે એ તેજ વિષય કાળાતરે કે અર્પાતર થતાં કારણવશાત ધર્માજ અપ્રિય થઈ પડે છે અને જેના ઉપર આપણને આસનમાં હતો જેની આપણે ઈચ્છા પણ કરતા ન હતા તેજ વિષય કોઈ પ્રસંગે એટલે બધો પ્રિય થઈ પડે છે કે તેનો ત્યાગ કરવો પણ ગમતો નથી

પદાર્થો તો પોતાના સ્વભાવ પ્રમાણે પોતાનું સ્વરૂપ બતાવીને ઉભા રહે છે, તેમાં સત્ત્વદ્રેષ કરવો કે ન કરવો તે આપણા પોતાનાજ હાથમાં છે । મનને સુધારવાની કે સમજાવવાની જરૂર છે । પણ કોઈ પોતાનો સ્વભાવ બદલાવીને સુધરી શકવાના નથી કે આપણે તેને સુધારી શકવાના નથી ઈન્દ્રિયોને કામુમાં ન રાખવી તેજ આપણનેજ હુ બનો માર્ગ છે અને તેનો જળ કરવો તે સંપત્તિનો માર્ગ છે

ઈન્દ્રિયોનો જળ કરવો તે સ્વર્ગ છે અને ઈન્દ્રિયોને આધીન થવું તે નરક છે । અર્થાત ઈન્દ્રિયોનો જળ કરનારને સ્વર્ગ જેવો થાતે દાણક સુખ મળે છે અને ઈન્દ્રિયોનો ગુલામ-આધીન થનારને નરક જેવો અથાતિ ઉપજવ નારાં ફળો મળે છે

શરીર એ રથ સમાન છે ઇન્દ્રિયો એ યોગ્ય કામ કરે એ રથમાં
રમાન છે આત્મા દેહ રૂપી રથમાં સોના-મુદ્રાની સજ્જા કરી દે
છે ઇન્દ્રિયો રૂપી યોગ્યોને કામુખ ચાખવાથી એ દેહ ને તે રથને
સ્થિતિ પડેલાડી થકે છે નહિતર તોકાની યોગ્ય કામ કરે એ રથ
નાશ કરે છે પૂરતથ ધર્મને લાલક થવા માટે ઇન્દ્રિયોને પ્રભુ પાસે
મર્ણી ત કરવાનિવમમા ચખવા ઇન્દ્રિયોને નહિતર કામ કરે એ રથ
ધર્મને અધિકારી નથી

આ પ્રમાણે પાંચ ઇન્દ્રિયો અને મનને રથ ન હોય તે કામ કરે
પ્રવાસ કરવો એ છ દેહીને સજ્જા કરવાનો ઉપાય છે એ રથને રથ
કરીને એક બામનને પાસ પાત્રી મૂકવાથી કદ દેહ ને તે રથને
આત્માને લાભકરતા જાણવા તે બામનને દેહને કામ કરે એ રથ
વિચારવાથી અને વિચારીને જામરમા-વતનમા મુકવે છે એ રથ માટે
ઇન્દ્રિયો અને મનને વલ કન્યા માણસ મણકવું જોઈ એ રથ
મામનુસારીનો ઉપાય એ અને છે એ બોલ કરે એ રથ

આ પ્રમાણે પાત્રીશ બોલ રૂપ નીચેના જન નામના મુદ્રા
ધારણ કરનાર મનુષ્ય સમગ્રગતિન [સર્વજન] પૂરે જાણ ને જાણે એ રથ
ધર્મના વ્રતો ધારણ કરવાને યોગ્ય બને છે

દહાણી કરવા જેવા

જૈન સિંધ્યાત ગ્રંથમાળાના ઉત્તમ પુસ્તકો
તૈયાગ છે

૧. ધર્મમય જીવ : શા માટે અને કેમ ગાગલુ ?
કિંમત રૂ ૧૪૦
૨. પ્રાત સ્મરણ અને સ્નાનયાય ભાગ ૧ લો.

જુદા જુદા લેખોના ચુટી કરેલા ૧૦૮ સુંદર લેખો, કવ્યો સ્તોત્રો પ્રત્યાખ્યાનના પાંચ ગુણગતી-ભાવાર્થ સાથે, ગુણસ્થાનની વિગત વિગતનો સંગ્રહ બે રંગમાં છપેલ છે

૩. પ્રાત સ્મરણ અને સ્નાનયાય ભાગ ૨ નો

આઠ સંસ્કૃત સ્તોત્રો તેના ગુણગતી પદ્યોપાદે તથા ભાવાર્થ સાથે તથા ઉત્તરધ્યયન અને દશ વૈકલિક સૂત્રના નવ અધ્યયનોના ગુણગતી અપાદ ચાર રંગમાં છપેલ છે

૪. જૈન સૂત્રો-ઇતિહાસ અને સમીક્ષા

પાછળના પાનામાં અગ્રેવ વિજય પ્રભાસે

નં. ૨ ૩ અને ૪ એ દરેક પુસ્તકની કિંમત રૂ ૩૮૦ છે પણ જૈન સિંધ્યાત માસિકના નવા આદુકને રૂ. ૧-૦-૦ મા આપનામા આવે છે

છપાય છે-

૫. જૈન સિંધ્યાત બોન સંગ્રહ ભાગ ૧ લો.

૬. મામાનિક ચૂન ભા. ૧-૨-૩

નં. ૫ તથા ૬ ના પુસ્તકોની દરેકની કિંમત રૂ ૩૮૦ છે
પરંતુ સને ૧૯૫૧ ના જૈન સિંધ્યાત માસિકના આદુકને બેટ આપવામા આવશે

જૈન સિંધ્યાત સભા

શાંતિ સ્થળ, ૨૫૮ લેખિયન રોડ, મુંબઈ નં. ૭

જન સૂત્રો

— ઇતિહાસ અને સમીક્ષા —

ભાગ ૧ ભો-૧૯ પ્રકરણો.

હાલનાં સૂત્રો કાળવક, કાળની ગણતરી કાળનું માપ જન ધર્મની પ્રાચીનતા, સૂત્રોની ઉત્પત્તિથી પુસ્તકકરુ વધુ સુધીનો ઇતિહાસ સૂત્રોનું વર્ગીકરણ, સૂત્રો કોણે રચ્યા, સૂત્ર કે અગ્રમ, માન્યતા ભેદનું કારણ વિગેરે ૧૮ વિષયો ઉપર ઇતિહાસ, સમીક્ષા, માહિતી આપેલી છે.

ભાગ ૨ ભો.

જનસંખ્યાને કહેતાં ખેડાં ભાષાંતર તથા રેવતી દાન સમાચારના,

ભાગ ૩ ભો.

નંદી સૂત્ર પ્રમાણે સૂત્રોના નામો, જુદા જુદા વર્ગ પ્રમાણે નામો અગ્ર અગ્ર સંપ્રદાયની માન્યતા પ્રમાણેની વચ વાર લેણે, સૂત્રોનાં ૫૬ વિગેરેની હકીકત, સૂત્રો અને તેના અધ્યવસાયના વિષયોની વિગત.

છુટક કિંમત રૂ ૩-૮-૦

જન સિદ્ધાંત માસિકના નવા ગ્રાહકોને ફક્ત રૂ ૨ ૦-૦માં અપવાદમાં આપ છે

શુભ જીન સરકૃતિનો પ્રચાર કરું
 અને સર્વ જીન સંપ્રદાયોની એકતા મારેજું
 એક માત્ર માસિક પત્ર

જૈન સિદ્ધાંત

દર મહિનાની પાંચેલી તારીખે મહાર પડે છે

દર મહિને ૧૧૨ પાનાનું વાંચન ઉપરાત ત્રણ વિશેષાર્થો આપવામા આવે છે

જીવનમાં ઉપયોગી થઈ પડતેલા ધ્વન્યાર્થિક સામાજિક ધાર્મિક લેખો
 કાવ્યો, વાર્તાઓ, સર્વાંગી, દ્રશ્યો વિજે દર મહિને આપવામા આવે છે
 ઉપરાંત ખાસ વાર્તાઓ આપવામા આવે છે

દરક અપ્રમાણી જૈન અધ્યુક્ત જૈન સિદ્ધાંત માસિક દર મહિને
 વાચનુજ ભેટા

ભૂટ

જૈન સિદ્ધાંત માસિકના નવું ગ્રાહકોને ઉંચા કાનગમા જે રજમા
 છાપેલા, પાકા પુસ્તકો સાથેના રૂ. ૭ ૦૦ ની કિંમતના જે પુસ્તકો
 ભેટ મળે છે

વાર્ષિક લવાજમ ફક્ત રૂ. ૫ ૦૦ ના મનો આદર ભેટલી અંગ્રેજ
 ગ્રાહકો મળે જાયો

જૈન સિદ્ધાંત નલા

શાંતિ સ ન રથ લેખિજ્ઞન સેડ મુબઈ નં. ૭

